

Tartalonyjegyzék.
Az 1848. évi előadásaimhoz (1.)

1. §. Célkitűzés.		1. l.
<u>I. Fejezet. ^{Nemzet} Gazdasági alappfogalmak.</u>		
2. §. A nemzetgazdaságtan történeti áttekintése.		12
3. §. A gazdaság fejlődési fokai.		16
4. §. Az országgazdaság szervezete. Az érték.		29
5. §. A nemzetgazdasági termelés és a társadalom.		33
6. §. A csere. A pénz kifejlődése. Az ár.		38
7. §. Érték. Bankjegy. Jegybank.		50 ✓
8. §. Hitel. Váltó, csekk.		67
9. §. Rézvénytársaság. Bankok.		73
10. §. Bankrezervet.		88
11. §. A szántó és könyvelés fogalma.		101 ✓
12. §. Könyvviteli alappfogalmak.		107
13. §. A kéttás könyvvitel gyakorlati alkalmazása		112 ✓
14. §. Az ellenőrés.		126
15. §. Összefoglalás.		132

II. Fejezet. Politikai és közigazgatási jogi alappfogalmak.

16. §. Az ország áttekintése és elhatárolása.		135.
17. §. Az állam fogalma és lényege.		140

1. §. Felkutatás.

Mi az államháztartás?

Miért kell hallgatni?

Ágazat: Munkai, Pénz, Könyvitel.

Állam is gazdálkodik.

Állam szervezete, Feladatai, Jogalkotás, Befoly gazdálkodásában.

Állami gazdálkodás szervei, Állami Könyvitel.

Legfelsőbb hatalomtól eredő szabály.

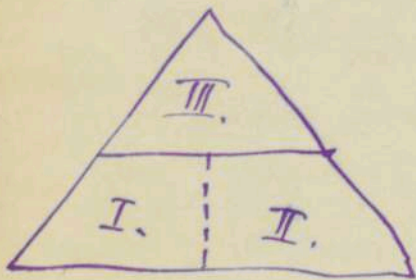
Különböző jogterületek, aszerint mire vonatkozik.

Közigazgatási jog. → Jogszabályok.

Szervezet.

Kivátsági jog.

Államháztartásról vonatkozó jogszabályok.

I. Közigazgatás.

1. Közigazgatás szervezete,
2. Pénz.
3. Könyvitel.

II. Állam.

1. Állam szervezete,
2. Államháztartás szervei,
3. Államháztartás.

III. Jog.

1. Közigazgatási jog.
2. Jogszabályok.
3. Kivátsági jog.

4. Eljárás jog.
5. Államháztartásról vonatkozó jogszabályok.

Allami közigazgatási irántan.

Ludendorff.

Wissen

(Pap. Antel

Wallon

Törvények.

Első előadás.

1. §. Lélektudás.

A világháború kitörése óta körügyelre vonatkozó szellemi megvilágítás alig történt, amely a háború nagy lelki ^{jeget} élményeinek nyomát magán ne viselte volna.

A háború, s mindaz, ami annak szűkegyeserű következménye, a forradalom, a kegyetlen béke és a békeben való nyjáépítés ^{nehéz} munkája mindannyiunkon, akik átéljük, eltorzított testi és lelki nyomokat fog hagyni, és ha, amint én vallom, kicsinyes szempontból nagyon talán jövést talán nem, de magasabb szempontból szenvedéseinknek tanthatjuk magunkat, hogy ilyen ^{korban} élmék, amely az emberi szervezethez, ösztöntartásnak és technikai tudásnak eddig nem produktív példát mutatva, és amelyben a jó megfigyelők a hallucináció elénk képeivel látják a világtörténelem járását, az emberi ^{pszichológiai} ^{tanulmányok} fejlődésének új lépését, az eddiginek logikus és természetes folytatásaként, mégis so-

Kéig fogjuk érezni annak a fáradtságnak nyomát, amely abból származik, hogy a mai idők és történések monumentálisabbak, mint amiket az emberi elme be tud fogadni. Mint egy poeta ^(Pogliaferrari) ravii gondolkorunk ^{ki} fejek te, ha az ongonába szelvést bocsátok, a sípok elpusztulnak és hangot nem adnak, ha a villamos vezetékbe 1000 voltos áramot ereszték, elég a drót és nem világít, épígy az emberi elme nem bír nosonálni, ha a világháború monumentalitása ellepi.

De a diadalmas forradalommal a háború véget ért, átléptük a tényleges béke kísérőit, a békeszerződés megkötése után nyomban meg kell kerdenünk a céltudatos és szivós munkát a mérdhetetlen vesztés pótlására és nemzetünk síkjának emelésére, de hogy mik lesznek a ^{közelebbi és távolabbi} konkrét célok, mik lesznek az eléréstükre alkalmas eszközök, és módok, milyen politikai és gazdasági viszonyok közt, ki tudná azt ma megmondani? Még nem látunk tisztán: A világesemények nagy seregsége megbénította elménket.

A háborúk aronban már nyilvánvaló egy-
 nagy tanulsága, t. i. hogy nikitő világosságra he-
 lyezte mindnyájunk ~~szemébe~~ ^{előt} art a tény, hogy
 azok ^{anyagi} ~~ar~~ ^{ar} javak, amelyekre az embernek szükség
 van, nem állnak körülhatlan mértékben rendelkezé-
 sésünkre és hogy ezekkel az anyagi javakkal, il-
 letve azok birtokával összes életviszonyaink mily-
 szoros összefüggésben vannak, ésőt hogy az egész há-
 borúk oka négeredményben a versető nemretek gar-
 dasági érdekeinek összekörése volt.

Mivel pedig a társadalomnak osztályokra tago-
 sulása, szegényekre és gazdagokra, tökésekre és pro-
 letárookra válása is az anyagi javak elosztásán
 alapul, érthető, hogy épen a világháború váltotta
 ki art a nagy szociális mozgalmat, amely úgy látszik,
 végig fogja járni az egész művelt világot, s amely min-
 dent túlharsogó erővel követeli ^{ar} minden ember számára
ra a földi jólétnek, az egésznek és a vagyonsodás-
nak az eddignél magasabb fokát. Ennek a szociális

mozgalomnak a methodusa szerint két lényegesen
 eltérő ága van, az egyik a demokratikus amelynek
 irányában mi is fejlődünk, a másik ^{a kisebbbűség szűrésére katalizátorként szolgál} diktatori,
 ez a bolsevikirvulus. Reméljük, hogy nálunk siké-
 rülmi fog a fejlődésben több zökkenést elkerülni, s a
 mai úton határozottan megmaradni.

De nem szabad elkalandornom még oly csábító
 mindnyájunk lelket foglalkoztató témák felé sem.
A mi célunk, hogy megismerjük és át gondoljuk az
 állam gazdaságának berendezését és működését.

Nemcsak az egyes embernek, hanem az emberi körüle-
 teknek (kör ^{tanács alakulatoknak}, megye, egyház, sa nem közigazgatás) is
 is anyagi javakra van szükségünk szükségleteik kielé-
 gítése és céljaik elérése érdekében. Az illetőknek ezen
 javak megszerzésére és felhasználására irányuló céltuda-
 tos cselekvéseiket nevezzük gazdálkodásnak.

szól nem kinyitla
 A legmagasabbrendű emberi körületnek, az államnak sem,
 szüntelen, hiszen minden állami tevékenység kiadásal van
 egybekötve, ezért az államnak is kell kiadásai fedezetéről
 és a rendelkezésre álló fedezet helyes felhasználásáról gondoskod-
 ni, más szóval gazdálkodnia.

A helyzet tehát az, hogy vannak egyes ^{gazdasági,} magángar-
daságok, és a ^{természetes alapvetések} törvényes jogi ~~szerepek~~ által vitt
gazdaságok. Valamely nép összes, egymástól függet-
len és egymással mégis szoros kapcsolatban lévő gar-
daságainak ^{tehát az összes és a természetgazdaságok együtt} ~~összesét~~ nevezzük neuretgazdaságnak.

Az állam tehát gazdasága tehát a neuretgazdasá-
gának egyik tagja. Mint ilyen a neuretgazdaság általa-
nos törvényei alá esik, főként rá is áll az u. n. gaza-
dagsági elv, minél kisebb áldorattal minél nagyobb-
hasznot elérni. **T**eltekinthető az állam körjogi állásától,
már tekerőjének nagyságától fogva különleges szerepet
játszik az állam gazdasága, amely a háború után
még jobban ki fog domborodni: nemcsak az állam ^{háború} ~~gaza-
dagsági jelentősége fokozódott~~ <sup>állami adóssá-
gok néven neudkívüli módon,</sup> hanem az a körjogi irá-
nyító befolyása ^{a közigazgatási életre} ~~is,~~ amelynek már eddig is kiváló szerepe
volt, még növekedni fog, hiszen a terbe vett szociális
alkotások mind az állam által, saját anyagi erőivel
ihetők csak keresztül, nem is szólva arról, hogy szocia-
lis irányú reformok pláne neudkívüli eltérő
rájárásával az államgazdaság felé)

Természetesen az állam gazdasága azért különleges
helyet tölt be a nemzet gazdaságában. Ez ^{már} nemcsak tölc-
erejének nagyságából is származik, amelynek javára
a háború csak újabb eltolódást hozott, az államhártar-
tás méretei is, már csak a hadirészesönökkel is nagyon
megnövekednek, a tervek nélküli szociális alratások is
mind csak az állam ~~szóval~~ által, saját anyagi erőre-
vel lesznek megvalósíthatók, így, hogy már a tényle-
ges erőviszonyok is megmagyarázhatók az állam befolyá-
sára az állam közjogi helyrete, amellyel nemcsak a
közgazdaság firetevé erőre, a pénzt maga állapítja
meg és jegybancja útján maga szabályozza, hanem adó-
politikájával és kereskedelmi politikájával a nemzet-
gazdaságot a legnagyobb mértékben befolyásolhatja.

1) Nekünk tehát az állam gazdasági be rendezésének megér téséhez szükségünk van elsősorban a nemzetgazdaságtan, néhány alapfogalmának megismerésére, s szükségünk van a közigazdaság szerve (értve ez alatt az összes nem közigazgati területek gazdaságait) szervezeteinek, köztük az ménetükkel fogva az államéhoz leginkább hasonlítható nagybankok szervezésének tanulmányozására, amikhez tartozik könyvvitelük szervezésének és be rendezésének vizsgálata. Ez a studium azért is tanulságos lesz, hogy lássuk ^{kétször} azokat a különbségeket, melyek az állam gazdálkodására nézve abból származnak, hogy nem követheti kivételül a gazdasági élet fölvét, a gazdaságosság elvét, hanem kénytelen számitalan erkölcsi, jogi, politikai szempont ra figyelemmel lenni, s ezért gazdasága sok tekintetben külön elbírálás alá esik.

2) Az állam gazdaságának vitele a néprchajtopatalomnak feladata, a közigazgatásnak egyik ága. Trübségünk van tehát másodsorban az államnak, fogalmának, szervezésének, s főleg közigazgatásának megismerésére.

Az állam szervezeteinek és az egyes államhatalmak
 lényegének kutatása a XVIII. század második felét inten-
 zíven foglalkoztatta. Az n. n. természetjogi iskola nagy
 szellemi munkát fordított ezeknek a kérdéseknek tisz-
 tázására és az államhatalmak ^(törvényhozói, végrehajtói, bírói) elválasztásának Mon-
 tesquieu által formulázott tana a politikai tudományok-
 nak egyik alapkövévé. Az amerikai ¹⁷⁷⁶ és a nagy francia
 forradalom alkotmányai voltak az első gyakorlati példák
 a törvényhozói, végrehajtói és bírói hatalom egymáshoz való
 viszonyának különböző megállapítására, a Montesquieu
 által kívánt koordináció változó irvényesüléseivel. A
 végrehajtó hatalom aronban Montesquieuvel még a törvé-
 nyek menő végrehajtásából áll és még nem jelenti a kö-
 szegatás lényegének helyes és egész terjedelmében való
 felismerését. Azóta tudósok és politikusok állandó érde-
 kösége tárgya volt az állam funkcióinak tana. Külö-
 nösen mélyreható és intenzív művelésben a törvényhozói
 és a bírói, főleg a büntetőbírói funkció részeült.

A háborúk egyik aronban az is egyik főfontosságú
 tapasztalata, hogy bebizonyította, hogy az államnak legnélkü-
 lözhetőbb funkciója, az állam életerejének févke és műkö-

désének fátékviselője a körigazgatás. Remélhetőleg
 ezzel a felismeréssel lépést fog tartani a végrehajtó funk-
 ciónak a másik kettőhöz hasonló elméleti kidolgozása
 a körigazgatási jognak exterris és interris művelésének
 s egyetemi oktatásának kimélyítése. Amint mi ma álta-
 lában körigazgatási jog alatt értünk, az nem valami rend-
 szeres, zárt egész, ^{szűkebb} ~~szűkebb~~ rendszer, hanem a körigazgatási
 ügyek nyugtalan terjedelmére vonatkozó, főleg írott jogfor-
 rások, jogszabályok tömege. Ezek részben a körigazgatás von-
 talárnak, s részben hézagos eljárás szabályokat tar-
 talmazznak. A körigazgatási ügyeknek egyik fontos cso-
 dája a pénzügyi jog. Ez az utóbbi az állami bevételek ke-
 rülését, és az állami bevételek egy részének, a kördóknak
 kerülésére vonatkozó eljárás szabályokat tartalmazza.
 Ezzel szemben az államvagyon kerülésének és az állami ki-
 adások utalványozásának és eljárásuknak joga a körigaz-
 gatási jog keretében nem kap helyet, hanem államszám-
 viteltan cím alatt külön előadások tárgya.

A körigazgatási és pénzügyi jog tehát anyagi és alaki jog -
~~szabályoknak nem egészen kerülés rendszerét adó talpára,~~
 nem elvileg mértváltott

Mindkettőre, a körigazgatási és a fővárosi jogra egyaránt áll tehát az, hogy szétválasztva anyagi és alakijogra, sokkal kezelebb és világosabb rendszerrel lehetne adni és az oktatást is ezáltal eredményesebbé tenni. Er a szétválasztás a magán- és a büntetőjog terén már régen megtörtént, ott az n. n. magánjogra és a polgári jogra, emitt a büntető anyagi és a büntető eljárási jogra. A körigazgatási alakijog művelése természetesen még sokkal hátrább van. Itt még kevés a késs eredmény, de annál több a sürgős és lálas feladat. Olyan kérdések, intézkedések egyes fajainak (rendelet, utasítás, intéseítés, stb) jogi jelentősége, a körigazgatási jogerő a körigazgatási végrehajtás joga stb. végtelenül fontosak eddig csak hírogosan és szórványosan vannak tárgyalva, ahelyett hogy rendszeres feldolgozásban a jogi képrészet egyik fontos tárgyát alkotnák.

Mint eddig államszámviteltannal neveztek, az arral a logikai kiszécsítésel, hogy kiterjedtessé a fővárosigazgatás szerveztlének tárgya és az állami bevételek kérelé.

1/ Foly aránt, menten felel meg az Önök igényeire is lejjebb. 10

sének az eddigi pévrügyi jognak nevesett studium
keretében tárgyalt kérdésekre, teljesen összeesik
és kimeríti a pévrügyi alaki jog fogalmát, amely
tehát egy szarszerü részre volna az általános köri-
gazgatási alaki jognak. Ebben az esetben természet-
esen az eddigi pévrügyi jognak megmaradó anyaga
pévrügyi anyagi jog elnevezés alatt volna tárgyal-
ható.

Előadásaimban én is ehhez a most kifejtett
kerethez fogok alkalmazkodni, s az államszervevitel-
tant, mint pévrügyi alaki jogot fogom tárgyalni!

3) ^{tehett} ~~harmadszorban~~ Ebből következik, hogy ~~államszerveviteli~~ ^{államszerveviteli} és az államszerveviteli politikai
illetve közigazgatási ismeretek kivül szűrségünk lesz
azt, a pévrügyi alaki jogot ^{szűrségünk} részletesen tanulmányoz-
ni.

Hölgyeim és Uraim, nagy vonalakban vároltam
megoldandó feladatunkat. Az elmondottakban talán
lehetnek ^{néhány} teljesen meg nem értett részek, mert kény-
telen voltam fogalmakat anticipálni, amelyek meg-

Természetesen a még ki nem alakult új viszonyok miatt, amelyek közt nem
egy eddigi tétel elvesztette hitelét, viszont az újakat még nem találjuk, vagy nem álla-
pítottuk meg, nem egyszer kénytelenek leszünk (pl. a pévrügyes, a bauról %

szerepe, hazánk államfirmája, Kőjogi és Kőigazgatói
szervezete stb. kérdésénél) ideiglenes megállapításor-
ral kell élni. De ez nem lehet máskép. Ezek munkája
lesz, amíg elhelyezkedünk az új világban, amíg elmenek
a mai idők monumentalitásához alkalmas ködvi tud.

2. §. A nemzetgazdaságtan történeti áttekintése.
(Kultur der Gegenwart.)

Rekapituláció. 1) Gazdasági, 2) politikai, 3) jogi ismeretek.

Miért csinálom ezt a keretet? Hogy látókörök legyenek.

A gazdasági ismereteket a nemzetgazdaságtan adja meg.

Kiindulási pontja a gazdaság: ~~II~~ ^{III} food.

Mi a gazdaság? Az ember céltudatos működése a szűrséglettel kielégítésére szolgáló javak megszerzésére és felhasználására.

Mi a javak? Különböző anyagi eszközök, amelyek emberi szűrségletet kielégítésére szolgálnak.

Vannak szabad és gazdasági javak.

A gazdasági javaknak előállítását munka útján nevezzük termelésnek.

Hogyan történik a termelés? Válasz lehet technikai, magán-gazdasági és társadalmi szempontból, amely utóbbit a javak elosztását is magában foglalja.

A nemzetgazdaságtan feladata a választ megadni arra a kérdésre, mire képes történelmi adott társadalmi rendszerben a gazdasági javak termelése, mint társadalmi feladat folyamata, és hogy mire képesek meg a termelt javakból az őket megillető részt a termelő folyamatban résztvevők.

— II —

Minden gondálkodás az embernek az őt környező természetnek, a dolgozóhoz való viszonyából származik. Az ember rá van szokva a világra, hogy magát fenntartsa. A javak mennyisége, amelyre szüksége van, a kultúrával emelkedik. A javak azonban csak korlátolt mértékben állnak rendelkezésre. Erre kell gondálkodni. A gondálkodásnak két része van: a megszerzés és a felhasználás. Mi a gondálkodás?

A gondálkodás elve az n. n. gazdasági elv. Ez egy hosszú fejlődés kulturális terméke.

Minden gondálkodáshoz ember és dolgozó kell. Erre egymással bizonyos szerves összefüggésbe kell jönni, amely szervesen a legelőnyösebb legyen. Erre a gazdasági szervezetet többnyire más, meglevő társadalmi alapról kiindulva alakítják át, mint család, község, állam stb.

A gondálkodás két oldala, a szerzés és felhasználás lehet egy szervezetben egyesítve, pl. a családnál, de lehet külön választva is. Magasabb fokon ma többnyire külön választva: a termelést négyre a vállalatok, s viszont vannak n. n. fogyasztó-gazdaságok, ilyenek a község, az állam.

Emellett a termelést,

A válassz az idők folyamán különböző volt, é sőt mint utón
 hirteték meg a neuretgardaságtan egyes jászait.
 O es Kórepor. Pratikus terdesse inditották meg a művelését.

A XVIII. sz. ban a pénzrendszer kérdése vonta magára a tudós
 sor figyelmét. A világfoglalomnak a tengerentúli felfe-
 derések övethertében való kifejlődése és az amerikai
 aranyvár átörönlése a pénzrendszer tudományos vizsgálom-
 tat tette sürsége és így a pénzelmélet lett a neuretgard-
 daságtan kiindulási pontja.

A merkantilrendszernek fő problémája az volt, hogy mivel
 az arroni időkben a pénz, főleg az arany birtoka adta a gaz-
 dagságot, miképen juthat egy neuretmivel több neures fej-
 lőntarába, különösen olyan állom, amelynek saját termé-
 lése nincs. Ennek módjára ajánlották a külkereskedelom
 olyan fejlesztését, hogy az árnyivitel lényegesen mielő-
 felül az árnyehozatalt, s a különbséget a külföld neures-
 tájának eszközeül ajánlották a vámokat, a be- és kiviteli
 tálalmakat.

praktikus
 rendszer

A frioroata isrola a 18. században (Duesnary, 1758.) a teme-
 les és gazdaság alapján kirárolag a földbirtokot tekin-
 tetten. A iparosokat és kereskedőket sterilizálólyan neverte.

{ Adam Smith (1776.) híres műrájával az első teljes, s lényegében helyes
 elméletet adta a fennálló gazdasági rendszernek. Lésrinte a gazdaság
 Liberalizmusa (L. Philippovich, Entwicklung, 3. l.)
 (A. Smith hat auf lange Zeit hinaus die Grundlagen der liberalen Wirtschaftskohre gelegt)

elméleti
 neures és a mer-
 kantilismus ellen.

Szűforrása és a tulajdonképeni aktív termelési tényező
 a munka, amely mellett a föld és a tőke termelési eszközök.
 Klasszikus isrola A Smithszel megindult angol neuretgazdasági isrola
 klasszikus kifejezését Ricardo művében (1817.) találta meg,
 amelynek alapján részben kifejlődött az n. n. manchesteri
 isrola, amely a gazdasági élet teljes szabadságát követelte.

A 19. század jelentékeny tudósorát produkált minden ál-
 lamban. Nálunk az őt követő Kautz Gyula méltotta meg.

Minden neudszent túlszárnyalt azonban jelentőségben
 és ma aktualitásában az n. n. tudományos socializmus,
 melynek bibliája a német Maxe Károlynak 1867-ben meg-
 jelent Das Kapital c. műve. Ebben a kapitalizmus
 történeti jogosságát elismerinyom, de a gazdasági fej-
 kedés megfigyelése alapján közele néget jósolja. Hegyannasár
 Maxe és barátja, Engels Trizyes voltak 1847-ben a híres
 kommunista kiáltvány szerzői is, amely először foglalta
 össze a proletariátus törekvéseit.

Gründérosan követtem a fonalat addig, míg a ma uralkodó
 eszmék iradalmaiba bele nem kapcsolhattam. Ettőlre szándé-
 kom, hogy a jövőben is fel fogom használni a kinálróó által-
 marat arra, hogy a ^{tudományos} ~~socialist~~ ^{marx} ~~is~~ ^{mozgalom} győreire alap-
 elveire és főtörekvéseire rámutassak. Ebben a tudományos

kettős
~~szempontból~~ *kívül* az a megfontolás, veset, hogy a mai bi-
 zonytalan időkben különös sürögünk van lelki egyen-
 súlyunk megtartására, ez azonban igen nehéz, ha tájékozat-
 lanság sebből eredő híralmatlanság ^{és általános} tölti el lelki üres, míg
 könyebb elvisehni egy forradalom ^{és általános} trombaságait, sőt a tro-
 lyet forradalom nélkül elérni nem tudtuk, az eddigi me-
 állapothoz képest haladást jelent.

konkrét
 Az egyik az, hogy a szocializmus társadalmi, gazdasági mo-
 galom lévén, amely érvényesülése eszövének az államhatalom
 megszerését tekinti, nekünk, akik mind a gazdaságok alapjait
 mind az állam beendezését meg alapjait tanulmányozni szok-
 juk, meg kell ismerkednünk ezzel az új eszmével, amely
 a már bejelentett általános során mindkettőre rá
 fogja nyomni a maga helyét, a másik pedig az,

3. §. A gazdasági fejlődési fokai.

(Kultur d. Gegenwart; Grundriss der Socialökonomie I.; Lassalle, Arbeiterprogramm.)

A nemzetgazdaság történeti alakulat. ^(vadás)

- 1. A gazdasági fejlődés kezdete az élelemkereső ember. Csak magáról gondoskodik. Szaládot nem tudunk. Gyermekét, ősejét megöli.
- 2. A vadnépek gazdasága. Az átmenetet orvra a földművelés feltalálása, azaz a növényi táplálék mesterséges termelésének felfedezése az asszony által.

A férfi vadász, harsol. Tacitus a germánokról. Stenilet a törzs közös tulajdona, de még gyakran vándortájról telephelyüret, mert a földművelés primitív vagy harsolárból.

A törzsen belül némi munkamegosztás fejlődik ^{Roblás, ajándék} ki. Csene. Pár még nincs. A család kezdete. Az asszonyok elég jó társadalmi helyre te a földművelés miatt.

A magántulajdon még ismeretlen. Az csak letelepedett és államot alkotott néppel lehetséges.

A szegedgazdaság alapja a magántulajdon, s az szegedgazdaság az alapeleme a nemzetgazdaságnak.

A nemzetgazdaságtan tulajdonképpen csak a kulturnépek gazdaságával foglalkozik. Fejlődési fozaimar áttekintéséhez szemponttra van szükségünk. Ezt hallott a forgalmi ~~szerep~~ ^{szerep} szerint csere-, pénz-keverés)

A nagy forgalom magában is sűrűségessé tette a pénz behozat-
lát. Az Amerika felfedezése után átörönlő arany még jobban
siettetett előreléptetett

Az új viszonyok ^{szükségletét} ~~szükségletét~~ az egyes gazdaság saját termelésével már
nem tudta fedezni, sőt a városi piac is seregény volt. Így fejlőd-
ött ki a vildgprác nagy helföldi piac, amely viszont a vildgprác
tól függött.

Az egyes nem tudta többé gazdasága fetteletleit áttekinteni, s
arról lepett fel a Rocharat seneppe

A pénz általános urolomra jutása a XVI. századra esir. Aróta
az állam gazdaságában is fötényerő.

5) Az államok ránt területen való gazdasárodása már anagast-
fejlődési for.

Előfeltétele nagyobb államtestek kialakulása s a Körponti
államhatalom megerősödése.

En a fejlődés az újkor elején megindult, s a centralizált álla-
mokban kifejlődött abszolutizmus célja lényegben az volt, hogy
a városi gazdaság kereteit kiterjesse az egész államra, hogy az
tudjon autonóm módon sűrűségiel kielegítéséről gondasrodni.

Ebben az időben azonban már érehető volt az Amerikából
átörönlő arany serepe. Ez az a kérdés, amely a merantilisrola
mutatásainak kiindulásán szolgált. La merantilisrola tanításai
szerint az államok vámorral s más eszközökkel rántak tárel egymástól,
s mint ránt egyéper szenepeltek a vildgversenyben.

Az merantilizmus az egész orvígót és népet a Róallátás szolgálatába akarta
állítani.

Itt komplikált kölcsönhatásokra kell figyelniük.
 Világűr, tömegfogyasztási ciklusok alacsony kell lennie,
 mert csak így veszik sorban, csak így tud piacot hódítani. Po-
 val amely cikk alacsony termelési és szállítási költségei teszik
 lehetővé a nagyban való termelést.

Viszont a nagyban való termelés lehetővé teszi az olcsó előállítás
 Pl. angol szövet, müncheni áru, francia szappan, stb, méret
 kémiai cikkek.

Találványok szerepe.

Ugyanez a helyzet a munkamegosztásnál. A tömegtermelésnek és ol-
 csóságának oka és következménye.

Ezeknek a hatásoknak következtében nagy társadalmi átalakulás
 következett be.

Ezért a lényege az, hogy a római, városi termelésben, drága
 szállítási viszonyok miatt a szűrséglet a környékben ismert
 volt, sőt a szűrséglet megelőzte a termelést, a kereslet a ki-
 nálatot, sőt a többi is volt biztos mértékre.

Az így szervezett társadalom nem gazdag, de bizonyos általános jó-
 lét, a viszonyoknál bizonyos stabilitása jellemzi.

Ellenben a tömegtermelés idején a termelés az első, a kínálat meg-
 előzi a keresletet, s azt kimerősségekkel, meghódítani igyekszik.

Ebben fejeződik az olcsóság, mellyel más árut legyőz.
 Így szervezett társadalom szembeálló vonása a nagy aránytalanság

a jóléthez. Nagy vagyonok mellett a tömegek prekár helyzete, ^{gond}terhes bizonytalansága, s a termelésben résztvevők aránytalan növekedése a kez hasznában.

A törés, a kapitalista öriárigazságai túlsúlyban volt a munkás fölött. Ő szervezte és irányította a termelést, ő tartott kez egyre forrta vagyonát, amelynek különleges helyzetet kövönhette, s a melyet kifejlődött hitel útján még növelhetett.

Amikor a 18. sz. óta második fele óta a gépeket feltalálták és azokkal népszerűt a már annyira legapróbb, éntelmenten részre bontott termelést munkát, ezzel a munkának a töréstől való függetlenség még nagyobb lesz. Addig ugyanis a termeléshez csak fogszóra kellett, azóta kell álló törés is. A munkás pedig saját anyagi erőivel eszközökkel nem tudta többé énteresíteni, mert a termelési csak a törés által megszerelt feltételek mellett volt számára megközelíthető. Ezzel megszünt az a familiáris viszony a mester s a legény közt, amely a céhek idején is megvolt, a munkás egy- sőt békénmunkássá lett, ariner munkáját csak a bére marad, s hogy rap-e munkát, az is bizonytalan.

A merőgazdaságban a viszonyok emykébbé, kevesebb a nagyjérem, de a kapitalizmus szempontjai is erőnyesülnek.

Láthatjuk tehát, hogy a termelésben és annak követrestében

a társadalmi osztálymegoszlásban óriási átalakulás történt, az iparban kapitalista kifejlődése következett.

A nagyipari termelés, amely eredet a fejleményeket megindította, az volt egészen új, tehát forradalmi gondolat, úgy hogy a francia forradalom 1789-ben a nagy társadalmi átalakulást nem maga teremtette, hanem csak proklamálta.

Miképpen állt tehát ez az átalakulás?
 saurcióval ellátta.

A francia forradalom kimondta, hogy az eddigi két privilegizált rend a papság és a nemesség mellett, a 3. rend, amely addig semmi sem volt, egyenrangúval elismertessék. Ez a nagy jelentősége a forradalomnak.

De ki volt ez a 3. rend, ahogyan nevezték: a burzsoázia?

Mivel addig szemben állt a másik két privilegizált renddel, első pillanattól önmagát, mint az egész népet tekintette, s jogát egyenlő az egész emberiséggel. Innen a nagy lelkesedés, az emberi szabadságjogok és a nemzeti szuverenitás, azaz a demokrácia kibontakozása.

De kérdés, hogy a burzsoázia maga tényleg egy volt-e az emberiséggel és nem volt-e benne ~~csak~~ egy 4. rend, amelyet magából kiválasztani és hatalmának alávetni akart?

A történelem azt mutatta, hogy igen! A francia forradalom

ntán kérésített alkotmányjárnak, (az 1793-iki kivételével) az anyagi cenzus volt az alapelve, amelynél fogva nem adta meg minden polgárnak a választójogot, azaz különbséget tett köztük a vagyonuk szerint. A harmadik nem így tehát két osztályra bontotta: azokra, akik kizárólag, vagy legalább jövedelmét saját munkájából tartották fenn magukat, s ezek voltak tulajdonosok, munkások, és azokra, akik nagy törével rendelkeznek, járadékjövédellel, állami katalomból részesedést kaptak. A helyzet tehát az volt, hogy a ^{helyzet főleg} két rivaltságas rendszer főleg a földművelés, a földművelés mellett a töre is új privilégiumok forrása lett a ~~burzovázia~~ ^{burzovázia}, amellyel szemben a munkások, kispolgárok, kisiparosok, parasztok függőségbe jutottak.

A törések, az elnyomók alkotják az új burzováziát, az elnyomottakat, a függőségben levőket a proletariátust.

A francia forradalom tehát nem hozta meg jelszavainak: „szabadság és egyenlőség” valóra válását. De a mozgalom többé, amely a munkásokat állandó függőségben tartotta a töréstől. Már pedig, mint Paltaire mondta, nem lehetséges, hogy egyes emberek magukat a hátukon szülessenek, míg mások szarrantyúval a lábukon.

Jean Jaures szerint a francia forradalom aránttal, hogy megteremtette valósította meg a demokraciát, másrészt a burzsoáriát, ^{örök} megteremtette a socializmus előfeltételeit, kifejlődéséhez pedig mindenesetre nagymértékben hozzájárult az, hogy a deklarált emberi jogok közt volt a szabadság és egyenlőség, a kapitalizmus társadalmában pedig ezzel egyre nagyobb függés és egyenlőtlenség állott szemben.

Valóban, a modern proletár mozgalom kialakulása, nyíprindítás az arral elméletileg foglalkozó, sőt részben ^{utópikus} megteremtő socializmus tényleg a múlt század első felében alakult ki! 1847-ben jelent meg Marx kommunista manifestuma, amely először foglalta össze a proletariátus törekvéseit, s a követelő érben aratta a proletármozgalom első politikai serejét, az 1848-as forradalommal, amely végig söpörté egész Európát, ami általános, gazdasági aról nélkül meg sem érthető.

1848-ban netter be Franciaországban először munkárist a kormányba, aror mondta ki a dolgozó osztályok helyretétel javítását, s proklamálták az egyenes és általános választói jogot a vagyoni viszonyokra való terület nélkül.

És, amelyről aror szó volt, már a 4. s utolsó rend volt. En után több már nem jöhetett, emel ügye valóban a nagy tömegé, az egész emberiségé volt.

A proletármozgalom aróta egyre erősödött. 1871-ben a kommunizmus 1875-ben tört ki az első általános válság, 1831-ben volt Lyonban az első munkássztrájk,

idején szervezte meg Párisban először a Közhatalmat, de csak rövid időre.

Arról még a proletariátus nem volt eléggé szerveve. A szocialdemokrácia aszta nagy munkát végezt a munkásságnak meghódítása terén. Tömörítette, szervezte, ottatta és biztatta őket, úgy, hogy a világháború a munkásságot, amely ipari államokban a lakosságuk jelentékeny %-jét alkotja, (máskülönben az idein tavasszal is saját bevallásuk szerint negyedszáz millió alatt volt az ország szervezett munkásainak száma) ^{összetartó} jól szervezett, forradalmi szemléletű nevelt, asszimilált szervezetbe tömörülve találta.

A Kivásármányolás szocializmus végző célja, mindegyik kivásármányolás és elnyomás megszüntetése, a pár osztály arbor párt, nem, vagy faj ellen irányul is az. (Kautsky, *Diriktárok des Proletariátok*)

Célja eszenciál a termelési eszközök fölötti magántulajdon megszüntetését, ittjánt pedig a politikai hatalom megszerzését terüti. Politikai fölévetelése tehát a demokrácia megvalósítása, amely a tömeget megfelelő érvényesüléshez juttatja, s amely a szocializmus bevezetésére szükséges előfeltétele. A mindenkori általános erőviszonyok alarulásáa szerint állapítja meg az időpontot, amelyen eszméi megvalósítására alkalmasnak tart.

De a szocializációs mozgalom tehát, amely^{nek} a háború ^{any, esztendőjével nagyobb} magán most ^{csal} egy erős, talán legerősebb hulláma annak a több száz éves árnak, amely a nagyipar kifejlődésével indult meg. A kapitalizációs termelési mód oly társadalmi eltolódásokat okozott, amelyek időnként, s egyre hangsúlyosabban követelték elismertetésüket. Itt is adva volt egy tény, a proletariátus keletkezése, amely kihívta az elmélet munkáját, s mikor Marx munkáiban megadta az eszmének azt a formát, amelyben megtalálta az útát az emberek szívéhez, az elmélet újabb, s hatalmas praktikus mozgalmak megindítója lett.

De az egész mozgalmak a nagy francia és az 1848-as forradalmakon, mint étappejain keresztül, megvan az egyrészes lendülete, mutatja az emberi nemnek egyik másik küzdelmét, melyet először agrárban, majd a Római Birodalom világgal, erőtlen földi boldogságért, anyagi jóléteért megvív. Ami ^{egy új csapata} események, melyek ma nálunk és a Római Birodalom ^{egy új csapata} eseményeiben falyanak emere a nagy küzdelem eseményeinek folytatásai, s ez a Római Birodalom mutatja a mai idők történelmi váltát.

Háztartás és fogyasztás termelés.

A háztartásban kell a fogyasztásról gazdaságosan gondoskodni.

Háztartási terv. A szűrségletet beosztása fontosságuk szerint.
A javak megőzése, fenntartása, keményi szolgálatok felhasználása.

A termelés feladata a ^{háztartásban} ~~háztartásban~~ javak megszerzése. Ehhez emberrel munka kell. Emberi munkát magát termelni azonban nem lehet. Az ember munkájának kiértékelése, ha még oly gazdaságszempontból történik is, nem gazdaságszerű, hanem tanulási, szöveggel élve, az életnek jelentősége nére.

A termelés épügy, mint a háztartás, a gazdaságossági elvet követi. Az a tudomány, amely azt tanítja, hogyan lehet a termelési eszközök használatosságát legjobban kihasználni, a technika.

Minden egyes gazdasági egységet alkot, a ^{pénz} ~~széles~~ gazdasági idején minden jövedelem pénzben fejeződik ki, és a jövedelem összege kiadásokat. Többnyire időbeli egység, és összefüggés is van a bevételek és a kiadások közt.

Az egység megvolt a pénz behozatala előtt is, a termelő munkája tartotta egybe.

Emek a kis gazdasági egységnek életét a tudomány nélkülösen vizsgálta. Megállapította a gazdasági haszon számítását

Érték szót az, isletti életben más értelemben is szokásosan
 nélik. Azon, értékpapír, minden esérére alkalmas eszköz,
 amelynek értéke van.

Az állam gazdaságára is nagyjában áll, amit az egyes
 gazdaságról mondtunk, különösen egyik részéről, a fo-
 gyasztóról, illetve a háztartásról mondtunk.

Az állam fogyasztó gazdaság.

Emek is megvan az egyéne, háztartási terv, süreégletel,
 beosztása, fontosságúak szerint, javak megővése, személyi
 szolgálatok beosztása.

A gazdasági élet követi.

Tekintés beosztásának alapfogalmai és az egyes gorda-
 ságával közele.

A társasági periódés már jelentős. A nérvénytársasággal részletesebben fogunk foglalkozni.

A legnagyobb fontossága a cseresperiódésnek van, mert ez hívta magára a legalkalmasabb eszközök ^{és a hely} egyes gazdaságok sorát a nemzeti gazdaságba összefoglalás.

A nemzeti gazdaságba behajcsolt gazdaságok befelé megmaradnak egysebségükben, mert a nemzeti gazdasági termelés a pénz és a piac által csak külsőleg van egysebség alá vonva. Sajjai a maguk jogi önállóságát megtartják, s továbbra is egyéni érzéket fogják követni.

Kifejező azonban, különösen a pénzgazdaság kifejlődése óta, az egyes háztartások is szorosan összefüggnek a közigazgatási testekkel, amelyekben fontos funkciót töltenek.

A sajáttermelés megszüntetése mindenki a piacra szorul sűrűségei kielégítése végett. Ez adja a fogyasztó tömeget, amelyhez a termelő tömege alkalmazkodik. Mindenki azonban, aki a saját önálló háztartása van, érzékeny sűrűségei fedezésére pénzügyvédelemről gondoskodik, s ezért vagy termelését, vagy kacsát saját vagyonnal nem rendelkező munkára külső jövedelem.)

Igy tehát minden gazdaság kétszeresen van a nemzeti gazdaságba bekapcsolva. Önmagában fedési sűrűségeit és oda juttatja saját produktóira eredniét.

Össze fogjuk
tehát a gazdaság
és a piacot
mint fogyasztó
tömeget, s a
termelőt.

En a tétős folyamat, amely egymást feltételezi, és amely állan-
dóellenes irányú pörkaramlással jár, minden egyesgar-
daság cirkulációját állandóan fenntartja.

Az egyesgardaságok millióinak körforgásából tevődik össze
a körgardaság nagy körforgási folyamata, amelyben kisebb-
releődik a világtól javak összekészítése a keskeny javak összes-
ségével. Ezt nevezzük forgalomnak.

A forgalom a mai társadalomban szabad, nincs megfőzve,
A szocialista társadalomban azonban, ahol a termelés egységes
lesz, ott úgy fog a termelés is a fogyasztóhoz lenni, nem pedig
a termelőtől ^{szórva} közvetlenül, úgy hogy ott a forgalom helyére a
javak felosztása lép.

Emellett a nagy nemzetgazdasági termelési folyamatot, amely ma-
gában foglalja a felsorolt termelési, fogyasztási és forgalmi
folyamatot, szűrségünk való az egyesgardaságot megismerni, mi-
vel ez is csak számtalan ilyenből áll, amelyek saját törvénye-
iket szerint élnek.

Szűrséges azonban a ^{nevet} társasgardaság életének és törvényeinek megfi-
gyelése is, annak a szerepének, amit az egyesgardaságban ma-
gukban hordoznak, megfelelő az adószétosztás az ár. Az átalakulás-
nak komplikált törvényei vannak, amelyek a gazdaságban
társasgar-
dásos
szerepük gyakorlati példái mutatják, hogy a törvénynek tud-
sa a követelmények alól nem mentesít.

Egész különleges érdeklődésre tarthat számot a csemperekesedésből kifejlődött pénz problémája, amelynek értékhullámlását a háború alatt mindannyian keservesen éreztük. *A pénz, és az az érdeklődés, amelyet ebben fogynak tanulmányozni.*
 Igen fontos és tanulságos annál az allendő hírdelennél megfigyelése, amely a gazdasági életet betölti. Az egyéni érdek gyakran uttróuler. Ebből származik a harc, amelyben az erősebb győz. Itt tehát beleszál becsdádír a hatalom szerepe, amely gyakran nem gazdasági, hanem kivülről szől bele a gazdasági életbe, gyakran azonban, mint látni fogjuk, magában a gazdasági folyamatban áll elő.

Ez a kérdés azonban már összefolyhat a szociológia problémáival, amely tudományról azért kell néhány szót szólunk, mert mind a gazdaság, mind az állam, az ember társas műveltenak és életének produktumai, s így kell, hogy legyenek olyan körös vonásait, amelyekkel egyik természettudomány sem foglalkozhat, hanem csak egy magasabb, mindretto fölött álló, az ember csak az lehet, amely az emberrel mint társas lénygel a társadalommal, s a hatalommal, aror eredetével is lényegével foglalkozik. Ez a tudomány a társadalomtudomány, szociológia.

(Loria. A szociológia feladata és iskolái)

A szociológia még csak karrierje eredetén van. A mult során másodír felébebebe becsdádótt, mint a különböző társan

dalmai jelenségeit, a jog, gazdaság, erkölcs, politika kérdéseit
speciálisan vizsgáló tudományok összefoglalása, mint smi-
teris a hosszú analízis után.

A modern sociologia feladataul azt írta ki, hogy fel-
tárja a különböző társadalmi tömörvények egyezés esedétét,
összefüggését, szerkezetét és egész fejlődését, továbbá megállapi-
tani igyekszik a társadalom statikáját és dinamikáját. Elettöl-
teteit és befutott fázisait, megkülönböztető jellemzői-
sait, a tömörvények egymásra következésének törvényeit
és várható továbbfejlődését. ^{Égik Biológiai, Földtani, biológiai,}

Dumas szerint a specialista a modern műveltség ^{gazdasági, összehasonlító sociologia} körtáin-
je. Ha nem akarjuk magunkat ennek a lezúrlásnak kiténni-
nekünk is figyelemmel kell lennünk számunk kutatója körtáin-
ben is mindig a nagy összefüggésre, s nem szabad soha
szem elől téveszteni, hogy minden társadalmi tudomány-
nak, gazdaságnak, politikának, jognak egy a tárgya: az ember.

B. §. A csere. A pénz kifejlődése. Az dr.

(Grundriss d. Socialökonomik, 245. l. strör.
Menger. Geld, Landw. d. Staaten. III. Aufl. IV. Band. 565. ströb.)

A csere-t definiálták úgy, hogy jelenti a feleslegesnek oda-
adását a szűrségésért. Ez szűr. De érinti a lényegét.

A természetben való csere-nél mind a két fél valami előnyt
akar elérni. Olyant ad oda, aminek számára kevesebb a
használati értéke ami felesleges, máséért, amit jobban
tud használni. Kell tehát, hogy a felek úgy találkozzanak,
hogy a teljesítményt fordítva becsüljék, mindegyik azt amit
a másik ad, többre tartja, mint a magáét, hogy így kölcsön-
ösen előnyhöz juthassanak.

A csere-nél ezzel az alapjával egyúttal annak a határa is
meg van jelölve. A csere határa el van érve, mihegyt a
két fél egyike-nél a csere folytatásából már nincs értékelési
előnye. A készlet törvénye.

A csere-nél ez a befolyása azonban nem mindig zavartalan. Egy-
talán a társadalmi alakulatra ^{az} a racionalizálás
fel fogja, mint az egyszemélyes irólt vizsgálata-nál,
nem lehet alkalmazni.

Erinti a csere tisztán véletlenül mulik. A szomszédok kölcsön-
ösen kísérik egymást arral, amijük van, később nagyobb
távolságra, onsdör rőt is megindul a csere, mert némely

szűrésűes áron csak az egyikben, a mely csak a másikban fordul elő. Lassan megindul az a folyamat, hogy az emberek a cserére való figyelemmel rendszerednek be, olyan dolgokat keresnek, amelyek cseré útján könnyen értékesíthetők.

Igy a régi természetben vezetett gazdaság, amely tulajdonképpen zárt gazdaságok egymásmelletti sorát főlegét jelentette, fokozatosan átalakult a pénzgazdaság működtetésére rendszeresítésére.

Ekhez a változáshoz azonban az kellett, hogy a régi árucseré helyett kifejlődjék a pénzcseré intézménye.

Az a jelenség, hogy bizonyos javak, magasabb kultúra mellett főleg arany- és ezüstérmék, sőt ezeket helyettesítő szimányok csereszközül szolgálnak, már négyen feltűnt. Mert az, hogy valami egy jószágot, amelyre nincs szűrésűes, cserébe adjon másért, amely éppen szűrésűes neti, magától érthető dolog. De az, hogy minden civilizált nép minden gazdasági áruja a cserére szánt javait kivétel nélkül kicserélje haszontalanul látszó pénzlapokért, vagy pláne pénzre est a cserét, ez nagyon különös eljárás.

Az elmélet sokat foglalkozott a kérdéssel.

Hogyan jött létre a pénz? Mi a pénz? Mi a szerepe a gazdasági életben?

A tudományos kutatás vizsgálódását előbbi korban nem kezdheti, mint amikor az árucseré már kifejlődött, mert a zárt mázgazdaságban a cseré ~~szerepe~~ nem jött létre.

Csar amiror az árvesere már szélesebb néprétegek közt közzismert volt, teremtődtek meg a pénz kialakulásának előfeltételei. A cseresereskedés sor nehézsége körül nemelyeket előbb már más rendszerbályokkal elhárították. Így gyakori nehézség volt, hogy az eladó nem találta vevőt az árnyára, s a vevő nem találta azt az árt, amelyet keresett. Erőst aláakultak a vásárok, piacok, amelyek a keresletet és a kínálatot összehozták. Ez a kereskedés korunk minden vad népénél feltalálható. Tehát nem ez volt a cseresforgalom főnehézsége.

Ha sonlóképen az sem, hogy quantitative nem voltak a cserére kínált ártok kiegyenlíthetőek. (Csiga, hal - rabszolga)
 Ha nem az volt a bűntető, hogy nem amark volt a vásárol-
 talam keresett árnya, aki az én ármat cserébe elfogadta volna, hanem egy harmadiknak, s nemem viszont nem volt az az ármm, amit az keresett a magáéért cserébe (Fegyver, gabona, ruha). Nem ruhára van szükségem. Van felesleges fegyverem, azt viszem a vásárra. Amark azonban, a ritól ruhát kaphatja, a fegyverem nem kell, hanem gabonát keres. Ha nem keresek, azonnal megtrötöm a cserét, s az így kaptam gabonával megcserelem magamnak a ruhát. Tehát a gabona legyen a célomhoz, amelyet csak azért cseréltem, hogy követtöm (nemcsak cserélttem)

Erek a zissámíthatóan véletlener, az árniforgalom fejlődését és a munkamegosztás terjedését, főleg egyáltalában a ^{piac viszonyainak} természetes kialakítását rappantul gátolták.

Az élet keresett is módot az ellensúlyozásra. Az emberer rájött, hogy nem minden árn iránt egyforma a kereslet. Egyik után nagyobb, másik után kisebb. Érint az, ari keresett árnt vissz a piacra, nagyobb valószínűséggel és keresett áldorattal érheti el célját. — A mai rutator és utaró is vadnéper rőre az aror által keresett cserejárágot visznek. (Keresettség.)

Ilyen viszonyor rőnt mindenki számára célszerű volt, hogy ha olyan árnt lehetett csak piacra, amelyen nem nagyon keresett, csere is, legalább követve elni célját, közeledik feléje, és hozzá a rövetítő csere útján többnyire arra is kilátása van, hogy gazdaságosabban jut a keresett árnhoz, mint rövetlenül.

Er a belátás bizonyára nem volt meg eleinte az egész társaságban, csak az egyes jobb megfigyelőknél. Er azonban hamar látta. Más hasznának látása a legjobb útörző a példa rövetésére. A gazdasági minelttségner ez a kialakása fokozatosan mindenütt elterjedt. Az egyeserner saját anyagi endere dítálta, különböz megegyérés, törvényes intézkedés, körederre való tekintet vagy bármely kényser nélkül, hogy egyre többör rössener egyéni enderli elérésre végett ilyen követítő csereket, amelyek idövel a javar fogalmának normális alajja lettek.

Milyen árukat szállat különösen keresettel? Tapasztalatosként olyan, csak korlátolt mennyiségben rendelkezésre álló könsűrűségi cirkék, amelyekben ^{mintán} általában elégségesen nagy ~~trótt~~ mennyiségű a kielégítést váró kereslet.

Uyemek:

- 1) Olyan korlátolt mennyiségben rendelkezésre álló áru, amely ~~árak~~ tömeges birtokában a terület, katalon jut kifejezésre, amelyeket tehát jóformán mindig keresnek, fizetési jól tudó, gazdaságosak. Pl. állator, rabszolga, érszer, nemesítés (sorosok sárgaréz, cinn stb. is)
  - 2) Olyan termékek az országban, amelyekre mindenki vásárol, s mégis sok gazdaságban nincs, vagy nem kellő mennyiségben terem. Pl. gabona, rizs, bór, gyapot stb.
  - 3) Olyan könsűrűségi cirkék, amelyek mely ország vagy egy-
talában nem, vagy nem szükségletet kielégítő mennyiségben
termel, s amelyekben ^{általában} hiány van, Pl. kocsasó, tea,
rók, kagyló, festékek stb.
  - 4) Olyan árukat amelyekben gyakran kell a népnek jelentékeny
(egyoldalu) szolgáltatásokat teljesítenie (pl. állator, cselgár,
főnökök, papok, orvosok stb.)
  - 5) Bizonyos kiviteli cirkék, amelyekre gyakran talál
ható stb.
- Olyan és hasonló árukat a ^{követő} kereslet a cserére.

Is ismertetett gazdasági előnynek ~~noctro~~ ^{terjedő} felismerésével, és gyarorlatta is megsejtesse válásával minden piacon kialakult a helyi és idősebb mint legrekesettebb javaknak általános csereesztől való felhasználása, ment ezek voltak azok, amelyeket mindenki szívesen elfogad.

A csereesztől kifejlődésének története minden korban és minden néppel azt az irányt mutatja, ment ez felel meg az ember természetének és a gazdasági környezetnek, amelyen változtatnia nincs módjában.

Állam

A gyarorlat, utáncs és a szorítás mechanizáló hatásával bizonyára szintén nagyban hozzájárultak ahhoz, hogy kialakult a helyi és idősebb megfelelő legrekesettebb árnál az általános csereesztől, amelyet nemcsak szorítás, hanem mindenki elfogad a piacra hozott. Kevésbé általánosan keresett árként, még pedig előre is arról a hiánnyal, hogy azt továbbadja.

Erről a későbbi a févről, mint általánosan elismert csereesztől.

Értékvesztés

A févről további fejlődése is orgánikus volt. A folyamatok értékesítésben és időben való fejlődésével sürsített olyan csereesztől, amelynek érdekessége, közzé állíthatósága és tartóssága tulajdonságait lehetővé tette, hogy ne csak egy adott piacon adott időpontban keresessen, vele magának árnál, hanem helyi és időbeli korlátok nélkül, lehetőleg minden piacon korlátlan hatalmat keresésben, gyaroroláson.

Orthotopia, értécsörrenés aélkül, mert például, ha az cseveserőn
szetható nagyon emelkedik azornak a személyernek a száma,
arról a rozvetito csere létneiffhet.

Heljettessithetőség (fungibilitas) azért nagy fontosságú, mert a
cserénél a cserélt javarnak mindkét fél részéről mennyi-
ség és minőség szerint való megvisszajelése szükséges, s könnyű
belátani, mily nagy könnyebbség helyettesithető, egymással
egyenlő értékű, csak darabszám szerint veendő árú átvétele.
Imen van, hogy rendszerint olyan javak lesznek általános
cseveserővé, amelyek vagy természetüknél fogva (állatok,
bőrök, csigák stb.) vagy készíteni módjuknál fogva (kocsák,
teakocsa stb.) egyformáruak vehető.

Erre a felsorolt cseveserőket tökéletlen egyenlőséget
(marhát, naharalgát, bőrök stb.) hozta magával, hogy a további
fejlődés során minőségileg egyenlő, mérték és súly szerint
megállapítható árú, főleg ercei, nemese és törőregecses fimek
jöttel használatba s ezeknek nézve is az volt a tökéletes
hogy lehetőleg egyelő darabokban legyenek reméljének forgá-
lamba.

Szodományos szempontból tehát pénz alatt az általánosan
használt cseveserővé lett árú értjük.

Lattuk tehát, hogy az árucserénél mindkét fél természetben szol-
gáltat, árú, vagy numrát ad árúért vagy numrát cserébe.

A pénz hevónásával az írlet két részre oszlik.

Az első artusonál megelégszünk arval, hogy eladó árunkért
pénzt kapjunk, amelyet nem árunk megvárni, a máso-
dik artusonál a pénzt megvárjuk azt az árát, amelyre
szükségünk van, s a melyet lártantásmunkban fél árunk
lassuálui.

A két artusban a felek változtatják helyzetüket: minden eladó
vevő és minden vevő eladó is. Így a cseréző páros, szaradattan
láncolatban esatlaromak egymáshoz, amelyek mind az
egyir szorító fél útján vannak összekötve (!)

A pénznek mérhetetlen előnye a cserézforgalomban éppen az, hogy
az egész forgalmat ilyen cserélő páros önálló írtetűre bontja.
Ez teszi lehetővé, hogy az ember nincs ahhoz kötve, aki em-
jait megvette, hanem az eladótól kapott pénzével bárhova
fordulhat, ahol a keresett árt megtalálja. Csak így lehet-
séges a társadalmi munkamegosztás is, hogy t. i. bárki bár-
mely árt termelésére szorítkozhatik, mert pénzeért, melyet
termékeiért rapt, mindent beereszhet magának.

A cseréigylet, milliói, az is adásvételek milliói, melyek a föld
kereségén ártárukt lefolytat megtörténhetnek anélkül,
hogy két-két embernél többet találkoznia és megegyeznie
kellene.

Ez mutatja, hogy a pénz a legtöbbet segédvörös egyire, ane-
lyet az emberi elme csak ritkálatt. Egyreveségben és a hato

magyarságában talán a betűírás feltalálása hasonlítható hozzá legjobban, amely a hangok csoportjait, a szavakat egyszerű írásjeggyel tudja rögzíteni, és a néhány betűvel a szavak és gondolatlancolatok végtelenségét pontosan reprodukálni.

(A pénz megjelenésének hatása.)

Mihelyt valamely ország piacán egy, vagy esetleg több áru általános csereeszkövé lesz, ez mély és feltűnő váltorást ~~hozza~~ elő. Mindenek előtt annak az árnak kenesettségét óriási mértékben emeli, amely pénvré lett. Iki azt az árt viszi a piacra, amely általános csereeszköz, az most már nemcsak valószínűséggel, hanem biztosan számítható rá, hogy bármely, a piacon található árt megvehet. ~~De~~ ^{íróvétel} visszatér az árvesére egyre jobban visszafejlődik, s feloszlani olyan kenesedések is, amelyek esetleg annak elősegítésére alkultak. Iki tehát nem az általános csereeszközt, hanem ~~magát~~ ^{az} árt hoz vissz a piacra, annak a cserelehetőségei nagyon romlottak.

Valamely árnak általános csereeszkövé, ^{arról} tehát pénvré válásával tehát neudkívüli mértékben növekszik a világhír a saját kenesettsége és az összes többi árné közt. Igy, hogy árról fogva már nemcsak gazdaságilag előnyös, hanem

elkerülhetetlen is, hogy ármerk bármire piúrsége van, az előbb piúrt kereserren. En a funkciója, hogy minden ármerkert követet, különböztetti meg annyira a piúrt annyira minden ártól és oróra egészen kivételes helyzetet az árnek körül.

A piúrt kifejlődésének megjelenésének azonban még nagyobb jelentősége van az áruforgalomra és a piaci viszonyokra. Piac alatt nemcsak magát a külső kereskedést, a vásártérrel, vásárcsarnokkal, épületet stb. értjük, hanem az összes piaci röönység összességét, a nevet és eladót, sőt az általuk képviseltet is együtt. Az elmélet természetesen csak az utóbbi értelemben foglalja a piaccal.

A piac megosszik keresletre és kínálatra. A kínálatot azok az emberek alkotják, akik ártat, vagy piúrtörét arának piúrtért eladni, a keresletet azok, akik ártat, vagy piúrtörét arának piúrtért venni. A felek párosával köt a megállapításában, a melyet valamely árment, vagy omulást, sával gazdasági teljesítanéméért cserébe adunk. Ezt a piúrtöréget nevezzük árnak,

A cserélő, meriódó felek teljesen szabadon a meriódés megfötésében egymás kiválatásában, a meriódés megfötésében, van némi befolyásuk az ár megállapítására is, maga az ár azonban

↳ viszont azt a jörséget, amelyet a vevő az ár alájában kifejert piúrtöréget kap, árnak.

nem a két fél megállapodásának az eredménye, hanem az általános piaci helyzetnek, a kereslet és kínálat egymásra való nyomásának az eredménye.

Nagy befolyással van rá a felület, a keresletnek és a kínálatnak piaci helyzete. Ez lehet a monopoliummal, vagy a versenynek a helyzete.

A monopolium az a piaci helyzet, amikor az egész kereslettel, vagy az egész kínálatot ^{felett} egy ember, egy áruval uralkodik. Ez a személy lehet ^{ár} fizikai, ár jogi személy, ár ilyen szerkesztés alarúlatá, mint pl. a kartell, trust, ring.

Viszont a verseny az a piaci helyzet, amikor nagyobb, vagy esetleg ár nagy számú ember törekedik mind a kereslet, mind a kínálat oldalán ugyanazon cél, t. i. bizonyos árak megszerzése, ^{illetve} ~~vagy~~ bizonyos árak eladása felé.

Imost térünk vissza oda, amit az imént mondtam, hogy a pénz megjelenésének a piaci viszonyok alakulására nagy befolyása volt.

Adódik nyílván, míg a közvetlen csere volt gyarorlatlan, ha valaki talált is nevet az árujára, kérdés, hogy annak az az árja volt-e, amit viszont ő keresett, s avval, hogy meg tudta-e az venni, ki tudta-e fizetni az ő árját. Mibelyt azonban a pénz általános eserection lett, mindenki, arinet sürsége volt a kínált árra, mint nevé számba jöhetet, s avval a kereslet

nagyon megnövekedett, és az eladó annal adhatta árnyját, aki érte legtöbbet íért, sával error jutott ~~nagy~~ jelentőségre a nevek versenyé.

Fordítva is áll. Míg az általános cseresrön behozatala előtt, ~~de~~ a nevé a keresett árnt csak attól tudta megvenni áriner az ő árnyára cserébe sűrűsége volt, azt elfogadta *addig* míg a pénz megjelenése óta mindenki egyformán kínálják neki azt az árnt, amelyet keres, mert az eladó sem meghatározott csereárnt, hanem pénzt arának kapni. Így tehát valamely árú összes eladói konkurrensai egymással így hogy mindenki attól vess, aki legolcsóbban adja. Az így kifejlődött konkurrenciának hatása alatt jutott nagy jelentőségre az ánalarulás, amely ma már a jóvar árát pénzben sokkal gazdaságosabban és az általános piaci helyzetnek sokkal megfelelőbben fejezi ki, mint az ár rönnetlen csere idejein lehetséges volt.

F. G. Érepeus. Bankjegy. Legybank.

(Handw. d. Staatsw. III. Aufl. Geld, IV. 568. l. s. röv. Banken, II. 342. l. s. röv. Navratil: Valutánk helyreállítására Osztrák magyar Bank alapvetései.)

A forgalomra legalábbiasabb esencesrönből lesz a pénz.
A fémet, főleg a nemeséretet.

Haesony mindeztégü népernél használhatóságuk és népszerűségük miatt dísznek használják. Általános ^{és állandó} keresetnek örvendnek, a rendelkezésre álló mennyiség korlátolt.

A forgalomban nincs idő- és térbeli korlátjuk.

Nincs anyag, amely inkább egyesitene magában az összes kiváncsiságokat.

Ereket nem volt véletlen, hogy a fémet, még pedig egyre az értékesebb fémet jutnak előtérbe.

Könnyen és rögtön nélkül örökhetők. Relative állandó értékűek. Súlyuk, csengésük, színyük miatt könnyen felismerhetők. Előtte lementék az aranyat.

Nehéz volt finomságát, töretetelét megállapítani.

Krauyndar forgalma. Egyszer lementék, aztán használták. Később lehelyezték.

Később a forgalom számára egyenlő súlyú és finomságú darabokat verték, egyenlő formában, ezek az érmeek. Ereket egyenesen megolvasással állapítjuk meg.

Hogy a nemesség kivételénél milyen nagy a haszna, mutatja, hogy más cseneként mindenütt kiszorítanak, s a lipnem vert ére csak mint árú szerepel.

Pénznemér forrótait kell megállapítani kisebb pénzegységekre, változékonyságul. Pénzrendszer.

(Valamely országban körülményesen megállapított csere-kapcsolatokról nem beszélhetünk.)

Az ére pénz, főleg aranyé, nemességének közgazdasági élet és a jogrend szempontjából igen nagy a jelentősége. A legnagyobb forgalmi képességű van, és teljesen helyettesíthető darabok.

A pénzrendszernek automatikus fejlődése a kifejlődött közgazdasági élet igényeit nem tudja kielégíteni.

A pénz nem az állam beavatkozása útján keletkezett, az fogalmainban sincs benne, de állami szabályozással töreletesült.

Bő tapasztalat mutatja, hogy a piac igényeit minőség és mennyiség tekintetében megfelelő ére pénzzel csak az állam tudja kielégíteni, hiszen az egymással konkuráló, nyereségre törekvő magán gazdaságok erre nem alkalmasak.

Csak az állam teheti meg, hogy a gazdasági életet esetleg áldozatok árán is kellő ére pénzzel lássa el, és a visszaéléseket, kamizástokat megakadályozza, illetve megtorolja. Volt idő amikor az államok is irratlan szempontból, nyereségre törekvő használták a pénznemét, ami az aronban helyesen felismerték egy belső értékben nem ingadozó, stabil pénznemnek szükségességét a nemzetgazdaság szempontjából, azóta az állam teljesen ellátja e feladatát.

Az érmék veretéseinek ellátásánál azonban sokkal nagyobb
 fontosságú az államnak az a jog, amely ma minderről az
 állam felségjogaikhoz tartozik, az egész pénzügyrendszernek
 az állam határai közt való ^{kezelése} rendezése és megállapítása,
 valamilyen államnak törvényesen megállapított fizetési eszközeit
 nevezzük valutának. A valuta rendszernek két része van:
 a) a szoros értelemben vett valutaanyag, vagyis a pénzül hasz-
 nált anyagok megállapítása, b) a pénzérmék megalla-
 pítása, az érméanyag.

A legracionálisabb legelőreteresebb pénzverési technika mellett
 is elkerülhetetlenül bizonyos pontatlanságok az érmék súlyában
 és kopásuk a forgalomban, amiket, ha a közgazdaság mindig
 számbavenne, az érméket egyenként értékelni, megszüntetni
 a pénz legfőbb előnye, a korlátlan helyettesíthetőség. Érint, hogy
 az államnak gondoskodnia kell arról, hogy az érmék bizonyos
 eltérésekig fizetésül elfogadjassanak.

De az érméggel nem kívánjuk foglalkozni. Az minden tan-
 ronyokban érthetően benne van.

Valutánk ma, 1892 óta aranyvaluta.

Az amerikai arany és ezüst átörönléséről már a merkanti-
 lizmussal kapcsolatban volt szó.

A valuta, azaz a pénzügynek az érmék körletében értendő
 kérdése először Angliában került próba a XVIII. sz. végén

Erüst és arany pénzverését tartották sürsegesnek, tehát az n. u. kettős valuta állandóságát foglalták el. A kaliforniai és ausztráliai aranybányák felfedezése nagy eltolódást okozott az arany járdón.

Az egyes országok saját természeti és anyagi viszonyairól szerint állapították meg valutájukat. Nálunk 1892., illetve 1900 előtt az n. u. osztrák valuta volt érvényben (o. ö. forint), amely erüst valuta volt.

A hitelnek a múlt században való kifejlődése és virágzása túlzásba ment. Könyvelniesség, tittsperuláció, majd ennek következtében krízis ^{erő} állt be, melyek közt legsúlyosabb volt az 1873-^{as} év.

A múlt század utolsó évtizedeiben, viszonyára a krízisre tapasztalataink orvulva, Európában széles államok között keresztesül valutaréformokat, ezek közt tartottunk mi is Ausztriával. A 90-es években a reform befejeződött, s azóta az aranyvaluta világszerte uralkodó szerepet játszik.

Az aranyvaluta jóságát, célravezető voltát minden más valuta mellett általános elismerésre talált.

A mai pénzrendszer mellett azonban, számos pénstechnikai újítás következtében az arany szerepe azonban már nem az a primitív pénzszerep, hogy a gazdasági forgalomban kéroöl-kero vándoroljon, hanem, hogy mint az államok egyékes pénzrendszereinek alapja, koncentráltan az állambank pénzében tartalékban legyen.

Hilffding (Das Finanzkapital, 341. l.) azt az arany sorát ^{személyesen} szemléltet ¹⁸⁹⁴ _{korán}

11 A pénz a maga aranyos ragyogásában a fiatal kapitalizmusnak első forró szerelme. A merkantil elmélet a szerelmi ábécéje. Erős és nagy szenvedély, bevonna a romantika minden bájával. Csak hogy bírassa áhított szerelmét, vispri négybe összes köteteket: új világnézeteket fedez fel, egyre újabb háborúkat visz, létrehozza a modern államot, s romantikus rajongásból elpusztítja minden romantika alapját, a középkort. De miután az évek és ésszerűség.

A klasszikus iskola megtanítja a romantika hiúságának megvetésére és arra, hogy saját házában, kapitalista gyárában keresse otthonát. Megdöbbenéssel gondol ifjúsága boldogság megismerésére. Riccardo tanítja meg a károknak, melyeket az arannyal való drága házasságának kövönket. Most papírra, bankjegyekre, váltókra írja lemondó leveleit volt szerelmeseihez. De mégis, nem tudja, hogy így viselkedjek, mint csillagzó elődjé. És mivel öregebb lesz, annál raffináltabbak lesznek igényei. Ifjúságát élneseterben tiltotta, a költés és romboló szenvedély nem szeret neki már örömet. Misztikus gondolatok

lepik el fejét: csak a hitel (nem hit!) boldogít! Nj evan-
 géliumot hall: a blázist megveti a testet, s a szellemhez
 menekül. Ujból nézve elveri a legnagyobb gyönyöröket,
 de egyszerre a hosszu nélkülözés után ^{hirtelen} elfogja a régi
 vágy. Egyszerre elvesztette bizalmát a pusztán hittel való
 boldogulásban. Bizonyosságot keres. És mikor ismeretlen
 a hitel, elhagyatva, kétségbeesetten tér vissza először
 méhen: az aranyhoz. A krízis látától gyötörve minden
 áldozatot meghoz, csak hogy elérje ujból szerelmét.
 Mikor már azt hitte, hogy kiszabadult hatalmából, este
 a szörnyű családias, s megdöbbentve jött rá, hogy mennyi-
 ne függ tőle. De vannak üdvös krízisek. Lassan küs-
 sem szabadulhatunk, amitől rettegnünk, de amitől meg-
 meddö öröködést, hogy meg tudjon lenni az arany nél-
 küül, sőt feltérnyebben, mint valaha, igyekszik meg-
 iránt ellensúlyozni. És fokozatosan meg is erősíti hatal-
 mát, egyre kevésbé hagyja magát arany rabláncára fűzni.
 Az egykor oly nagy igéni szerető is szerényebbé lesz, s meg-
 tallant újabb családias éri. De egyeduralmát az arany
 négyre elvesztette.

Hogyan lehetséges az, hogy az arany, a valutajanyaga arántab tölt
 kesse be szerezését, hogy tartalékgyanánt övri?

A pénz fejlődése nem ért véget orral, hogy a nemésérce ~~erő~~,
 mint főcsereeszköz kialakultak.

A pénz, aranypénz terelésével, arántításával járó nehérségek
 miatt pénzpótlásra, pénz helyettesítésre volt szükség. A leg-
 régebbi idők óta állandó volt a törvetés, hogy a készpénz-
 zetés helyett egyszerűbb és kényelmesebb módot találja-
 nak. Nem szorul magyarázatra, milyen előnyei vannak
 annak, hogy ha nagy összeget egyetlen bankjeggyel lehet
 érte pénz helyett fizetni.

Bankok hozsátották ki először ilyen mindig készpénzre bevált-
 ható bankjegyet, amelyer, mint készpénz volt a forgalom-
 ban. Erre ut nevesték jegybankoknak.

A bankok azonban, amelyernek nagy érleti érdereik vannak,
 igyerezték bankjegyet minél nagyobb mennyiségben forga-
 lombba hozni, s nagyon sokan kénytelenek azt arkor is elfo-
 gadni, ha nem voltak teljesen megbízhatók, egyrészt azért,
 mert nem volt módorban a bank hitelképességét megbízni-
 másrészt, mert olyan függőségben vannak a banktól, hogy
 a kényelmetlen fizetésről eszerint nem utasíthatják vissza.
 Erre ut kb. magyaráz az orok, mint amelyer a pénzrendszernek
 állami szabályozását kívánták, síólvak amellett is, hogy mikélyt

a bankjegy általános fiktív eszköze lesz, az állam annak szabályozását is kezébe veszi.

A jegybankot magánvállalatot alakítják Angliában és Amerikában. Elarultak. Ormán jöttel a kontinensre, eleinte itt is teljes szabadsággal. Később itt belátták az állami beavatkozás szükségét ebbe az egy banküzleti ágba.

A beavatkozásnál azonban nemcsak a bankjegyhitelezés védelmét hanem más fontos körérendelt tart az állam szem előtt, nevezetesen, 1) hogy elastikus fiktív rendszer legyen, amely a zömér fiktív eszörörben folyton változó szükségletéhez gyorsan és könnyen tud alkalmazkodni;

2) hogy alkalmas pénzügyi álljon aranyban rendelkezésére, amelyből szükség esetén külföldre szóló, vagy más fiktív szeret anélkül emközölhet, hogy esáttal pénzügyi, pláne pénzügyi időre elő.

Er a retto olyan körérend, hogy nem lehet semmiféle magánvállalattól nemélni, hogy azokat rielégítsék. ~~Eséret~~

A teljes bankjegytibocsátási szabadság csak ritkán és csak rövid időre volt életben.

(Anglia 1826ig egyes embernek is meg volt engedve, időnkint 1£ magassabb összegben. Az Bank of England azonban igen túlmagyomó szerepet játszott, 1844 óta a bankjegytibocsátási szabadság meg is szűnt.

Amerikában nagy bankcsalásokra és bankbírásokra vezetett, úgy hogy

1838-ban létrejött az első korlátolás.)

Mivel azonban a célornak elérésére, amelynek a jegybankra vonatkozó az magánérdeket követő bankok nem alkalmas, sem általános törvényekkel el nem érhető, hanem csak gondos, körültekintő és a közérdeket szolgáló bankvezetés által, természetesen, hogy ezt könnyebb biatorítani egy intézetnél, mint többnél.

Mivel jobban megvalósít a felelősség, annál kevésbé isri az, aki viseli. Egyetlen nagybank, még ha privátemberrel vezet is, sokkal kevésbé vonhatja rá magát a közérdek vizsgálata alá, mint több kisebb. A közvélemény ellenőri minden intézkedését a sajtó bírálja minden lépését. Ebben már van erős biztosítékban a bajor meggátolására, s hozzá erős állami befolyás és a vezetőkön való nérvétel is könnyebb. Ehhez járul hogy egy, különben tud készpénz, aranyrésletet tartani, a hitelnyújtást jobban tudja megszervezni, mint ha konkurrenciára kell figyelni. Végül a tapasztalat azt mutatja, hogy kiválóan orvosolható, mint több kisebb bank, annál kevésbé a nemzet tudatuk és a magyarázat, hogy hajtott meggyőző orvosság egész hitel- és pénzügyrendszerre.

Mindeneset az orok arra indították a legtöbb európai államot, hogy lehetőleg egy, lehetőleg állami vezetés, vagy ellenőrés alatt álló

bankra biviár a bankjegybocsátást, vagy ha történelmi vagy más orrból ez nem is lehetséges, mint pl. Németországban, ahol 4 banknak van még meg ez a joga, akkor gondoskodott arról, hogy egyik bank különös privilégiumot kapjon és vezető szerepe legyen.

A bankjegybocsátás növelő centralizációja és az a tény, hogy a jegybanknak a közvérdőket kell mindenképp szolgálatra, felszámolást és a vérdőket is, vajjon nem volna-e a bankjegybocsátás direkt állami feladat? Hornak felérve az állami bank mellett, s igen súlyosakat az ellen is. Számmunkra döntő lehet az, hogy Európában a háború előtt csak Oroszország és Svédországnak volt ilyen állami bankja, míg a többi mind részvénytársasági alapon volt szervezve, vajjon különösen méltó állami befolyás birtoklásával.

A mi eddigi bankunk, az Osztrák-Magyar Bank is részvénytársaság. 1866-ban állította fel, mint szabadalmazott Osztrák, Német Bankot főként a felszámolt Osztrák papírpénz kifizetésére. Működésével európai területre tett szert.

A részvényes nem terített közös ügyet.

A kormányzó tárgyalásai 1876-ban vezettek csak eredményre és az 1878. X. 7. c. óta lett Osztrák-Magyar Bank. Erőviszony 70:30.

Mindkét esetben, akár az állam maga bocsát ki bankjegyet akár egy ellenőri alá álló részvénytársaságra birtok, a bankjegyet

— Az önálló Magyar Nemzeti Bank is valószínűleg n. t. lesz.

Kiadásának, beváltásának és fedezetének kérdése gondos szabályozást kíván.

Nálunk az összeget, amelyről a bankjegyek szólnak, az O.M.B. állapítja meg. Az 50K-nál kisebb összegű bankjegyek azonban csak 20 és 10K-os címletekben is pedig csak a (magyar és osztrák) pénzügyminiszter által egyetértőleg megállapítható legmagasabb összeg erejéig adhatóak ki. (Klappsz. 82.§.)

Az O.M.B. köteles az általa kibocsátott jegyeket budapesti és bécsi főintézetinél kívánatra azonnal magyar vagy osztrák pénzügyminiszter törvényes írásával beváltani. Az ebbeli igényt a bankjegyek sorszáma felveendő.

Az e kötelezettség egyik főintézetinél kegyelmebb 24 óra alatt a bemutatástól számított nem teljesítették, és, kivéve a jegybeváltásnak a monarchia mindkét államában törvényes uton egyidejű elvisszátérítését vonja maga után, ha csak vis major által előidézte s mindkét kormány által elismert körülmények között a radabjárdó esete nem forog fenn. (83.§.)

§ az O.M.B. szabálmának idejére az osztrák-magyar monarchia mindkét államában kirándulással bíró az alább említendő határon belül önmagára szóló utalványokat, amelyek kamatot nem hordoznak, sa bemutatásukra kívánatra kifirtendő, kiállítani és forogtatni.

A bankjótanácsa tartozik arról gondoskodni, hogy az ércalap a bankjegy forgalmához oly arányban legyen, mely az imént említett beváltási kötelezettség kérésletes teljesítését biztosítani alkalmas.

Minden esetre azonban a forgalomban levő bankjegyek teljes összegének legalább 25 részében névértékével számitott törvényes ércpénvet (arany) vagy súly szerint a koronáértérbeli törvényes pénzleibumot megfelelően hasonló számitott helyföldi kenesredelmi aranyérmékkel, külföldi aranyérmékkel, aranyrudakkal, a bankjegyforgalom maradékának pedig bankserűllyel fedezve kell lennie.

Bankserűllyel fedezetül szolgálhatnak:

- a) az alapszabályok szerint lezámitott váltók és értékpapírok;
- b) az alapszabályok szerint zálogul elfogadott nemeseérc, értékpapírok és váltók;
- c) alapszabályszerűleg beváltott lejárt értékpapírok és névértékükön külföldi pénzben szóló váltók bizonyos megaróntással és külföldi jegyek.

Ha a forgalomban levő bankjegyek összege az ércérsületet 600 millió koronán túlmenő összeget haladja meg, a bank ezen 600 millió koronát meghaladó többlet után évente 5% adót tartozik a cétállamnak fizetni. (84.§.)

Az All B jegyei kirárolag elveszik azt a kedverményt, hogy minden, koronaértékben teljesítendő olyan fizetésnél, mely valamely országból, nem teljesítendő érepeurben, az monarchia mindkét államban mindenki által, valamint minden körpeurstárnál teljes névénkéntében elfogadandó (86. §.)

Látjuk tehát, hogy a bank gyakran nem köteles aranyat kiadni hanem csak bankjegyet, és az aranyat fedezetül használja. Ez a válasz tehát arra a kérdésünkre, hogyan lehetséges az, hogy az arany, a valutafein, kirárolagosan utalható helyre-tét elvesztve tartalékba, bankpincébe kerüljön és szótör-zik pénzében a bankozás fedezetül szolgáló egyéb értékekkel.

Érdemes tudni, hogy az érben az összes bankok legnagyobbja, a francia nemzeti bank az aranyfedezet tekintetében teljesen angol banknál.

Az önálló magyar nemzeti bank kétségtelenül szintén az aranyfedezet alapján fog állni, ami követelések abból a kördő ivből is, dött szét a bank felállítására ügyében tartandó arányos mérvű meghívott szavazókörrel; Emellett 8. pontja nyilván azt a kördönt az önálló bank érkeztetését forrásosan megszerezni és emelni. (Pester Lloyd, 1918. XI. 24. Morgenblatt, 4. l.)

Er természetes és helyes, mert kétségtelen, hogy a többi államok is meg fogják a háború után is tartani aranyvalutájukat, de viszont nem kívül nehéz lesz valutárukat a háború alatti nagy megromlása következtében.

Az aranyvalutát meg fogják tartani, mint Anglia, amelynek a legkiváltságosabb közgazdasági helyzete van a világgazdaságban, az aranyvaluta mellett kitart. A világ aranytermelésének ma több, mint a fele Angliáé. Bír háború.

De Anglia a világ többi aranyterméséből is nagyon könnyen kielégíthette szükségét annak központi helyzete segítségével, melyet a világgazdaságban elfoglalt. Ezt a világgazdasági helyzetét természeti fűvésének, gyarmatainak és tengerentúli birodalmainak, világrendelvényének és tengeri hatalmának köszönhetjük. Ezek tették a háború előtt kétségkívül szükségessé, hogy a többi ország a világgazdaságban kövesse Anglia vezető szerepét és hogy valutapolitikájukban is Anglia után igazodjanak. A német valutareformról szólva Knapp mondja, hogy Németország nem azért döntött az arany mellett, "mert az arany arany, hanem mert Anglia Anglia." Ézen a helyzeten a híressérvadás sem fog változtatni. Angliának természeti fűvésében, tengerentúli birodalmainak és világi nagyságát bármely későbbi háború is alig fogja megváltoztatni.

Hogy tengeri hatalmát egy más hatalom nem fogja-e érde-
 sessé tenni, azt nem tudhatjuk. De ez is valószínűleg csak
 ontorkodhatnék vele a hatalom egy részében, mert világra-
 veszedelmi kedvű, mélyen kegyetlen, keles természetű
 könlményekben rejlik. Ereket elvitatni tőle nem lehet.
 Vele, a vele való gazdasági összerötötéssel és ezért valuta-
 politikájával is belátható időn belül még mindig minden
 onszágra számolnia kell.

Kellemző Anglia öntudatára az a túlsóság, hogy a devizát, a
 külföldi váltót, ami egyértelmű a külföldi pénzeset saját
 pénzükhöz való redációjával, mindenütt így állapítja
 meg, hogy 100 külföldi egység mennyibe kerül saját
 pénzben, pl. Kőrighben, hogy 100 magyar K 35 1/4 fr.
 Amsterdamban 100 magyar K 17.65 hollandi forintot,
 addig London így beszél, hogy 1 £ mennyi másra
 mennyi korona stb. Ez is mutatja Anglia egocentrikus
 világnézetét.

Az aranyvaluta fenntartása, helyesebben az arra való visz-
 szatéris nálunk azonban nehézségekkel jár. A tényleges
 helyzet ugyanis az, hogy valutánkat, amiről 30 milliórd
 bankjeggy van forgalomban, többé aranyvalutának nem te-
 kinthetjük, hanem csak papírválatának, az aranyfedezet

aránytalannul cserély.

A papirpénz vásárló ereje pedig mind a belfölddel, mind a külfölddel szemben csökken. Ezt így mondjuk, hogy a papirpénznek az arannyal szemben diszárciója van.

A diszárció az a belfölddel szemben való megértéséhez tegyük fel, hogy a termék, amelyben vagyunk, részt és képviseli országunkat a háború elején. Adva vannak az árak bizonyos mennyiségben, amelyeknek ára a normális pénzmennyiségnek megfelelően van megállapítva. A háború alatt körül voltunk gazdaságilag zárva, az árak fokozatosan fagytak, új termelésről juttatásra nem lehetett szó, tehát a régi pénzmennyiségből egy-egy megmaradt áru megvételére több esett, azaz emelkedett az ár, amihez járult a pénznek nagyarányú szaporítása, az infláció, ami a drágaságot még növelte.

A külfölddel szemben való diszárció pedig így érthető, ha megfontoljuk, hogy ha valamilyen országnak, mely bizonyos értékű területében feltétlenül külföldről való behozatellavannak, a papirvalutája van, az az ország a kívülről behozott árukat csak saját belföldi termékeinek kivételével fizetheti meg, mivel arany nem áll rendelkezésére. Ha a kívülről származó árak iránti kereslet a külföld részéről cserély, a papir

valutás országot kénytelen lesz eszerint az árukat a külföldi
 pénzben kifejezve olcsóbban adni, még pedig annyira
 olcsón, hogy még annyit tudjon behátrul elhelyezni,
 amennyivel tartozását kiegyenlítheti. Azelőtt kevesebb
 belföldi áruért lehetett egy bizonyos mennyiségű kül-
 földi áruat kapni, most többet kell érte a belföldi áru-
 ból adni. Ugyanez a jelenség pedig az áruval szemben
 álló fizetőeszközök oldaláról nézve azt jelenti, hogy
 a megváltott viszonyok következtében most több bel-
 földi pénzt kell ugyanannyi külföldi pénzért adni, mint
 előbb. A belföldi pénz értéke tehát a külföldivel szemben
 csökken. (Narratív, 73. l.)

Mind a belföldi, mind a külföldi diszassziókat, habár nem
 kívárálagos, de mindenesetre egyik fő oka a fizetési esztö-
 rök nagy mennyisége. Nagy fontosságú van tehát a forgá-
 lom olyan bevezetésének, hogy a minél kevesebb fizetési
 eszközrel legyen lebonyolítható.
 Az állam több milliárdos költésnévelésének lebonyolítására
 námtalan pénztári intézkedésre van szükség. Értékű árukat
 vizsgálva meg kell látni azt abból a szempontból is, hogy a
 pénzkimélő forgalom szempontjainak mennyire felel meg?

S. K. S. Hitel, Váltó, csekk.

(Grundriss d. Socialökonomik. I. 293. sor. 1. X. Kovács L. a Váltó.)

A hitel a csereforgalomból fejlődött ki. Volt az árucseré idején is, de a pénz az a könnyen mozgó eszköz, amelyre a hitelforgalomnak sürsége van, ezért hitelforgalom csak a pénzforgalom keretében fejlődhet ki.

A hitel a hitelteliségre mutat. Én adok a másinak valamit előre mert hiszem benne, hogy az is fogja teljesíteni kötelezettségét.

A legegyszerűbb hitelviszlet a kölcsön. Mi elfogadja a kölcsönösséget az adás, köteles azt bizonyos időmúlva vissza fizetni, kamattal együtt. Az alatt az időtartam alatt tulajdonában van, de nem tartozik a vagyonához. Ez tehát tulajdonképpen csere.

Összetett kölcsönügylet: vétel és az ár hitelerése, az a vétel hitelbe, árhitelügylet.

Pénzállás. Nagy Pál Budapesten elad árukat Terete Jánosnak Debrecenben 1000 K értékben, arral a kikötéssel, hogy az áruért járó összeget csak 2 hónap (60 nap) múlva kell kifizetnie. Terete az adás, Nagy a hitelerő.

Hitelerőnek tudnia kell 1, ár - e, 2, tud - e adás fizetnie, 3, kifizethető - e rá?

Könyvhitel, egymásrösti irás nélkül nyílt hitel, ilyen irással fedezett hitel.

A fedezet hitel legrosszabbalója a váltó.

Utolap. ~~Erőve a fenti esetben~~

~~Erőve rendszeren utalványalok, azaz a vállalkozásokat valósít~~
 hogy egy harmadiknak fizesse. A fenti esetben egy
 szólna:

Budapest, 1918. nov. 24.

1000 K.

" Debrecen

1919. évi január hó 24-én fizesse Önösen első váltó
 nál fogva Nagy Pál úrnak, vagy rendelkezésre egyenes
 koronát.

Értére ámban s tegye számlára tudósítvány szerint.

M. Ált. Hitelbank
 debreceni fiókjának,

Terete Lajos

Lehet olyanféle, mint egy ^{rozséges} ~~hitelkeresmény~~ ^{saját váltóval} amely ^{kiegészít} ~~örvöztlen~~ ^{kiegészít} ~~fiatalsági~~
 igényeket tartalmaz. Ent ^{hogy} ~~egy~~ ^{szólna} a fenti esetben:

Debrecen, 1918. nov. 24.

1000 K.

1919. évi január hó 24-én fizesse én esen saját váltó-
 nál fogva Nagy Pál úrnak, vagy rendelkezésre egyenes koro-
 nát.

Értékeit megkaptam.

Terete Lajos.

Két személy van: 1, az adós, a kibocsátó, 2, a hitelre, a rendelkezésre.

Az ilyen alaru váltót idegen váltónak, vagy, mivel firetesi
meghagyás intétetir, intervenyer nevezrük. Ez az a tu-
lajdonrépemi váltó, amellyel a kereskedelmi forgalom él,
(s melynek alapján a váltóhoz kiféplődött.)

2# tehát 3 személy szerepel? a kibocsátó, a firetesi
meghagyást egy másikhoz intéri, s az azt tartalmazó váltóle-
velet kibocsátja, ez az adós. 2) az intervenyer, ariker
a firetesi meghagyás intétetir, ari által a firetes teljesi-
tendő, ez többnyire a bank, vagy bárki, ariél az adósnak
követelése van; 3) a rendelvényes, vagy intervenyer, ari vé-
sére a firetesi meghagyás intétetir, ariker a firetes teljesi-
tendő, ez a hitelero.

A váltó kibocsátója tehát firetesi kötelezettséget vállal. Ezt
azonban idegen váltónál vállalnia kell az intervenyer-
nek is. Ugy teszi, hogy aláírja.

Eáltal tehát a hitelero olyan orivat biztosába jut, amely őt
slegye biztosítja követelése iránt, hogy azt lejáratkor meg-
kapja.

A hitelero azonban, ari ívlet ember, sorror nem várhat a
pénzére a lejáratig. Eránt a váltót úgy intéri, hogy a látá-
ra náinja, pl. "Láhsan kövamar. Entereit megaptam. Nagy Pál"
vagy még egyszerűbben, a látan aláírja. Ez a forogatvány.

Elyen m. n. éves forgatmányjal ellátva elvisri egy bank-
 hoz, amely tőle megveszi. Igen, de az a váltó csak jan. 24-én
 fog 1000 K-át érni. Ma tehát csak a kamattal kevesebbet.
 A bank ezért megfizeteti magának a mai naptól jan. 24-ig
 terjedő kamatot, mondjuk 5% és azonkívül 1% jutalékot.
 Ezt a két összeget előre levonja, így, hogy mondjuk csak
 980 K. + fizet ki.

A váltó névértékeiből levont kamatot diszkontnak nevezzük.
 a később kapott összeget diszkontált értéken, az egész eljárást
 pedig váltódiszkontálásnak nevezzük. A diszkont magassága
 változó. Ez a banknak egy fő jövedelmi forrása.

En áttal a hiteltelő, aki rendelkezésemre, maga is hitelt vesz
 igénybe a diszkontálás napjától a lejáratig terjedő időre.
 Erőnt fizeti a diszkontkamatot.

A bankok főrendeltetése ^{ma} épen az, hogy így hitelt követtise-
 nek, hitelhez juttassák a gazdasági életet.

Credeti rendeltetése a bankoknak azonban az volt, hogy a
 fizetését teljesítését megkönnyítsék. Látjuk a jegy kibocsátást,

Látjuk, hogy az idegen váltó, amelyről eddig legtöbbet beszéltem
 utalványalán. A kereskedelmi utalvány ^{ma} egy speciális
 faját, amely inkább igen jelentős szerepet játszik, szintén
 meg kell ismerünk. Ez a csere.

A cserről is, mint minden utalványról, megvan a 3 személy,
 az utalványozó, az utalványozott és az utalványos.
 A váltótól azonban, (valamint a községes reneszedelmi utal-
 ványtól) eltér az által, hogy míg az utalvány az intérvényezett
 rendszerint csak a kibocsátás után kapja meg a beváltás-
 hoz szükséges fedezetet, esetleg fedezet nélkül is fűt
 (látjuk váltónál azt a záradékot, hogy "tegye számlára
 tudósítás szerint"), addig a cserr csak úgy bocsátható
 ki, ha az utalványozónak az utalványozottnál olyan letéte
 vagy követelése van, amelyből a cserr kifizetés.

A cserr tehát a reneszedelmi utalványhoz oly különös
 fajta, mely az utalványozónak az utalványozottnál levő
 fedezete alapján bocsáttatik ki. Míg tehát a váltó első-
 sorban hitelesítő, a kibocsátó riadja arról, amikor még
 nincs fedezete, addig a cserr lényegileg fűtési eszköz, mely
 csak arra szolgál, hogy az utalványozó késpénz helyett az utal-
 ványozottnál levő letétéből, követeléséből fűtessen.

A gyakorlati példa még jobban megvilágítja. En nem akarom
 a pénzümet magammal, vagy lázomban tartani, hanem be-
 tesse a bankomba. Attól cserrfűtést kérek, s cserrrel utján
 rendelkezem letétemről. Cserrrel adok pl. az irlettem, ahol vásároltam.
 A cserr fogalom Angliában van legjobban elterjedve.

Az állami háztartásban is előfordul, t. i. ma már az államnak
 elég sok cserrszámlája van a postatakarépjáratásnál, amelyekből
 ő is csak cserr útján rendelkezik.

Ha nem minden cserrel kell azonban késpénzben kifizetni.
 Rendelteshetem úgy is, hogy azt az összeget, amelyről cserémet
 kiállítom, írja a bank valamely számlatulajdonosának javára,
 vagy akár más banknak valamely
 "Közz est elénjém, kezesethe írós a cserén: "Csak eléri-
 moldára," ezért est beneszetett cserreket nevesem.

A fizetési bank útján való fizetésnek egy magasabb fokú
 az n. n. átvirrási, vagy giroforgalom. Ennek az a lényege,
 hogy ugyanazon banknak számlatulajdonosai közt egymás-
 sal szemben való követeléseik úgy egyenlítettnek ki, hogy
 az utalványozott összeget a másik számlájáról
 tehát pénz nem is kerül kézbe. Ez teljesen megkíméli azt.
 A giroforgalom is előfordul az államháztartásban. Egy-
 nérszt a postataranélpénztár giroforgalmában vesznék részt
 a csereszámlatulajdonosok, másrészt minden állampénztár
 (adóhivatal) benne van már az Országos Magyar Bank giro-
 forgalmában.

G.S. Résvénytársaság, Bankok.

(Nagy J. Kereskedelmi jog I.; Lexis, Banken (Handw. d. Staatsw.);
Adolf Wagner, Der Kredit u. das Bankwesen (Schönbergs Handb.
d. Politischen Ökonomie. I. Band); Buchwald, Technik des
Bankbetriebes, Grundlagen d. Socialökonomie, II. 1. Bankwesen.)

A hitel ~~for~~ konsumtív vagy produktív hitel. A pro-
duktív hitel főleg az ipari célra igénybevehető hitel.
A hitelhez tehát két fél kell: 1, ari tud hitellelni, tehát
elhelyesendő tőkéje van, 2, ari keres ~~is~~ hitelt, mert tő-
kére van szüksége.

Éjlett gazdasági viszonyok közt annak különbsége
van a vagyonelesalásban, hogy az a két csoport külön
váltak. Ezt még tovább az a körülmény, hogy a termelésben
a tőkén kívül sok olyan személyi tulajdonos is van, ame-
lyek esetleg éppen a tőkében nincsenek meg. Viszont az
alkalmas emberek nincsenek tőkéje. Érint ennek a két félnek
találkozása kell. Erre való a modern hitelbankok
amelyeknek főfeladata a hitelkörnyetítés.

Dobóbbi feladatuk a bankoknak a kapitalizálás termel-
ésmai forrása az, hogy a termelésben gyarrogan annak a tőkének

*Tomany, Bankpolitik, 1.5. l. 11. p. - Banken sind Institute, deren Beruf es ist Kredit zu nehmen
Nicht die Aktionäre der Bank entscheiden, sondern die Passivseite.*

kellenek, amelyeket egy-egy törés nem is tud rendelkezésre
adni, s ezért magukat a törésért, illetve arról anyagi
erejét össze kell gyűjteni. Ezt teszi bank. A bank mind-
két célra megfelel, ^{ért a} mindkét feladatot megéri, amennyi-
ben bizonyos, résőbb tárgyalandó irv. letét útján hitelt
vesz maga fel, s az így összeggyűjtött tőre segítségével, mint
közvetlen hiteleső nyújt hitelt, rölcsonk a termelőnek.

akkor, aki tőréjét odaadja egy vállalatba, az tulajdon-
jogát nem adja fel. Ha tehát többek tőrije egyesítetté,
az társasvállalat lesz. Ugyanígy maga a bank is, amely
szűrszerűen tőreegyesülés ment jelentékeny saját anyagi
erejének kell lennie akkor, hogy jelentékeny közvetlen
hitelesítést nyújthasson.

Az ilyen társasvállalatnak jogi formája a rész-
vénytársaság.

S. G. Részvénytársaság.
(Magyar Rendeskedelmi jog. I.)

Ugy kell most már ismernünk a hitelkörvetéssel foglalkozó intézményeket, a bankokat, amelyek ma, a hitelgazdaságnak eddig legmagasabb fejlettségi fokán, a közgazdasági élet legjelentősebb tényezői közé tartoznak.

A bank társaságaság. Már említettük (S. G.), hogy rendelkezelmi törvényünk 4 félére rendelkezik társaságot ismer, amelyek leggyakoribb alarjai a rendelkezelmi társaságok.

- 1) Több, rendszeren kevés ember egyes társulhat úgy, hogy az üzletvitelében mindegyik cselekvőleg részt vesz, s a társaság adósságaiért korlátlan és egyetemleges felelősséggel tartozik. Ez a Rörrendeti társaság.
- 2) Lehet azonban úgy is, hogy csak egy részük vesz közvetlenül részt az üzlet vezetésében, s felel korlátlanul a társaság adósságaiért, a másik rész ellenben csak törővel járul a vállalkozáshoz, és csak korlátoltan, betéte erejéig felelős. Ez a betéti társaság.
- 3) Lehet, hogy folyton változó, s nagyszámú tagok egyesüljének alkotmányos alapon egymás támogatására. Ez a szövetkezet.
- 4) De lehet végül az is, hogy olyan cél megvalósítására, amely csak nagy törésszel érhető el, többen úgy állanak össze, hogy a működés alapötletét megállapítva, azt felajánlják bizonyos számú

egyenlő részre, amelyeket részvényesnek neveznek, az egyes
tagokat illető részre, s csak részvényeik erejéig felelősek
is. Ez a részvénytársaság.

A legtöbb bank r. t., ezért ennek megnevezésével röviden meg
kell ismerkednünk.

A részvénytársaságnál a személyek nem fontosak, csak a
részvényesek egyéni alkalmasságán ^{szere} ~~szere~~ nem múlik, a fő
a tőre összegyűjtése, amely a kereskedelmi vagy ipari nagyvállalat
kötés céljára elegendő. Akkorra tőret kell összehozni, amely a
lepköcsáratosabb vállalat létesítésére szükséges. Ezt a tőret a
törvény alaptőrenek nevezi. Ez kirárolag ^{közvetlen} a hitelrők birtosi-
tására szolgál és pontosan meg kell különböztetni a társaság
vagyonától, amely az üzlet folyamán állandóan változhat.
Az alaptőre mindig pénzösszeg, a társasági vagyon különböz-
lehet.

Tartalék tőre, v. tartalék alap, a társaság jövedelméből alakít-
tatik a néptől, hogy a társaságot érő rendkívüli kiadások és
metallum vesztéseire fedestessék anélkül, hogy az alaptőre
rövidségeit szenvedjen.

A részvénytársaság, mint minden társaság, jogi személy.
A részvénytársaság nem lévén öncélú lény, hanem a részvényesek
érdekeinek szolgálatában állván, azik, ha nem is jogilag, de megis

gardaságilag a társasági vagyon irai: ebből sükrésképen kö-
vetkezik, hogy a társasági ügyek tekinteti érdekese a részvénye-
sek aradata szerint kell, hogy történiér, hogy a társaság ügyeinek
intézésében a részvényesek aradata az irányadó.

Szavakat a közgyűlésen gyakorolják. Ezenle legalább egyszer
tartandó. (állandó)

A közgyűlés mellett kell egy másik, külön köze is, amely a
részvénytársaság ügyeit intéri amely igazgatóságának neven-
tetik. Ez a társaságnak sükrésképi és legfőbb képviselője.
Hogy az igazgatóság hogyan legyen összerállitva és hogy mi le-
gyen pontosan a hatásköre, azt az alapszabályok állapítják
meg.

Az igazgatóság hatásköre sokkal nagyobb, sem hogy annak el-
járását ellenőrzés nélkül lehetne hagyni, ses az ellenőrzés csak
arról ér ~~szó~~ valamit, ha épolly állandó és folytonos, mint ma-
gának az igazgatóságának az eljárása. Sunde ily ellenőrzés sem
a közgyűlés által, amely csak ritkán jön össze, sem az egyes rész-
vényesek által, akik a társasági ügyteretéről semelyes tudoz-
mást nem szereshetnek, nem gyakorolható. Erre a célra felállít-
tott szerve a r. t. -nara felügyelőbizottság, amely fel van jogoz-
itva, hogy a társasági ügyteretéről bármely ágában felügye-
letet és ellenőrzést gyakoroljon. Maga nem intéri kedhető, csak
a közgyűlést hívhatja egybe, ha sükrését látja.

A n. t. kiterjedt ismeretrendszerint, a bankoké mindig
 sürsegebbé teszi azt, hogy a társasági ügyek vitelére az
 igazgatóságokon kívül más közegek is alkalmasok legyenek.
 Ezek a társaság hivatalnokai.

Látni, hogy ez a jogi forma meffelel a gazdasági rendez-
 tetésnek a kapitalisták, az ipari vállalatok feletti töréjét,
 felmenti a vállalkozó funkcióját alól. Ez a funkcióvalto-
 zás a törést, amely n. t. -ba van feltetve, a ^{csomópont, azaz nérvényes} tőle származó
 pusztán jövedelmi forrássá teszi (ez a ma proskribált
 "működési jövedelem"-nek tipikus alakja). A hitelek
 zöveke semmi köze ahhoz, hogy kölcsönadott töréjét a ter-
 melésben hogyan használják fel, rá néve csak az fontos,
 hogy azt bizonyos időmúlva kamattalul visszakapja.
 Ez a hitel leggyorsabb esetében, a kölcsönnek tényállá-
 sára.

A nérvény tehát jöccim, utalvány jövedelése, a jöv-
 hássomak egy részére. Ha már most a nérvényes töréjét
 vissza aranja, nem veheti, rá a működő vállalatból,
 hanem kormiók eladhatja ~~az nérvényt~~ ^{az nérvényt} a rá eső hássomra
 a nérvény eladásán. Hogy ez az eladási lehetőség
 meglegyen, ahhoz sürség van külön piacra. Ez az érték
törés.

A modern kapitalista fejlődés
 a n. t. nélkül be sem költethető volna.

A mérték, amely szerint valamely részvényesnek a r. t. ügyeire befolyása van, függ részvényi számtól. A részvényes többségének tulajdonosai arányában vállalattal teljesen rendelkezhetnek. Ehhez tehát csak a részvényes fele kell és a nagytörésér befolyását megfektetéserei. Ezt a gyakorlatban a részvényes $\frac{1}{3}$ -a, vagy $\frac{1}{4}$ szegendő a r. t. feletti orolom gyakorlására.

Bankok aronban ezt foromni portér aráttal, hogy r. t.-ok egész rendszerére tenjeszté ri befolyásukat aráttal, hogy olyan r. t.-ra tenje ri rá restitét, amely maga is befolyással bir egyét helybeli vagy vidéki intézetekre. Pl. egy bank, A., 5 millióval megseeri egy, 3 millió alap-töréssel alakult r. t. részvényesinek többségét. Ez a B. r. t. viszont alapít egy újabb vállalatot 30 millió alap-töréssel, s megtartja 16 millió intéri részvényt. A tehát 5 milliójával 29 millió felett orolrodit, s ha B és C. r. t. további alapítások felett hasonló befolyást seerez, s kataluma még jobban emelkedit. A r. t. elterjedése óta egész külön technikája fejlődött ri annak a mesterségnek, hogy mirepen lehet minél risett saját töréssel minél nagyobb idegen töré felett orolrodni.

Ha hová vesserük, hogy aráttal, hogy egyes kapitálistok

*Die Deutsche Bank 42 millió Mester részvényes orolrodit $\frac{1}{2}$ millió adleptore is $\frac{1}{2}$ millió idegen pénz felett. (Schulze-Daxenroth, Die deutsche Kreditbank, 138. l.)
 A Dresdner Bank kb. 200 részvényes arány felüggeto kötöttségben van képviselve (H. G. 141. l.)*

gondaságánál, amelyet tanulmányozni fogunk, ez az elvet az említett egyéb szempontok gyakran elhomályosítja, tanulságos lesz először a méreteinél fogva összehasonlításra alkalmas nagybankok szervezetét, s abban a könyvintélcseréjét és helyét megismerünk, mint az kétségtelenül a legmodernebb, legegyszerűbb, időt, munkát és pénzt legjobban kihasználó szóval a gazdasági elvnek legjobban megfelelő lesz, s egyúttal az új érdekesülését mintegy irólva mutatja be.

Lássuk e végből először a bankok ingylenét. Melyek azok a feladatok, amelyeknek megoldására a szervezetnek alkalmasnak kell lennie?

A bankok ingylenét két főcsoportba szokás osztani:

- 1) azok, amelyekkel maga a bank vesz fel hitelt, ezek a passzív ingylenet;
- 2) azok, amelyekkel a bank nyújt hitelt. Ezek az aktív ingylenet.

~~A passzív bankok eredete a pénzváltó üzlet volt (banca, banco rotto). Ez ma már jelentésten, a passzív ingylenet volt pénzváltó üzlet volt a bank kezdete. Banca, banco rotto, készletér készlet, fizetés elfogadása is teljesítése az üzlettel~~

1) 12. sz. (fenn) Ez ma már kevésbé jelentős, ellenben pénzváltására, ari pénzét a bankra birta (giro) oly fontosab, hogy

hogy inkább a bankügy fejlődése ezen a terepen a legrohamsabb.

Ilyen pénzügyi részletek örvése, amelyek nagyobb irlet, gyár, vagy gazdaság céljára, vagy nagyobb háztartásban egyáltalán sürségezet, kockázattal és fáradtsággal jár. Lovin a rész-pénzben való firetésen és a megtörtént firetésen kellő or-mányolása, terhes mind a firető, mind az átvenő felre. Erőnt inkább a firetésen számanar növekedése is az a törekvés, hogy a háztartásnak lehetőleg minél több ágát önálló-sítsák és ezáltal egyre nagyobb szummamegőrtést érjenesd, abba az irányba vezetett, hogy nagyobb gazdaságok sorban bírák pénzügyi vezetését bankokra.

A pénzügyi vezetésével kapcsolatban az inkasso irlet. A felet firetési megbírásai a bankoknál ma egyszeri fire-tési utasítások (csikk) felmutatása útján történnek, a befi-retésen egyrészen, v. befiretési lappal.

A pénzügyi vezetésre rendszerint kamatozás néllül veszik át és gyakran bizonyos alaphetétet kötnek rá.

És a giro forgalom valamely bank összes girosszámlatulajdo-mosai könt bonyolítottatás le, arár helybeli, arár vidéki telep-helyük van.

Amikor azonban egymással szűn irleti érintkezésben levő felet pénzük kezelését más-más bankra, akkor a bankok egy-bírák

más számára számlát nyitnak, s azon kiegyenlítő kö-
csönösen tartózárait és követeléseiket, vagy, ha csak az
az egyenlegét kell részpénzzel fizetni (A: $1000 + 3000 = 4000$,
B $2000 + 1500 = 3500$. Szálo A javára 500K) Így tehát 4-szer
kegyet csak egyszer kell pénzt igénybevenni.

A legnagyobb fóka az egyszerűsítésnek az n. n. beszámoló,
clearingforgalom. Ennek az a lényege, hogy valamely helynek
összes bank- és hitelintézetei és esetleg más vállalatai összes
fizetési kötelezettségeit egymással szemben így egyenlítő
ki, hogy arról egy képzett alow harmadikkal, a beszámoló-
egylettel szemben felelősséget vesz. Erőttel az összes részt
vevőknek egymással szemben felelősséget adóssági és ön-
összes követeléseit egy követelésévé vagy egy adósságáé aláírulnának
s csak a két egyenlegét, s az val egy összeget kell kiegyenlí-
teni. Hova ez is győződjön tőle.

Budapesti Beszámoló Egylet 1888-ban alakult az O. M. B. által.
Levél 23 tagja van. Naponta 3-szor tart beszámolást: 10-ór,
12-ór, s hétközben 1/4-ór. Az összes követelésének 40-50%-a
közvetlenül fizető, s a többi az irósszámla útján. 1917. évi
beszámolási tőke, mint 5 milliárd volt.

2) Passzív ingleta bankjegypócsítás. A bankjegy a bank fizetési
igényét tartalmazza tenet összegre. Eredete valójában az, hogy
a bank hitelre, aritner pénzt veszt, meg arról közzétenni
a harmadik személyekkel szemben való fizetést, s erre a célra adta
[főleg csereket, de váltókat és utalványokat is. Clearing v. monochrom
nénei tört.]

a bankjegyet. Ezt az iratot azonban csak kevés, nálunk 1 bank
gyakorolhatja.

3) A bankról azonban ^{továbbá} letétet is sortár kamatozássa át
venni. A hosszabb időre szóló, gyakran apróbb tételből álló
betétel a táranérhetétel, ez a magasabb kamatot sortár élvezni
míg a ~~hosszabb~~ ^{rövidebb} időre nagyobb összeget rendszeresen rövidebb
időre szóló betétel, arornak ez csak ideiglenes elhelyezése, de
erőnt bár alacsonyabb, kamatot kíván. A bank ezekre is fel-
mondási időt szótott kikötni.

A két főcsoport, a pénztári betétel és a kamattérítési letétel
(depositumok) közt a bank szempontjából az a nagy különbség
van, hogy az előbbiek normális időben csak megsértés és megkérdés
szabályszerű, megfigyelhető változásokat vannak kitéve, míg mest-
pénztár senki sem fogja hátrátlatlanul hagyni, az pedig kb. ki-
sámítható, hogy adott gazdaságnak pénztári forgalma mekkora
lehet. Viszont az ideiglenes letétel, amelyre pedig nagy törés
portár lemmi, a bank számára megbízhatatlannak, úgy, hogy az
hirtelen felmondása esetén a bank fireteső zavarba jöhet.

Ezen erőnt főleg nagybankok, amelyekben egy ország egész fireteső
is hitelrendszerre bnygósít, nem sortár ilyen letétet elfogadnak.
4) Megőrzési irat. Safe deposit. Értékpapírletétel és ére-
lésük.

Ar artiv ügyletek :

Minden idegen pénz (az összes passzívügylet) amellyel a bankot rendelkezik, olyan természetű, hogy a banktól rövid idő alatt elvonható. Tapasztalataim szerint azonban a letételnek és ^{bank} jegyeknek rendszeres hitelviszonyok közt csak egy részre soroltat vissravetetni. Erőnt a bank részleteinek egy részét mindig részen tartja visszafizetésre, a többit pedig forgatja. Nehogy azonban váratlan fordulat esetén pénrrabarába jöjjön, hosszú időre nem köthető le. Ez a bankresen elhelyezés.

Törénel rövid időre való elhelyezésére az árnivólet nyílt legjobbat alkalmas. Abban a pénz leggyorsabban megfordul, s legkevésbé az álló töre. Mivel rövidebb van valamely iparüzlet az álló és forgó töre aránya és a forgó töre forgási ideje tekintetében az árnivóletben, annál alkalmasabb bankresen befektetésre. Ebben a tekintetben a merőgondaság kevésbé alkalmas.

Az egyes artiv ~~val~~ letégek, bankpénz befektetésére :

1) váltó's lezámitolása. A lezámitolás lényegét már ismerjük. A bank csak olyan váltót zámitol le, amelynek behajthatósága remény van. Ez függ az adós fizető képességétől. Tehát vizsgálja az adós és a kereset, esetleg forgató's reményét. Bankváltó'tt tehát a garancia az adós reményében van.

2, Lombardkölcsön, zálogkölcsön (kériráló)

Amitkor nem személyi, hanem anyagi garanciát kíván a bank, akkor rendszerint irami, álló tőrelt bocsát a fél rendelkezésére. Ha föld, vagy ingatlan a birtosítór, akkor jébrálaghitelnek nevezik, amikor kériráló a birtosítór, akkor Lombardkölcsön. Utóbbi különös kériráló, meghatározott rövid időre (1-3 hónap), megállapított kamatonál, s ennél a kölcsön összege a zálog értékét nem érheti el.

Utóbbinak speciális aláírja a reporturnet, ingóságok megvételre visszavétel ellenében.

Am is szolgálhat zálogul, akár természetben, akár a rá vonatkozó elismervény, értékpapír, pl. hajófuvarlevél, kövvattári jegy (warraut)

Lehet végül a zálog értékpapír (értékpapírlombard). Ez főleg rést célt szolgál. Az egyik a bőrspekuláció, a másik az, hogy a vidéki pénzügyesek főleg ezen az uton vesznek kölcsönt a nagortól.

3) Folyóössámlakölcsönök. Lényegileg kölcsönös hiteltudnyítás, amelynél az adós és hitelező szerepe folyton változik. Ez állandó összeröthetést jelent a bank és a fél közt. A bank rendszerint magas kamatot számít fel, sazonkívül elveri mindazokat az előnyöket, amelyek állandó összeröthetésből származnak.

Nissont is teszi lehetővé vagyontalan lezdők üzletnyitását, érte-
les technikai gondolatok, nyitások megvalósítását, így hogy
nem egy vállalat, sőt iparágok és kereskedelmi ágak között
heti emel felvirágzásukat. Ez a vidéki intézetnek is fővén-
letága, mert a helyi és környéki viszonyok ismerete nélkül
nem vezethet sikerre. Képe az kapcsolja lejjebb egybe a
bankot az iparral. A folyóiramlahitel az, amelynek után a
bankok az iparra való befolyásukat sorssor megalapítják.

Érdekes megemlíteni a külföldi adások folyóiramlait. A
nemzetközi förtésen ezen az úton (devizakülföldtel kapcsolat-
ban) rendszerint egyszerűen bonyolítható le. Nagyrésben így is
történi.

Ezeret az ~~aktív~~ passzív és aktív ügyletet nevezik regu-
lációs bankügyletnek. (A. Pévrenelés, bankjegykibocsátás, kamato-
zó letétel, örsési letétel; B. Váltólelővétel, zálogjűrt, folyó-
iramlak)

Ezeresemben rendszerint ügylet a réssvényügylet, helye-
sebben a kamatozó értékpapírral való ügylet.

Értékpapíralatt általában értünk papírokat, amelyek valamely
nyugonjogot olyan módon képviselnek, hogy annak a jognak gyakorolása
a papír birtokától függ. A kamatozó értékpapíroknak 2 faját
ismerjük: 1) kölcsönök, 2) váltólelővétel.

1) államkölcsönök, községi kölcsönök zálogjűrt, obligációk (für
kamatozóan kölcsönvénei ipari és kereskedelmi vállalatoknak)

Bankok értékpapírkezelése: ^{papírok}
 Kérvényezés (osztályokhoz).

- A kamatpapírok árfolyama a börzén alakul, az értékpapírok a) orral való spekuláció, azaz az árfolyamkülönbséget kihasználása nem banknak való.
- b) értékpapírarbitrage. Ez megegyezik mellékület.
- c) bankvagyonok értékpapírra feltétele. Nem ajánlatos, hiába néve más bankok részvényeit, ami a bankkoncentráció ellen.
- d) értékpapírmegbírás ^{üzlet} (bankjövetelem H) és a lejárt értékpapírmegőrzési üzlet. Az őrt részvényeket is a bankok szótis a rögzítésen lepricelni, ami által kerül még messzebbre elő.
- e) Kérvénykiadás-üzlet. A vállalatok állótöréjüket ma többnyire kérvénykiadás útján veszik fel. Ezt bankok végzik. Financzírozni = a beruházási (álló) tőrelt orral a szándékab elölteszmi, hogy saját tőrelt nem maradjanak sorá leötve, hanem mielőbb idegen tőrelvel helyettesítsük. Átrétegi és aláírás (kiadás-üzlet) árfolyam közti különbséget a bank emissiók nyeresége.
- Az átréteglor a banknak meg kell vizsgálnia a vállalatot. Ekkor szabályos nem foglalkozó érte, is tudás kell, lelkiismeretes és messrelátás. Nagy befolyást nyújt az ipar fejlődésére. En is a bankok befolyását emeli.
- Az összes passzív és aktív üzletek olyan kombinálása, hogy a bank vira-gorvél, az a bankvezetőség feladata.

10. §. Bankszervezet.

(Karl Porges, Die Organisation einer Grossbank, Buchwald, Technik des Bankbetriebes, 7. Aufl.) új. Navák Lándor, Az ipari és kereskedelmi vállalatok adminisztratív szervezése)

Itt érintke arra, hogy a gazdasági élet ügyletei, amelyeknek lényegét és létrejöttét eddig ismertettük, mirepen jönnek létre, különösen nagy szervezeten, mint a bankok. A hogyan elötte a mit, a lényegét tisztán kell látnunk, hogy össze ne zavarodjunk. A Rápitulációja az eddigi előadások gondolatmenetének.

Passzív ügyletek: Pénzrevelés, letétek (kamatozó, öreji), bankjegykibocsátás.

Aktív ügyletek: Váltóleltételezés, zálognyelet, folyószámla, értékpapírügyletek: passzív - értékpapírbizományi nyelet, aktív: emissiónyelet.

A bankok az üzletek különböző ágakkal szottak, csak foglalkozni. Látnuk, hogy a bankjegy kibocsátás csak egy bank privilégiuma. Nemelyik elhanyagolja a törzsei megbízásokat, másira támaszkodtat, viszont egyesek főleg jebrály, mások ipari, vagy kereskedelmi hitelekkel foglalkoznak. Nagyobb pénzügyintézetek azént valamennyi üzletágra be vannak rendezve.

Bankserveret.

Bank osztályai:

1. pénztár. Eserr, giro, clearing.
2. szelvény-és külföldi valutapénztár.
3. váltóosztály. Inkassó.
4. hitelesítő osztály. Usanceor.
5. Értékpapírosztály.
6. Levelezés (folyószámla)
7. Könyvelés. Esetleg
8. Devizaosztály.
9. Részvénykibocsátási osztály.
10. Biztosítási osztály
11. Áruosztály.
12. Titkárság. Személyi, hiszalmas ügyek, könyvvizsgálók.
13. Igazgató osztály.
14. Stenográfika.

1-6.
Kereslet
osztályok.

1. Levelezés főnöke, uras, } 27-
  2. Pénztáros, } 27-
  3. Főkönyvelő, } 27-
  4. Főigazgató osztály főnöke } 27-
- Merénység.
Főigazgató.
Közgyűlés.

A felér a bankkal kétféle módon érintkezhetnek: postán (telefon táviró) vagy személyesen. Az előbbi mód a gyakoribb. A személyes érintkezés módja a pénztári helyiség, az egyik legnagyobb részére nézve a számféjtősignor menesztő iroda.

Az e két módon létrejött ingyeteret a bank különböző szárcsoportokba osztva, megfelelő osztályokkal intérteti el. Ez a felosztás nem mehet a legnagyobb részletérig, pl. a lombard és folyószámla részön részre nincs külön osztály. A célrésziség szerint alkotnak nagyobb osztályt, amelyeket mindegyikre tehát többféle rendszerint névön ingyeret intéz.

Egyes kivétellektől eltérésetől eltérintve, az alapbeosztás a legtöbb banknál ugyanez. Az orvellenil meglevő osztályok a következők:

- 1) A pénztár.
  - 2) A helyi és külföldi valutapénztár.
  - 3) A váltóosztály.
  - 4) A bérceosztály.
  - 5) Az értékpapír osztály.
  - 6) A levelezés. (Folyószámla)
  - 7) A könyvelés.
- Nagyobb intézeteknél különböző alosztályok fordulnak elő, pl.:
- 1) Devizaosztály.
  - 2) Rézáruvnykihozatási osztály.
  - 3) Trámalóosztály.
  - 4) Pénztár.
  - 5) Jogi osztály.
  - 6) Tűzvédelem.

az ügyek elosztását legkönnyebb gyakorlati példából megismerteni.

Segyünk fel, hogy ^{azt a napot} ~~azt a napot~~ ^{feltétl.} ~~postára és egy napos nyilatkozat~~ ^{Zövetkerészt.} ~~postára és bankra.~~

I. Péruüzletet:

Mohár és tsa cég beküld

1. 5000 Márka bankjegyet beváltásra.
2. 1528 K különféle szelvényt beváltásra és jóváírásra.
3. 2500 K szülő cserret a Kereskedelmi Bankra inkassóra és jóváírásra.
4. 10.000 K névént. Ladikölcsönt letétbe.

terít továbbá a cég, hogy bankunk

5. küldjön 2000 K-t a győri előtérpénztárnak az OMB-nál levő girozámlájá javára.
6. Katona Bélának, aki személyesen megfog a pénztárnál jelenni és magát telően igazolni fogja, hitelesren 1200 K-t.

II. Artiv hitelüzletet.

Ugyanaz a cég

7. küld 8700 K váltót beszámítoldásra, és pedig

3000 K	1919. jan. 1.	lejáratnál	Bresten,
2700 K	1919. jan. 15.	"	Bécsben,
3000 K	1919. febr. 15.	"	Rassán.

8. 5000 K névént. Koronajáradérot Lombardirozására.

9. Orsz Györgynek folyózámla hitelt nyit 50.000 K erejéig.

#

✓

II. Passzív hitelügyletek.

10. Kolvár és tsa küldenek 10.000 K-t folyószámlájuk javára.
11. Bankunk bemutatja a röv. váltókat az AHB-nak rendelkezésre:
 4250K 1919. jan. 1. kijáráttal Bresten,
 2000K 1919. febr. 1. " Székesfehérvárott
 7500K 1919. " 15. " Kolosszárott

II. Értékpapírbizományi ügylet:

12. Teleri Károly megbízra bankunkat, hogy negyven néssére ~~10.000K~~ egy kötés (25 db) agrárbanknéssévényt.

Lásni szerne az ügyeknek az egyes osztályok közt való megosztását:

1. és 2. A német bankjegyek és a sselvények a sselvény- és Rülöldi valutapénvtárhoz kerülnek, amely arókat beváltja és kiállítja a lezárolást, amelyet mellékelnek a válaszevélhez. Ezt a levelezőosztály inja meg.
3. A cserret átadjuk a váltóosztálynak, amely gondoskodik az inbasszáról. A választ a levelezés inja meg.
4. A hadirolcsönöröt átveszi az értékpapírosztály, s a fél letétjébe helyezi. A letétbehelyezés megtörténtéről a felét a levelezés értesíti.
5. Az AHB-nal való giroforgalmat a pénvtár bonyolítja le. Az Rülöldi minden nap egy emberrel oda a girokönyvvel. A levelezés az elbirtézésről értesítést küld.

6. A meghitelezéssel és annak feltételeiről a pénztárt kell értesíteni, hogy az tudja, hogy jogosult a visszavételre. A levelelés ~~kor~~ a meghitelezés megtörténtét, valamint később a tevélyes visszavételt is.
  7. A váltótartat átadjuk a váltóosztálynak, amely azokat leszámoltatja. A kiváltást esetleg a számlázóosztállyal végezteti. Az elszámolást a levelelés levelésében küldi meg a félnek, amelyben értesíti, hogy az eszromptált értéket javított váltó.
  8. Az értékpapírosztály átveszi az értékpapírokat, s a levelelés válaszát ír.
  9. A fél folyószámlahitelének keretén belül rendelkezett cseré v. nyugta útján, amelyekre a pénztár fizet ki. A hitelnyújtás feltételeiről levelésváltás útján történik a megállapodás.
  10. A pénztár a pénztárnak át, s a levelelés megírja.
  11. A megfelelő jegyzéket a váltóosztály állítja össze, s a váltótartal együtt átadja a pénztárnak, ment az üld. mindig a Lezároló Egyletbe, amelynek útján az OMB-kal az ilyen irányítás történi. A levelelés megírja az értesítést.
  12. A törzsei osztály a kivált értékpapírt a törzsei megveszi, s a levelelés a leszámolást arról küldi meg a félnek, hogy a papírokat értékpapír lejtéjéhez csatolják. A leszámolást esetleg a számlázóosztály készíti el.
- Minden ingylenről természetesen feljegyzésnek kell készítenie a könyvelés céljára.

Látjuk tehát, hogy a legkülönbözőbb ügyeket hogyan rendeződnek el az egyes osztályok közt. Csak két osztály tud mindenről: a levelezés és a könyvelőség. A levelezés négy minden levetés. Még ha a fél ki is öti, hogy neki levél nem kell, akkor is megírja de nem küldi el. Ez kell főleg az ellenőrzés céljára. A könyvelésről külön fogunk beszélni.

Fontos feladat arról gondoskodni, hogy az egyes osztályok közt együttműködés pontos és zavartalan legyen. Birtosítami kell, hogy minden ügy elintézését nyomon, és pedig az nap. A kérelem nemcsak kamatvesztést jelent, hanem pl. árfolyamemelkedés követelésében esetleg lényeges veszteséget is.

Az ügymenet birtosítása különféle képen lehet szervezve. A legtöbb bankunkban a követelésre:

kegyel az igazgató és az egyes osztályok főnökei, vagy 1-1 ügyes tisztviselője össeregynének a postabontáshoz. Különösen fontos a levelezés főnökének és főpénztárosnak jelentése. A leveleket nyomban irtatják azaz számmal látják el, és egy irtató könyvbe sorrendben sorint beírják az érkezés dátumát és a levél irójának nevét. Amikor pedig kövütni az egyes illetékes osztályokban, levelezésben és könyvelésben megtették, és a leveleket a kiadó elküldte akkor az iratár ismét irtatószámok sorrendjében gyűjti össze és helyezi el megörzés végett a leveleket, amely irton egyúttal ellenőrizhető az is, hogy nem vesztették-e el, vagy nem maradtak-e el egyesek?

Arra mindig figyelemmel vannak, hogy a levélbontásnál többen legyenek jelen. Ez kell azért, mert a levelek gyakran tartalmazzak értéket, (váltó, csekk, értékpapír stb.) s így megakadályozzák az esetleges szívesztést. Együttal mindig külön konstatálják, hogy a levélben felelt értekezéskor a megírók csatlakoztak-e?

A főszereplő tisztviselők a leveleket arután átváltoztatják, s az illetékes adatokat esetleg feljegyzik. Így pl. a pénztáros jegyzi, hogy milyen nagyobb értékek összege érkezik van jelenre, s milyen nagyobb kiadásokra. A törzsei osztály vezetője a nevezetesebb megírókat jegyzi fel, a váltóosztály tagjai átveteli könyv ellenében átveszik a beüldött váltókat, csekket, az értékpapírosztály tagjai a beüldött értékpapírokat stb.

A leveleket ez a társas felbontása csarast a célt szolgálja, hogy a tisztviselők gyorsabban értesüljenek tartalmukról. Ez azonban nem ott elintézését nyelvényer, s könyvveltesener, s az elintézésével haladéktalanul a levelezéshez jussanak a válasza megírása végett.

A levél megírásakor a levelező ellenőri mindjárt azt is, hogy a levél jött-e mindasokban az osztályokban, amelynek nyelvényer érinti. Ez két módon történik. 1) Az osztályon rá kell írnia az elintézését a levélre, hogy a válasz tartalma legyen, 2) az elintéző tisztviselőnek kézjeggyel mindig rá kell írnia a levélre.

Vannak olyan munkák, amelyek nem sürgösek, amelyeknél az idő-
vesztéséért nem oroz, ezeket a levelezés munkája után végzik
csak el.

Ezek után lássuk az egyes osztályokat kissé bővebben:

1.) A pévstár.

A kézpénz be- és kifiretésekre, és az ezzel összefüggő munkák elvég-
zésére külön osztály van szervezve. Ez a pévstár. Ez az az osz-
tály, amely a közönséggel legtöbbet érintkezik. A bankrendszer működés-
nek azonban aránylag kis részét bonyolítja le a pévstár, mert
az egyes iratok megírása a többi osztályok hatáskörébe tarto-
zik. A pévstáros nem szokta tudni, hogy az ősszeg, amelyet ki kell
fizetnie, pl. a banknak aktív, vagy passzív nyilvántartásból származik-e,
ésáltal a bank követelést képez-e, vagy tartozást ró-e le, hanem
csak azt kell néznie, hogy mekkor van-e az iratok arra, hogy
azok alapján fizethessen.

Nagy bankok forgalmát egy pévstáros nem tudja lebonyolítani.
Éppen itt külön pévstárt szoktak a befizetésekre, külön a kifire-
tésre felállítani, esetleg külön váltópévstárt, külön a tartozás-
betételre stb. Ilyenkor a főpévstár minden nappal, pévstárosítás-
sűrűségű kérelmet. Napközben a befizető pévstár feleslegét, a-
mennyiben sűrűségű, a kifizető pévstárnak adja át, amennyiben
nem, beérkeztetve a főpévstárba, amellyel minden este minden
pévstár leszámolást tart, s amely gondoskodik arról, hogy a bank

a szűrséges pénzzel mindig rendelkezés, s ezért behajtja a bank követeléseit, vagy az O.M.B.-tól vesz fel, s visszatart arról is, hogy felesleges pénzügyi ügyeket a bank ne halmozzon fel. Az egyes pénztárak kijelen át nézeser, a főpénztár késeletét pedig a tresorban, a legerősebb páncéltéremben helyesik el.

Különös feladata a pénztárnak, hogy az O.M.B.-ral, a Leszámlolt Egylettel, a postatararérpénztárral stb. a cserk és giroforgalmat lebonyolítsa.

2) A szelvény és külföldi valuta pénztár. Itt is gondoskodik a kamatozó értékpapírok (államrölesönör, záloglevélek, községi kötvények stb.) szelvényeinek (= kamatutalványainak) beváltásáról.

Köpeny, kamatszelnvény, kamatszelnvényutalvány. Együtt kötvény.
A kamatozó nend szerint felévenként esedékesek.

Az osztalékpapírok osztalékai váltóznak. Erőnt azokra szelvény nem próbák, hanem nyugtára történik a felvétel. Ezt is ez az pénztár látja el.

A külföldi pénzes, főleg aranyat vétel és eladása, lehetőleg a törzsei árfolyam szerint történik. Ámennyiben nincs jegyzetve, mint pl. az érüstermék, azokat megegyezés szerint számítják.

3) A váltóosztály. Ez a váltóforgalmából származó ~~számviteli~~ ~~rá~~ nézri. A legfontosabb feladata a leszámlolás és az n. n. rees-komptálás, azaz a megvett (esromptaló) váltóknak továbbadása. Ez az osztály gondoskodik a váltó és cserker irasszalásáról is. Itt azonban csak olyan cserkerrel van szó, amelyek nem az bankra magára próbák.

Meg kell különböztetnünk a bel- és a külföldre szóló váltókat. Az utóbbiakat devizáknak nevezzük. Minél a devizákat külföldi valutában fizetik, a vételnél és eladásnál szerepet játszik az a kérdés, hogy a külföldi pénzt milyen értékben kell számitani. Valamely állam pénzéhez más állam pénzéhez való értéviszonya ugyanis állandóan hullámzik, s a tőrszám árfolyama van. A külföldi értékek áterámitásánál hisz különféle szabályokra (usage) és szabályokra kell tekintettel lenni, úgy, hogy nagyobb devizaforgalommal bíró bankok külön is választják a deviza-osztályt a váltóosztálytól.

A váltóosztály feladata a diszkontálás és a redizkontálás kivül a váltókat törzsi (váltótörzsi), néhár különböz nyilvántartásokat vezetni, különösen a lejáratok nyilvántartása be-mutatás, és is stb. eszörölésé végett. Vidéki váltókat lejárat előtt kellő időben el kell küldeni a fiókban, vagy vidéki pénz-intézetnek.

Fontos érdemi munka a váltókibocsátás és a forgatásának meg-bíralása és a váltóarbitrage.

4) Tőrszám osztály. A tőrszám ügye. A tőrszám papírt venni, vagy eladni akar, annak bankban kell fordulnia és annak megbízást adnia. Ment eszer az ügyet a tőrszám bonyolítódhat le, sda pedig csak a tőrszám tagok, a banki lettel hivatás szerint foglalkozóknak szabad belépniök. (Az alruszokban is csak bankok számára szabad nyilvántartást vezetniök) A spekulációnak valamilyen bankok alruszok úján bonyolítja le megbízásait. A tőrszám spekuláció a külön-

bőrfajta iratok egész sorát fejleszette ki, ezek szabályai a törzsei sorások, az n. n. utancok. Az alrussok elszámolásai alapján készíti el törzsei osztály az egy-egy féltől kapott megbi-
ráások teljesítésére vonatkozó elszámolást, amelyeket a levelésés levél kíséretében küld el a megbízónak.

5) Értékpapírüzletosztály. Végzi az értékpapírok őrzésével és kezelésével járó összes munkákat. Bizonyos tekintetben tehát kiegészíti a törzsei osztály munkáját, amely veszi és eladja a papírokat. A papírok egy része pedig nem a törzsei útján, hanem közvetlenül a féltől jön a letételbe.

A letett papírok kezelése sokkal több dolgot ad, mint gondolnánk. Őrzi a törzsekben, páncéltornokban történi. Tízről, vintől, betöréstől mentesek. A legraffináltabb biztonsági be rendezések van-
nak.

A papírok elhelyezése kétféle rendszerben történhetik. Vagy tulaj-
donosok, vagy papírnemek szerint. Különbség van a szerint is, hogy
valamely értékpapírt darabszerint, vagy csak nem szerint kell-e
a tulajdonos számára nyilvántartani.

En az osztály tartja nyilván a nála őrzött papírokat kiszámlálás,
új kibocsátás, konverzió stb. nyilvántartása szempontjából.
Ugyisint ez végzi le az eredetes selvényeket, és mutatja ki
az osztályra igényt tartó letételek, s adja át azokat beváltás
végzet a selvénykiadóknak.

Minden változást, amely a letétellel történik, azonnal rögzöl
a leveléssel, a fél értesítése végzet.

6.) Levelezés. Ennek a munkakörét az eddigi ismertetésből már látjuk. A lényeg az, hogy a bankok üzletfeleivel (bíró néve más bankokat) létrejött összes ügyletei itt koncentrálnak, gyors válaszolás, illetve megírás céljából.

Az osztály munkájának súlypontja nem annyira a levelezés egyes megkövetésében van, mint inkább azon a pontosságban és leltáriismeretességben, amellyel a levelek tartalmát feldolgozza, mert ezzel egyttal elejét veheti a többi osztályok által esetleg elkövetett hibáknak is.

A bankok nagyon kényesek voltak lenni a precíz levelezésükre.

Ezeket az osztályokat együttvéve sokáig keselési, manipulációs osztályoknak nevezték.

Ereken kívül van még, amint láttuk, a röngyelőség és az ellenőrzés, amelyeket részletesebben fogunk tárgyalni, a jogi osztály, amely a jogi ^{kérdési} szakterületet kívánó ügyeket intéri, a titkárság, amelynek hatáskörébe tartoznak az összes premélyi ügyek, a bíralmos üzleti ügyek (konzorciumi, alapítási stb. ügyek.)

A nagy intézeteknél vidéki városokban fiókjair vannak, amelyek üzleti, levelezési és röngyelési szempontból az anya-intézetrel szemben úgy szerepelnek, mint bármely fél.

Az összes osztályoknak főnökeir és állandó helyetteseir vannak.

(2) Azonkívül a főpénztáros felette sorolt állni mindazoknak az osztályoknak, amelyek intézését kérésnek: pénztáros, váltó-, deviza-
 → kör. l. 1)

osztály, intézkapiróosztály stb., s azok működéséért felelős.

2) A levelezés főnöke ügyel fel a segédhivatalokra (írtató, kiadó, irattár), de azonkívül ő sorott sorban a banküzlet tulajdonképeni vezetője lenni, a folyószámlahitelek szabályozását a levelezés kiintázasakor ő végzi, s ő alá sorott tartani a törzsei osztály.

3) A főügyvelőség vezetője vezet az ellenőrzést is, s azonkívül figyelemmel kíséri az összes keresleti osztályok működését is.

4) A jogügyi osztály főnöke alá sorott a titkárság, s így az összes személyi ügy is, kartoni ^{vezető} vezető.

En a négy főnök többnyire igazgatói címet sorott viselni, s egyúttal a vezérigazgatónak vannak alárendelve, ari viszont tagjai az igazgatóságnak.

Az igazgatóság, amely, mint láttuk, a bank tulajdonképeni kelleme vezetője, gyakran, lehetőleg minden nap sorott ülést tartani, ott a vezérigazgató és az igazgatók minden fontos ügyet elneferálnak. Az igazgatóság tagjai megbeszélést folytatnak a melyben a felügyelőbizottság tagjai is részt vehetnek, s azután határoznak. Határozatuk irányadó az egész intézetre.

Az igazgatóság működéséről évi jelentésben számol be a Röggyn-felmentvény megadása stb.

11. §. A számtartás és könyvelés fajaiban.

(P. Leidler, Leitfaden der Staatsverrechnung, I. Teil; Bachror, A gazdasági számtartás rendszere; Kandw. d. Staatsw. Buchführung.)

A gazdaságirodás kicsiben és nagyban egy történet, hogy valami meghatározott körpénsszel vagy más alaru vagyonnal kezd a gazdaságirodást. Tőre az a vagyon, amelyet termelésre fordítunk.

Az irleti események követségében a vagyon részében változások állnak be. Csak kétféle változás lehetséges: a vagyon egyes részei ~~emelkednek~~ nőverednek, vagy csökkennek. Lehetséges azonban, hogy a gazdaságirodának amely részét jobban tudja értékesíteni mint amennyiben neki van. Nyereséget ért el. De ezáltal oly vagyonrész (a nyereség) lehet be a gazdaságba, amelynek egyenértékű ott eddig ^{csak gazdaságirodás eredménye} nem volt, tehát a tőre szaporodott. Kétféle vagyon változás van tehát: olyan, amely csak formai, amelynek követségében a vagyonrészek csak termelőképesebb formában jelennek meg, és olyan, amely a tőre szaporodását okozza, az a nyereség.

Minden gazdaságirodás célja nyereségelérése.

Kiterjedtebb gazdaság főleg, amelyet egyenél több ember lát el, a vagyonváltozások egész tömege jön létre.

Előrá számos hiteligylet is van közt. Vagy az imteljesítésen, vagy az en követelésen marad résötlen, ezért, nehogy eseret elfelejtünk, emlékezet céljából fel kell jegyezni, előző tehát a nem körpénsszerű

Kétféle vagonváltás van: 1) amelyel a vagonokéret
váltomai, de a vagon melegsége nem; 2) amelyel olyan
vagonokéret lép be a garázsába, amelynek vagonjait ellen-
szelgáltatásról nem adom. Tehát nyereségem van. Az
előbbi csak formai, az utóbbi érdemi jelent.
a vagonokéret termeléséből akarat nélkül fel (p. l. 84-85
186, 720/10)

Mechanisierete Aufbeziehung und Ordnung der Ergebnisse aller Gedankenarbeit,
wobei das menschliche Gedächtnis - eine beschränkte Kräfte - nach Möglichkeit ausge-
schaltet wird. (Schulze-Gävernitz. 113. l.)

tetet kellett feljegyezni. Ez a gazdasági feljegyzésér kiindulási pontja.

Kisebbségi feljegyzésről a hitelügylettel együtt a részvényügyletet is. A gazdaság nyomasztóan állandóan arra törekedett, hogy nyereségét növelje. Érint azon történet a fejt, hogyan szállíthatja le kiadásait, s hogyan emelheti bevételeit? Általában mit tehet vagyonszerzésének előmozdítására és apadásának megállítására? Érint keszette az összes vagyonszerzést feljegyezni. Erre a feljegyzésér tehát mintegy delejtű volt a gazdaság működése által előidézett hullámvás előtt.

Ért a feljegyzés rendszeres feljegyzését a valamely gazdasághoz vagy annak valamely részében keletkezett vagyonszerzésnek mevetésére tekintettel, könyvvitelnek tagozott értelemben.

Erősebb értelemben vett könyvvitel alatt pedig értjük a könyvvitelnek azt a módját, amelynél a feljegyzésér pontosan meghatározott elvek és szabályok szerint szabványosítottak.

A gazdaság fejlődésével nyomasztóan szaporodott a feljegyzésér száma és tömege is. Szükségessé vált az áttekinthetőség érdekében bizonyos csoportosítás végett is be kellett tartani.

Először szétválasztották a részvény és a nem részvényügyletet. Az elsőket a naplóban, az utóbbiakat a primanotában. Mindkét feljegyzésér kétféle alakja lehetséges, egy vagy két oldalon.

További megosztás árnyékoltan az árak külön nyilvántartása árbevétel és árkiadás könyvben.

[Röviden tervezés és társaságok arányos gazdaságáról.]

Könyvvel történeli kihalakulása,

Könyvvel meghatározása,

célok, 1-4. Fard. támogatása,

Könyvvel tanács. Utir, passiv vagyon.

Különbörse eljárárok,

Időrendi, számlaszerin.

Számla.

Egyenleg.

Könyvek, Napló, fő-segidkönyvek, Skontó.

Kettős rüestári.

Ellenörís.

Lettar. Nemység, minőség, érték.

Számadári idárok.

Mértékegység.

Váltoisrok feljegyzése.

Számlás.

Mérleg.

Költésjegyzés.

a kronológikus, rendszeretlen feljegyzéseket

103

Ereket egyhittűen alapröngyvednek nevezünk, mert ezek szolgálják minden további művelet alapjait.

A feljegyzések tömegének, amelyek az alapröngyvedben gyűlnek össze, a gazda számára csak úgy veszi kombinációi céljára hasznát, csak úgy tudja azokat alapján irántét irányítani, ha azokat úgy fel lehet dolgozni, hogy azok mintegy az irántét statisztikáját, sőt életrajzát, adják.

Ezért a rendszeres feldolgozásnak céljára további röngyved szolgál, a főkönyvek. Ezeknek az a célja, hogy a vagyon egyes alkotórészeiben végrehmenő vagyonváltásokat külön-külön számlákon számlálja el értékük szerint. A vagyon nyilvántartására szolgáló számláknak rendszeres csoportosítását számlarendnek nevezük.

A számlarendben tehát külön-külön számlák lesznek az egyes vagyonrészek pénzüntérbeli változásai és külön számlák az egyes irántéfelek számára, úgy, hogy bármely időpontban lehetséges legyen megállapítani. Ez úgy történik, hogy összeadjuk az illető számlán könyvelt vagyonrészek változásainak eredményeit könyvelt összes bevételrel és összes kiadásokkal, s a két összeg közötti különbség az egyenleg.

A számlarend számlái azonban a vagyonrészek pénzüntéret foglalkoznak magukban, míg ha egymásban rendszeres feljegyzést vezetünk az egyes irántéfelekre, anyagi javakra nézve is, azokat skontrolárnak nevezük, és a főkönyvvel szemben melléröngyvednek hívjuk. Lpl. váltóskontro, értékpapíroskontro, aranyérméskontro, árukontro stb.

Naplók.

Könyvek.

Munkamegosztás.

Seltár. Seltározás okai. Keresk. törvény. (1875. XXXVII. 25-36. §.)
Mértékesség. Entékelés. 1) Pörösítés, 2) Piaci ár, 3) Beszerzési ár, 4) névérték mért.

Ellenőzés. Szabolcsa az adatoknak,
Könyvvel célja.

Tránla. Baloldalra henyétel, jobbra kiadás
Tartozás, Követelés.

Történet.

Luca Pacioli. 1494. Venecia, Summa de arithmetica. Tractatus practica-
laris de computis et scripturis.

Lehrbuch d. Komptabilitätswissenschaft. 1822.

Hogy most ezt az eddig várt munkát bekapcsoljuk a bank ismer-
 tetett szervezetebe, hisz meg kell állapítanunk a sorozás munka-
 megosztást, amely a következő: az alapkönyvet vezetik az
 u. n. keresési osztályok, még pedig a pénztárnak naplót, a töt-
 bier (váltó, tőrsde, értékpapír stb.) primariátát, a főkönyvet
 számlával a rendszeres könyvelést, a számlatorát, mérleget pedig
 a főkönyvelősej. A mellékönyvek is rendszeres feljegyzések,
 azok vezetését azonban szótta a keresési osztályokra bízni.

^{Könyvvel}
 A gazdaságirodás célja tehát általánosságban a gazdaságirodás
 támogatása. Inélkül az pusztá tapogatóris volna, a tapogatórisból
 pedig zavar, és a zavarból, ha a szervezete nem segít, gazdasági és
 érdekesi bírás sorott származni.

Közelebbi célja pedig a könyvvelés az, hogy a vagyonszerzés^{ben}
 megállapításával és feljegyzésével kapcsolatban, az azokban az üz-
 leti események (termelés, fogyasztás; vétel, eladás) következtében
 beálló változásokat egyrészt időrendben (chronologikus feljegyzés)
 másrészt rendszeresen (systematicus feljegyzés) állandóan meg-
 tartsa nyilván, úgy, hogy bármely időpontban lehetséges legyen
 1) a vagyon állapotát, 2) a gazdaságirodás eredményét megállapíta-
 munk.

Ilyen nyilván tartás minden gazdaságban szükséges. Nemcsak a
 termelő gazdaságokban, hanem a fogyasztókban (állam, közég stb) is.

A kétféle gazdaság természeténél megfelelően különböző
 eszer a szempontok és elvek, amelyek szerint a könyvet felosztjuk

és berendezés, de mindig meglesznek az alap- és a főröngy, sor-
azonos melléröngy, lettár, mérleg stt. Röngyviteli

Az elvétel különbözősége szerint, kétféle rendszerrel különböztetünk
meg, a rettős, vagy keses rendszerrel; az egyszerű, egyszerűes, vagy külső
tári röngyvítelt.

A röngyvétel céljának csak akkor felelhet meg, ha megbírhato,
ha az irvületi eseményeket pontosan és hűen tünteti fel. Ez a
fogalomnak is fontos érdeme, a gazdaságnak kölcsönös érde-
ke. Ezenkívül alremülhetetlen megbíráshoz vitt gazdaságnak,
a számadás céljából. Szűrség lesz tehát ahyan rendszerabályokra,
amelyek egyszerűen lehetővé teszik a feljegyzés hűségének meg-
állapítását, másrészt pedig szabálytalan kezelést megakadályoznak.

Valamely gazdaság azon berendezéseinek összehívását, amelyek arra
irányulnak, hogy rendszeres kezelést és feljegyzést lehető-
ség megakadályozzanak, vagy ha a mégis előforduló rendszeressé-
gét mielőtt felderítsék, nevezik ellenőrzésnek.

A röngyvétel egyszerűsége, másrészt tárgya az ellenőrzésnek.

A röngyvétel, számvitel adatainak igazolása, bizonyítása ál-
tal lesz a számvitelből számadás, melyet számonkérésnek kell
megelőznie, és számvételnek követnie. Abban a bizonyító eljárás-
ban tehát, mellyel az ellenőrzés funkcióját végzi, három moza-
kát különböztetünk meg, a számonkérést, a számadást és számvé-
telt.

A számvételt és ellenőrzést együtt számtartásnak, nem precíz

12 §. Könyviteli alafogalmak.

(Cidler, Leitfaden d. Staatsrechnung; Trautmann, A könyvitel
kerikönyve.)

A könyvitel tárgya a gazdálkodó vállalat vagyona.

A számvitel szempontjából a vagyont két fő csoportját külön-
bötetjük meg: 1) a cselekvő, vagy aktív vagyont és 2) a szenvedő,
vagy passzív vagyont. Cselekvő vagyon alatt a vállalat tulajdoná-
ban levő és a gazdálkodás céljaira szolgáló összes gazdasági
javakat, nemkülönben a jogos követeléseket értjük, szenvedő
vagyont pedig a vállalat összes tartozásait, adósságait
megértjük.

Az aktív és a passzív vagyon köti különbség a tiszta vagyon.
Ha az aktív vagyon felülmúlja a passzív vagyont, akkor a
tiszta vagyon aktív, ellenkező esetben passzív.

Az orszegi gazdálkodásnak egyik alapja a készendő vagyon teljes
ismerete. A vagyon felvétele és értékeinek meghatározása a számvitel
nek egyik legfontosabb feladata. Valamely az aktív és passzív va-
gyon valamennyi alkotó részének rendszeres és részletes felvétele
nincs, mennyiség és érték szerint a leltározás. A leltározás
eredményét magában foglaló kimutatása leltár.

Leltárt első ízben az üzlet, vagy vállalat megindításakor, azon-
túl pedig minden számadási időszaki végével, illetve új számadási

időszak kezdetén kell felvenni.

1913. XXVI.

Egy-egy számadási időszak rendszerint egy éjre terjed. Útlelet év naptári év. Állami köztisztviselési év júl. 1-től jún. 30-ig. A számadás megkönnyítése céljából azonban a teljes számadási időszaktól több részre osztják, hónapokra, felévre.

A leltár felvétele után a számvitelnek fel kell jegyeznie az aktív és passzív vagyón minden változást.

A mértékegység, amelyben a számvitelnél a vagyonalkatöréseket, illetve az azokban történő változásokat számszerűen kifejezzük, különböző a vagyonszék természetétől: méter, kg, liter stb. Áronfelül, tekintve a mai gazdaságban a pénznek, mint általános csereeszköznek és pénzeszköz érték mérőnek jelentőségét, minden elszámolást pénzeszközre kell visszavezetnünk, s mindezek az értéket pénzben is ki kell fejeznünk. Ez által az átírási áttal lehet a különböző nemű vagyonszék egymással összemérhető, összehasonlítható nagyságokká. Pénzegység nálunk a korona és a fillér.

A vagyónváltozások, azaz a vagyónar növekedése, vagy csökkenése, hirtel vagy csereügyletét követően állhat be. Ezeret a változásokat időrendben a naplóban és primariában rendszeresen, ^{vagyonalkatörések} ~~vagyonszék~~ és üzletfelek szerint csoportosítva, a főnyelven számlázzuk el. A vagyón egyes alrészleteiben beállt változásokat könnyen áttekinthető alárban elszámolt feljegyzések a számlák.

Rendszerint két egymással szemben álló oldal alatt egy-egy számlát, amely úgy, mint minden egyéb könyv vízszintes és függőleges vonalakkal van nézetre osztva. Két függőleges vonal köti össze a két oldalat, az alapnak, kolummnának nevezünk, két vízszintes vonal köti össze pedig a két oldalt.

A számla baloldalára írjuk mindig a bevételt, a vagyon növekedését, a jobb oldalára a kiadást, a vagyon csökkenését. A számlát tulajdoni tömeg folyószámla lévén, azokon pedig a bevétel, más számlával szemben való tartozást, a kiadás más számlával szemben való követelést jelent, a két oldalt általában azonosan, nemcsak a folyószámlával, hanem valamennyivel tartozik és követel aldelnek nevezük.

Emek a megértése végett gondoljunk vissza a cserére, illetve a pénz elterjedésére az adás-vételre. Ha én eladok valamit, és más azt tőlem megveszi, ezáltal mindkettőnk vagyonában változás állt be. Az enyém csökkenett, a másiké növekedett. Ha sel, emek a változásnak, helyesebben pénzbeli egyenértékének mindkét számlán fel kell jegyeztetni. Ha pl. az adás-vétel tárgya volt egy 9 bíra, akkor arról a másik vagyon növekedett, tehát annak a számláján baloldalára írjuk, s azt mondjuk, hogy azért nekem tartozik, viszont 19 bírával az én vagyonom csökkent, tehát a számlám jobboldalára írjuk, azt mondjuk, azért én a másiktól követelek.

A számla két oldalán levő mennyiségek, illetőleg pénzértékek vagy egyenlők, vagy pedig különbözőnek egymástól. Ha első esetben a számlán mutatkozó tartó és követelés vagy bevétel és kiadás egybeesik, tehát a számla kiegyenlítődik; a második esetben a számla két oldalán álló mennyiségek, illetőleg pénzértékek között különbség mutatkozik. Ezt a különbséget egyenlegnek nevezzük. Ha a tartóik oldal összege nagyobb, tartóik egyenlegét, az ellenkező esetben pedig követel egyenlegét mutat fel a számla.

A számla egyenlegét rendszerint a számadási időszak végén határozzuk meg. Ely alkalommal a mutatkozó egyenlegét a számla kisebb összeget feltüntető oldalára írjuk, és azt mondjuk, ezzel a számlát leszárjuk.

A kérdő vagyon állapotának és a vagyonváltásoknak feljegyzése elvezet a gazdálkodás anyagi eredményének megállapításához. Általában néve az anyagi eredményt a vállalatba elhelyezett tőre, illetőleg tiszta vagyon alakulásából állapíthatjuk meg. Ha a tiszta vagyon értéke a számadási időszak végén meghaladja az ugyanazon számadási időszak kezdetén kimutatott vagyon értékét: a különbség a gazdálkodás pozitív eredményét, azaz a nyereséget jelenti. Ellenkező esetben az eredmény negatív, azaz a gazdálkodás eredménye vesztés.

A zárvagyonmal egyes alrészleteit a lettár mutatja ki. Ezent

a számadási időrak négyen nyból lettánt veszi fel. A vagyon részletes felvételét magában foglaló lettár azonban, területtel a vagyon számos alkotó részére, már kisebb gazdaságban sem könnyen áttekinthető. Ért a lettárvis eredményeit külön ki-mutatásba foglaljuk, amelynek két, egymással szemben álló oldalán balról az aktív vagyon, jobbról pedig a passzív va-gyon címenkénti főösszegeit, valamint a tisztavagyont isméri. Ezt a külön kimutatást mérlegnek nevezzük.

Ila a könyvelés eredet a felsorolt munkákat elvégzete az egy gazdaságról egy időszakra, teljes és részletes képet megalkotta.

Az üzleti életben eszer az a gazdasági eredmény rendszerint előre nem látható üzleti eseményekből áll elő. A kereskedő sem, sem a kiadásom.

Márként van a fogyasztó gazdaság, amely nem maga maga ^{melé} részletei bevételét, hanem adott bevétellel gazdaságról, s ahhoz kell mér-kiadásait, vagy, mint az állam, megállapítja közzérsegleit, és birtosítása néget. Ezek a követhető gazdasági évré összeállít-latják várható bevételüket és kiadásukat. Ezek számvitelének tehát a fentiekben kívül még más eleme is van: ez az összeállít-as vagy ~~kimutatás~~ költségvetés, vagy szintén a gazdasági évré néget-tása, az a hátszámadás, hogy mennyire sikerült a költségvetés betar-

13. §. A kettős könyvvitel gyakorlati alkalmazása.

(Brautmann, A könyvvitel tanröngve; Novák Sándor előadásai.)

Elméllettük, hogy a könyvvitelnek kétféle rendszere van: ^{vagy kereskedelmi,} az aktív és az egyenes, v. kimutatási.

Az üzleti élet tehát a kettős könyvvitelt használja.

A kettős könyvvitel rendszeresen számolja el az aktív és a passzív vagyón, valamint az aktív részének értékét, továbbá a tiszta vagyón értékét.

A kettős könyvvitel számításai ezért rendszeresen nyilván tartják, illetőleg elszámolják:

1. az aktív és a passzív vagyón valamennyi ágazatában az üzlet alapításakor, vagy az üzleti év megnyitása alkalmával lettárilag felvett vagyón értékét;

2. a tiszta vagyón értékét az üzlet alapítása alkalmával vagy az új számadási időszak kezdetén;

3. a számadási időszak folyamán alatt az aktív és passzív vagyón kezdetiben négyesen összes változások értékét;

4. a tiszta vagyón változásait a számadási időszak folyamán alatt;

5. az aktív, passzív és a tiszta vagyón értékét a számadási időszak végén felvett lettár nyomán.

6. a vagyón, mindegyik ágazatában a vagyón változásai alapján, a gazdálkodás eredményeképpen mutatkozó bruttó, netto és tiszta nyereséget, illetőleg a tiszta veszteséget.

A kettős könyvvelnek lejáratalasabb alapelve, hogy egyrésztől az összes vagyon valamennyi ágazatának, másrésztől a tiszta vagyon minden részének változásait pontosan elszámolja. Ezen eszt nevezik kettős könyvvelnek, mert egymás mellett haladó két számadást folytat, az egyiket az aktív és a passzív vagyon valamennyi ágazatának, a másikat pedig a tiszta vagyon rendszeres elszámolására.

A vagyon alkotórészeiben végbemenő egyes változásokat a kettős könyvvel keretében csak akkor számolhatjuk el helyesen, ha tisztába jöttünk arról, hogy egyenként mielő hatást gyakoroltak a vagyon egész állapotára.

Könyveljük kettős könyvelési mód szerint a következő eseteket:

(Ez olyan egyszerű gyakorlati példa, amelynek megoldása az irásbeli vizsga tárgy is szokott lenni.)

114/b

Dec. 1. Kőnyrkereskedést nyitok 1000K készpénzzel.

" 4. Vessék 120 külföldi kőnyret à 8K 960K (1. és 2. sz.)

" 7. Hítelbe vessék a Sz. István T. től 300m. kőnyret à 4K 1200 " (1. és 3. sz.)

" 12. Eladok 90 külf. kőnyret à 10K (+180K) +180K 900 " (3. és 4. sz.)

" 23. " 250 magyar kőnyret à 6K (+500K) 1.500 " (1. és 3. sz.)

" 26. Sz. István T. nak firetek tartorisomból (+680K) (6. sz.) 500 " (1. és 3. sz.)

" 31. Helyi költségeim kitesznek 145 " (1. és 3. sz.)

az év végén maradt ámrésületem a beszerzési áron valószínű fel.

T.	1. Pénztáriszámla	K.	
Készlet	1000K	Kőnyrvétel	960K
Kőnyreladásból	900 "	Sz. I. T. nak	500 "
"	1500 "	Költségekre	145 "
	<u>3.400 "</u>	Vagyonszámlák	1795
			<u>3.400 "</u>

T.	2. Tőke számla (Előmérleg)	K.	
Látható vagyon	1535K	Alap tőke	1000K
		eredm. számlából	535 "
		(ingyenes)	
			<u>1535 "</u>

T.	3. Áru számla	K.	
Kőnyrvétel	960K	Eladásból	900K (*)
Kőnyret Sz. István T. nak	1200 "	"	1500 " (*)
Hítel eredm. számla	680 "	Készlet 30db	240 "
	<u>2840 "</u>	" 50 "	200 "
		(vagyonszámla)	<u>2840K</u>

T.	4. Sz. István T. számla	K.	
Tiretelésment	500K	Kőnyret hitelbe	1200K
Adósság (vagyonszámla)	700 "		
	<u>1200 "</u>		

T.	5. Költségszla	K.
Költségeként	145K	Eredm. szlára 145K

T.	6. Eredmény szla	K.
Költségszlaról	145K	Mt. árnyalatról 680K
Mt. Tökeszlára	535"	
	680K	

Próbamérleg.	
1000	960
960	1000
1200	1200
<u>3160</u>	<u>3160</u>

T.	7. Vagyonsmérleg (Htómérleg) K.	
Feurkéreltet	1795K	Ht J.T. nál adósság 700K
Arkéreltet	440"	Lánótista vagyon 1535"
	<u>2235"</u>	<u>2.235"</u>

- 1) Eredményelszámolás.
- 2) Ht és elszámolás. Feljósámolás.
- 3) Vagyon szla és eredmény szla ellenőrzés.
- 4) Tökeszla szerepe.
- 5) Brantani próba. Probamérleg.
- 6) Nyereség. Résztli kivonattal.
- 7) Szárazság. Előtt eredmény szlára.

1. Nov. 1. Ürletet nyitok 200.000 K kénfénnyel: . . . . . 200.000 K (1. és 2. n.)
2. " 4. Vessék 1200g srenet à 160K . . . . . 192.000 K (1. és 3. n.)
3. " 5. Kitehbe vessék Kemény Páltól 500g fát à 200K 100.000 K (3. és 4. n.)
4. " 10. Eladok 1100g srenet à 220K . . . . . (66.000K nyit) 242.000 K (1. és 3. n.)
5. " 17. " 450g fát à 250K . . . . . (22.500K nyit) (88.500K " ") 112.500 K (1. és 3. n.)
6. " 25. Kemény Pálnak fűetek tartósomból . . . . . 60.000 K (1. és 4. n.)
7. " 30. Ürleti költségeim kitettek . . . . . 24.700 K (1. és 5. n.)

Am év végén maradt kénfét mennyisége a beszerzési áron veendő.

T. 1. Pérvétánszámla K

Kénfét 200.000	Kénuvétel 192.000
Árnyitól 192.000	Kemény Páltól 60.000
Árnyeladók 112.500	Költségek 24.700
<u>554.500</u>	Vagyonm. töl 277.800
	<u>554.500</u>

T. 2. Takarékszámla K

Lárótiortavagyonért (vagyonszámla) mégleg 263.800	Állaptoke 200.000
	Eredm. n. töl (nyereség) 63.800
	<u>263.800</u>

T. 3. Állományi számla K

Úrlet sren 1100g 192.000	Eladás 1100g n. 242.000
" K. Pál fát 500g 100.000	Eladás 450g fát 112.500
Árnyitól eredm. számlára 88.500	Kénfét 100g n. 16.000
<u>380.500</u>	" 50g fát 10.000
	<u>380.500</u>

T. 5. Költségvetési számla K

Költségek 24.700	Árny. eredm. számlára 24.700
------------------	---------------------------------

T.		4. Kemény Pál sr. V K	
Érettségimént	60.000	Adott hitelbe	100.000
Adósság (Vagyonsmérlegnél)	40.000		
	<u>100.000</u>		

T.		7. Vagyonsmérleg V K	
Érettségimént	277.800	Kemény Pálnak	40.000
Adósság	26.000		
	<u>303.800</u>	Záróvagyon (tartalék)	263.800
			<u>303.800</u>

T.		6. Eredmény számla Er K.	
Költésről	24.700	Ért. átvonásokról	88.500
Átv. Törvényről	63.800		
	<u>88.500</u>		

1. Két számadós. C_{12} és C_{13} (1)
2. Eredményelméleti számtani próba (1)
3. Koltónálak - folyószámlák. (3)
4. Törvény számla számla. (3)
5. Számtani próba. (3)
6. Eredmény, de kiegészítés a elvadás (4)
7. Nagy eredmény kiegészítés (7. után)
8. Vagyonszámlák lezárása (vagyonsmérleg)
9. Eredmény számlák lezárása.
10. Utómérleg számla aktív és passzív részén.
Törvény számla: zárt tartó rész.

1. Dec. 1. Üzletet nyitok, készpénzzel: 2,000.000 K (1.2.)
 2. " 2. beszek 200g búrát à 9000K 1,800.000 " (1.3.)
 3. " 5. Hítelbe veszek Kenderes Jánosnál 150g rozsot à 6000K 900.000 " (3.4.)
 4. " 11. Eladok 180g búrát à 10.000K $\frac{180.000}{140.000}$ 1,800.000 " (1.3.)
 5. " 21. " 140g rozsot à 7.000K " $\frac{320.000}{980.000}$ 980.000 " (1.3.)
 6. " 28. Fűtetek Kenderes Jánosnak tartózsomból 500.000K - H.4.
 7. " 31. Üzleti költéseim kitettek 254.000K - H.5.

Az év végén maradt készlet mennyisége a beszerzési áron meendő fel.

J.	1. Füsttársámla	K
Készlet	2,000.000K	Búravétel 1,800.000
Rövid	1,800.000	Kenderes-től 500.000
"	980.000	Költések 254.000
	<u>4,780.000</u>	Bajonm-tól 2,226.000
		<u>4,780.000</u>

J.	2. Fűkessámla	K
Záróhiánstörvényment (magyommérlegnek)	2,066.000	Állapítóke 2,000.000K
		Eredm. ar-tól nyereség 66.000
		<u>2,066.000</u>

J.	3. Árúrsámla	K
Búravétel 200g	1,800.000	Eladás 180g bura 1,800.000K
Hétel Kenderes-től ross 150g	900.000	" 140g rozs 980.000K
Átv. eredmény ar-ra	320.000	Készlet 20g bura 180.000
	<u>3,020.000</u>	" 10g rozs 60.000
		<u>3,020.000</u>

J.	5. Költéjszámla	K
Költések	254.000	Átv. eredmény számlára 254.000

T.	4. Kenderes Törvény	K
Törvésméret	500.000	konvertitálható 900.000
Adósság (Vagyonsmérlegnek)	400.000	
	<u>900.000</u>	

T.	7. Vagyonsmérleg	K
Birtokérték	2,226.000	kenderes T-én. 400.000
Aranyérték	240.000	Záróvagyon 2,066.000
	<u>2,466.000</u>	(Törvénynek) <u>2,466.000</u>

T.	6. Eredményörvény	K
Költésről	254.000	Uth. aranyörvényről 320.000
Stv. Törvény- (nyereség)	66.000	
	<u>320.000</u>	

3,3% egy hónapra

1. Két számadás (C₂ és C₂ - (1).
2. Eredményeljárás: számtani próba (1)
3. Hosszú- és rövid- (3)
4. Törvény. (3.)
5. Számtani próba (3.)
6. Eredmény de kiszámítás elmarad (4.)
7. Négyen eredmény kiszámítás (7. után)
8. Eredményörvény leírása.
9. Vagyonsörvény leírása.
10. Utómérleg: záró aktív és passzív vagyon.
Törvény: záró aktív vagyon.

$$\frac{t}{K} = \frac{100}{x}, \quad x = \frac{100K}{t} = \frac{6600.000}{2.000.000} = 33$$

Jan. 1.

1. ^{Jan. 4} Kérvétel nyitok 5000K kézférrrel 5000K (1. és 2. sz.)
2. ^{Jan. 5} Vessék 1200g ~~poros~~ svenet à 3.60K 4.320K (1. és 3.)
3. ^{Jan. 10} Hitelbe vessék Vas Páltól 1000g ~~magyar svenet~~ ^{fat} svenet à 1.80K 1.800K (3. és 4.)
4. ^{Jan. 17} Eladók 1.100g ~~poros~~ svenet à 4.40K + 880K 4.840K (1. és 2.)
5. ^{Jan. 31} 950g magyar ~~fat~~ fat à 3K + 1140K 2.850K (1. és 3.)
6. ^{Jan. 25} Üzleti költségeim kitettek 2020K (6 sz.) 620K (1. és 5.)
7. Vas Pálnak fizetek tartozásomból 1.000K (1. és 4.)

Az év végén maradt ^{dm} ~~szén~~ kéréslet mennyisége a beszerzési áron ve-
endő fel.

T. 1. Pénztárszámla V. K.

Kéréslet 5000K	Kérvétel 4.320K
Kérvételadásint 4840K	Költségeire 620K
" 2850K	Vas Pálnak 1.000K
<u>12.690K</u>	Vegyesen. nak 6.750K
	<u>12.690K</u>

T. 2. Főköszönő Er. K.

^(tíz) Kártya	Rendelés
Kártya 6.400	Alaptörő 5.000K
	Eredményes. né. 1.400K
	Összesen 6.400K

T. 3. Pénztárszámla V. K.

Kérvétel 1200g 4.320K	Eladás 1100g 4.840K
" Vas P. nak 1.800K	Eladás 950g 2.850K
1000g	Kéréslet 100g p 360K
Hivatal. esed. 2.020K	50g m. 90K
<u>8.140K</u>	<u>8.140K</u>

T. 4. Vas Pál sz. V. K.

Fizetés / Kérvétel 1000K	Kérvétel hit. 1.800K
Adósság Vas Pálnak 800K	
(magyar sz.)	
<u>1.800K</u>	

880
1140
2020

J. 5. Költészámla K. Eredm.
 költésze-ről 620 Eredménye-ről át: 620K

J. 6 Eredménysz. K. Eredm.
 költésze-ről Ath. számláról 2.020K
 áthozat 620K
 át: J. számla 1.400K
 2.020K

J. 7. Vagyonszámla ^{mérleg} V. K.
 (Kétszeres)
 Péntészet 6.750K Vas Pálnak 800K
 Szécsényi 4.500K adó 6.400K
 7.200K Zászlóvagyom 6.400K
 7.200K

- 1) Eredményboronolás.
- 2) Kelt- és előszámok, Felhívásokról T. K.
- 3) Vagyonszámla és eredményszámla ellenőrzés
- 4) Törvényes számla ellenőrzés.
- 5) Értéktani próba, Pórhadmérleg.
- 6) Nyereség, Kesőbbi kifizetés.
- 7) Zárás. Előző eredmény számlákat.

200.000

1. Január 1-én sziénüzletet nyitok 5.000 K. -val alaptőkével.

Két számadást fogunk parallel vezetni. Egyet az aktív és passzív vagyon valamennyi ágazatára, ezek röviden a vagyonszámlák. Egy másikat a tiszta vagyon elszámolására, ezek röviden az eredmény számlák.

Az alaptőke az aktívagyont növeli, és a vagyonağazatok körül a péna számlájára, a pértárazsámlára, még pedig, mivel bevétel, a vagyon növeli, a bal oldalra kerül.

Mivel az alaptőke egyúttal tiszta vagyon is (mert semmiféle adósság nem áll vele szemben) ezért a kettős könyvvitel keretében a tiszta vagyon számadására is kerül, még pedig a tőreszámlára, amelyet előmérlegnek is szoktak nevezni. Kérdés, hogy emel melyik oldalra?

Hogy ezt megállapíthassuk, tudnunk kell, hogy mi az eredményel számolást nemcsak azért vezetjük, hogy a tiszta vagyon változásait nyilván tudjuk tartani, hanem azért is, hogy a vagyonszámadás ellenőrzésére felhasználhassuk. Hogy ez az elszámolás ellenőrzés lehetősége legyen, már mindjárt így rendezzük be az eredményel számolást, hogy a vagyonszámadásnak számtani próbája legyen, azaz a tételreket ellenkező oldalra írjuk, mint a vagyonszámlákon. Az eredmény számlákon tehát a növekedés, a nyereség nem a bal, hanem a jobb oldalra kerül. Erőtt a fenti alaptőké is a tőreszámla jobb oldalára írunk. (A számtani próba alkalmazását nemcsakára látni fogjuk.)

2. Jan. 4-én veszek 1200 g porosz szenet ¹⁶⁰ à 3.60K, összesen 4.320K, ^{192.000}

Ez nek a vagyonváltásnak a hatása kettős irányban nyilvánul: Pérszérségetemre vagy 4.320 K-val, tehát a pérszérségre a jobb oldalára írjuk. Nyugaton az irókérségetemre értékre növekszik az aral az összeggel. Követeléseimre, tehát ^{amennyire} a bal oldalra írjuk. Látszik már az eddigiekből is, hogy minden vagyonváltást két számlán kell elkönyvelnünk, még pedig az ellentétes oldalakon.

3. Jan. 5-én veszek hitelbe Vas Páltól 1000 g magyar szenet ^{fat} à 1.80K, összesen 1800K. ²⁰⁰ 100.000K.

Az irókérségetem, azaz az aktív vagyonom szaporodik az iró értékeléssel, azaz 1800 K-val. Erőnt ezt az ^{iró} pérszérségre baloldalára írjuk. Errel szemben Vas Pál nyugaton követelést peres velem szemben, erőnt számlára külön számlát nyitok, és azon kimutatatom azt a kötelezettséget, amellyel neki tartozom. Ez az én tartozásom hitelbe.

A pérszérségsorozat mind a pérszérségre, az iróváltásorozat mind az irószámlára írtam. Követeléseimet és tartozásaimat azonkéntelen bontani, ahány irólettel szemben ez a tartozásom, vagy követeléseim feváll. A gyakorlati életben ez a típus sorozott tülkén. Elő számlámar reverz a többi, u. n. holt számlával szemben. Elyen élő számla esetleg százával van a gazdasághoz, a holt számlára

száma pedig korlátolt. Ezenél a folyó számlánál, mint látjuk, a számla két oldala a szót pontos értelmében tartórást és követelést jelent. Ezt a kifejezést átvittér valamennyi számlára. A pénztári számlánál is bevétel helyett tartórást, kiadás helyett követelést, az árnyszámlánál a beérkezett és kiadott árak kifejezés helyett, sőt az eredmény számlánál is tartórást - követel -ről beszélünk. Ki mit kap, azért tartórik; ki mit ad, azért követel.

A vagyon számláknál tehát azt mondjuk, hogy a tartórik oldalon a vagyon növekedése, a követel oldalon a vagyon csökkenése, viszont az eredmény számlán a tartórik oldalon a vagyon töké csökkenése, a követel oldalon a töké növekedése van feljegyezve.

Most már láthatjuk a tőkeszámla szerepét. Az az 5000K, amellyel az üzletet kezdtük, különböző változásmak volt kitéve. A vagyonunk ma már nem 5000K kérszámra, hanem kérszámra, forint és magyar sár. Ellenben a tőkéink változatlanul 5000K. Eddig tehát olyan gazdasági cselekmény, amellyel gazdasági eredményt értünk volna el, még nem történt. A vagyon tehát csak formájában változott, mondjuk, ma termelőképesebb alakban van, mint eleinte. *Ezt az összes változást csak a vagyon számlán jegeztük fel.*

Együttel csinalhatunk számtani próbát is arra néve, hogy eddig helyesen könyveltünk-e? Ezt próbamelegnek nevezünk.

118

összeírom emégből külön hasábra a számlát baloldalát és külön
hasábra azok jobboldalát.

Készlet	5000 K	Vétel	4.320 K.
Vétel	4320 "	Tartorás	1.800 K
Vétel	1800 "		
Tőke			5.000 K
<hr/>		<hr/>	
11.120 K		11.120 K	

Az irletembe tehát eddig belépett 11.120 K vagyon, s ezzel
szenben kiadásom, illetve tartorásom 6.120 K. Az irletben meg-
eredményben tehát ma is csak 5.000 K van. Hogy az elszámolás
helyességéről meggyőződünk, a tőkét hozzáadom a kisebb oldal-
hoz, s ha így a két oldal egyezik, akkor a próbamérleg helyes. Hogy
az ellenőrzés lehetséges legyen, ebből a célszerűségi orból kell
a baloldalra. Ezen próbamérleget nagyzott és használt időre
terjedő könyvelemonél legalább minden hétap négin szottak coi-
nálni.

4. Jan. 10-én eladok 1.100 g porosz szenet à 220 K, összesen 242.000
Aktívragyonunk növekszik a befolyt összegeggel, tehát a pénztárszámla
baloldalára írjuk. Az árszámla készletem értéke csökkent nagyon-
arrora összegeggel; az az árn ma kell, hogy annyit érjen, mert külön-
ben nem vették volna meg, de én nem annyit vettem, tehát nálam

az áron értékelkedést ért el. Ez az én követítői tevékenységem juttatása, a munkám eredménye. Itt tehát értéknövekedést állt be, a vagyonomban belépett olyan vagyonrész, amelyért más anyagi szolgáltatást nem adtem. Ez a vagyonváltás tehát nemcsak a vagyon, hanem az eredményelszámolást is érinti.

De nem szórák az eredményt az üzlet folyamán esetről-esetre kiszámítani, hanem csak az üzleti időszak végén. Miert ezt csak megjegyezni magunknak, hogy ezt a jövlést el ne mulassuk.

5. Jan. 1-én eladok ¹⁰⁰ 950g magyar szénét a ²⁵⁰ 3K, összesen ^{112.500} 2850K.

Ugyanez az eset, mint az előbbi. A pénztárszámla heven ^{112.500} 2850K-t az ¹⁰⁰ számla követel nyomonnyújt. Itt is előáll nyereség, amelyet csak ¹⁰⁰ kisebb számítás ki.

6. Vas Pálnak firetek tartórásonból ¹⁰⁰ 10000K-t. Expresszió vagyonváltás. Pénzkérsuletem csörken, tehát követel, Vas Pál számlája kap, tehát tartónk.

7. Üzleti költségeim kitétek ^{24.700} 620K-t. Ez üzleti veszteség, tehát a nyitandó új számla eredmény számla. Rajta úgy könyvelünk, mint a tőke számlán. A pénztárszámla kiadja, tehát követel, viszont a költségszámla tartónk éte.

Errel az üzleti eseményeknek végére jutottunk. Feltehetően most azt, hogy az üzleti időszaknak is a végére jutottunk, akkor jár el a tényleg az eredményt.

~~100~~ ferd.

Mielőtt az irteti eredmény kiszámításához hozzálátunk, pótol-
 munk kell az ámszámlán hagyott nyulást. Adtunk 1100g
 porosz szemet. Emel g-át vettük 300K-ért, adtuk 220K-ért
 minden g-n tehát nyertünk 80K-t. Összesen 66,000. Továbbá el-
 adtuk 450g magyar szemet 180K helyett a 3K. Nyertünk tehát
 ezen 27,500. Összesen a retton 200K-t. És a nyereség a tökémet
 is növelte, tehát az eredmény számlán is ki kell mutatnom.
 Nyitunk ^{újra} eredmény számlát. Ezen, mivel nyereség, a jobb oldalon
 fogjuk kimutatni.

Most már szüntétlen tételünk nincs. Könyvelésünk be van
 fejezve.

Keretünk a konsekvenciát levonni. Mennyi az eredmény?
 Először a tökérszámlát zárjuk le, szarót egyesítjük.

Ezzen először a kötszég számla, ezt lezárom úgy, hogy átvisszem
 az eredmény számlára. Az eredmény számla így már magában fog-
 lalja az összes eredményeket. 620K veszteség áll szemben 2,120K
 nyereséggel. Ezt a számlát is lezárom. Az egyenleg adja a tiszta
 nyereséget, amelyet átvisszem a tökérszámlára (előmérleg), mivel
 nyereség, a jobb oldalára.

A tökérszámlán most jobb oldalon szerepel a kész tiszta vagyon
 és a tiszta nyereség. Errel együtt adják a rőt tiszta vagyon. Errel
 zárom a tökérszámlát, úgy, hogy a baloldalára íróm. Errel az

[Ezt a nyereséget a számszámlán bevételebe, a baloldalra írjuk.

Ha az üzleti időszakról eredményszámla (16. sz.) rendelkezésünkre áll, abból következtetni tudunk arra, hogy reális, jövedelmerő gazdálkodás folyt-e, vagy sem? Mert nemcsak azt tudjuk megállapítani, hogy a tiszta haszon megfelelő százalékát teszi a tőkének, hanem azt is, hogy a költés is a haszon kellő arányában van. Ebben az esetben pl. a 9000 K hasznot — ~~1000~~ 3806 K költéssel értük el. Miis volna a helyzet, ha ezt a hasznot, mondjunk 20.000 K költéssel, 100.000 K bruttó haszon mellett értünk volna el, mert az utóbbi esetben a költségeknek 10%-os emelkedése, vagy a haszonnak 10%-os csökkenése megrövidítelné a vállalat jövedelmerőségét, míg az első esetben nagyobb különbség, minthogy ilyen kis %-u eltérés a jövedelmerőséget megrövidítelné.

Gazdaságilag az eredményszámlának az az értéke, hogy segítségével a könyvelésadataikból az üzletemet tovább tudom irányítani.

Mi tehát kiszámítottuk, hogy az üzletben jelenleg 59.694 K tőkének kell lennie. Kérdés, hogy vajon ez a tőke megvan-e különböző vagyonallo-
vagyommérlegek.

E népből az összes vagyonszámlákat leránjuk, mindegyik egyenlegétellenőröljük, tehát az az a tétel, amelyeket a vagyommérlegre átöröszünk a valóságban tényleg megfelelnek. Kérdés már most, hogy ez a valóságos vagyon mit mutat? Aktív vagyonom 65.694 K, passzív vagyonom 6000 K. A tisztavagyonom tehát 59.694 K. vagyommérlegünk tehát regeeredményben nyarant a tiszta vagyont mutatja, mint az eredményelszámolásunk.
Hogy pedig teljesen kerékké tegyük az elszámolást, ezt az 59.694 K zárt-

Tökét átvisszük a mérleg számláról a tökésszámlára. Errel mindkettő kiegyenlítést nyer.

Tehát az üzleti élet számára a tökésszámla az a végleges számla, amelyen a két számadásunk egyesül.

Láttuk tehát a könyvelés módszerét. Kérdés, hogy ezzel az élet különböző, szeszélyes eseteiben, kis és nagy vállalatokban, hogyan írjuk el a célunkat?

A gyakorlati eljárásban is el kell érniünk azt, hogy a számla-kezelésből kiindulva végeredményben mégis erre az egyszerű formára: ^{eredmény} ~~tökésszámla~~ és mérleg számla, jussunk.

Hogy megértsük, mire képes lehet a legnagyobb vállalatok könyvelését is erre az egyszerű formára redukálnunk, felülről kell indulnunk.

A cél az, hogy egy mérleg-, és egy eredmény számla maradjon. Ezt úgy elérni, hogy e kétből egy könyvben legyen minden feljegyzés, amire lehet. Ha ez nem lehetséges, akkor feltétlenül így kell a feljegyzéseket rendszerünk, hogy legalább a végeredmények jussanak egy kézbe.

Miképpen lehet tehát az üzleti eseményeket a könyvelés számára legegyszerűbben és így összefoglalni, hogy azok végeredményben csak egyszer legyenek könyvben, a fenti rendszer szerint csoportosuljanak.

Az üzleti események időrendi feljegyzése az alapkönyvekben történik. Ha az üzlet növekszik, ezeket a feljegyzéseket egyre jobban fel kell osztani. Ez csak így lehetséges, ha az üzlet vagyonszerzését szabályozzuk.

A megnyilvánuló vagyovátörások pontjain kell megragadnunk az üzleti eseményeket. Így az események csoportosítása máris nem nehéz. Kisebb üzletnél pl. külön választom a pénztár útján lebonyolított részekre bevételeket és kiadásokat, s külön az árbevételeket és árkiadásokat, vagy továbbmenve külön ember jegyri a beérkező és külön a kimenő árakat, stb. Nagy banknál azután kialakulnak az ügyeknek ismeretett osztályai (pénztár, értékpapír, váltó, tőrsde. stb. osztály) Mind ezek az osztályok, illetve csoportok különböző helyeken külön-külön feljegyzéseket, primanotákat vezetnek. A primanotákból és naplókából történik már egy, körponti helyen, a főkönyveléséghen a tételek átvezetése a főkönyvbe, ^{a nemleges és} a gyűjtőszámlákra. Ez már igen egyszerű eljárás. A főkönyvi számlákból azután különböző összevonások útján, mint láttuk pl. az eredmény-számlánál (16. sr.) egyesítik az összegeket nagy tételre, pl. az összes folyószámlák egyetlen tételre, az összes takarékbetétek, az összes lezártított váltók stb. egy-egy tételre alkotnak, s az így kivont kevés számi tételnek áttekinthető összeállítására egy vagy ~~vagy~~ mérleg- és egy eredmény-számlába, nem ütközik nehézségbe.

Még egy dolagra kell a könyvelésnél kitérjünk kedvünk.

Mivel a primanota és a napló ^{adatát} feljegyzés, ha az az események egyszerű feljegyzései volnának csak, nehéz volna a főkönyvbe átvezetni, azért mindig így jegyri fel a napló vezetője: pénztár számla, tartó, — ár számla követel a mai napon eladott árnért; vagy primanota

vezetője: az árnusámla tartóik és N.Y., vagy 10-en követelnek,
és felsorolja azt a 10 céget, a ritól az árn beérkezett.

Tegyük tehát az, aki az alapkönyvek feljegyzéseit átveszti a fő-
könyvbe, már kész anyagot kap, amelyet neki csak csoportosítani
kell.

Az alapkönyveknek a könyvelés szempontjából tehát a következő
fontosságuk van: 1, általuk megfelelő munkamegegyezés érhető el,
2, általuk nemcsak az üzleti események, nyernek időrendi, tör-
vényi megpróbitást, hanem

3, egyúttal a főkönyvekbe való átkönyvelés is kellő előkészítést
nyer.

A könyvelés formája és stílusa:
Alapkönyvnél:

1918. nov. hó.

23	Árn tartóik Kovács Gy. követel 500g árn vételért	220	10.000 -				
----	--	-----	----------	--	--	--	--

Főkönyvnél:

J. Árnusámla K.
500g vételért 10.000.

J. Kovács Gy. Árnusámla K.
500g eladásért árnosz.-nál 10.000 K.

Más, komplikáltabb példa:

- XI. 1.-én megkezdem üzletemet 50.000 K készpénzzel, mint alaptőkével, (1. 2. számla)
 2.-án vásárlók készpénzen 1000g árut à 20K, 20.000 K, (1. és 3. sz.)
 4.-én elhelyezek a Keresk. Banknál 15.000 K-t. (1. és 4. sz.)
 7.-én benuderezést vásárlók 4000 K-ért. (1. és 5. sz.)
 10.-én eladok készpénzen 200g árut à 30K = 6000 K. (1. és 3. sz.)
 13.-án juttaték fejében kapok 2.500 K-t. (1. és 6. sz.)
 15.-én kifizetem a személyzet felhavi bérét, 800 K. (1. és 7. sz.)
 18.-án eladok Kajsás és tsának, Szeged, 500g árut, à 30K = 15.000 K. (3. és 8. sz.)
 20.-án Kajsás és tsá befizet számlámra, Keresk. Bankhoz 10.000 K-t. (4. és 8. sz.)
 23.-án vásárlók Kovács Sándortól helyben 500g árut à 20K = 10.000 K. (3. és 9.)
 24.-én eladok nevő váltója ellenében 400g árut à 30K = 12.000 K. (3. és 10. sz.)
 26.-án a kapott váltót a Keresk. Bank 6% kal leszámítja = 11.820 + 180 K. (10 és 4, 11. sz.) Kamata.
 28.-án helyiséghélt fizetek, 1200 K-t. (1. és 12. sz.)
 29.-én a Keresk. Bank nitján fizetek Kovácsnak 4000 K-t. (4. és 9.)
 30.-án fizetem a személyzet felhavi bérét, 800 K-t. (1. és 7. sz.)
 30.-án könyvelem kisebb kiadásaimat a hó folyamán, 426 K-t. (1. és 13.)

Ezek az események a szerint vannak jellemezve, hogy minő vagyon-
 változással jártak ^{rendezés}
 Hátravan a könyvelés, azaz az események csoportosítása vagyon-
 számlák és eredmény számlákra.

Magyarszámlák.

1. Pénztárca.

XI. 1. Készlet 50.000	XI. 2. Vétel 1000g árt. à 20g 20.000
10. Szénet, 200g 6.000	4. Betét Kén. Bankba 15.000
13. Zutalék 2.500	7. Bereanderés 4.000
	15. Szem. 1/2 havi fiz. 800
	28. Helyiséghér 1.200
	30. Rendélyzet 800
	30. Kisebb kiadások 426
	Pénzrészlet 16.274
	<u>58.500</u>
	<u>58.500</u>

3. Áruhámla

XI. 2. Vétel 1000g 20.000	10. Kávé 200g à 30K 6.000K ²⁾
23. " 500g à 20K 10.000	18. " 500g à 30K 15.000K ²⁾
30. Nyereség 11.000	27. " 400g à 30K 12.000K ²⁾
<u>41.000</u>	Árukészlet 400g à 20. 8.000K
	<u>41.000K</u>

4. Kén. Bank számla

4. Betét 15.000	29. Kovácsné fiz. 2.000
20. Hajós és társ bef. 10.000	Utómérlegnek 32.820
26. Váltóévt 11.820	<u>36.820</u>
<u>36.820</u>	

5. Bereanderés számla

Bereanderés vétel 4.000	Értékesítvények 200
	Utómérlegnek 3600
	<u>4.000</u>

Eredményhámlák. 123/1

2. Tőke.

Utómérleg 59.694	XI. 1. Rendő. vagyon 57.000
	Eredményről átk. 9.694
	<u>59.694</u>

6. Zutalék sz.

Ártitel eredm. sz. 2.500	73. Zutalék (Követődíj) 2.500K
--------------------------	--------------------------------

7. Rendélyzet fiz. számla

15. Szem. fiz. 800	15. Szem. 1/2 havi fiz. 800
30. " " 800	30. " " 800
<u>1600</u>	Ártitel eredm. sz. 1600

11. Kamatszámola

26. Lászlóvárosi díj 180	Eredm. sz. ra átk. 180
--------------------------	------------------------

12. Helyiséghérszámla

28. 1 havi hér 1200	Eredm. sz. ra 1200
---------------------	--------------------

13. Köttség számla

30. Kisebb kiadások 426	Eredm. sz. ra 426
-------------------------	-------------------

14. Árueredmény számla

Árueredmény	30. Nyereség 11.000K
Eredm. sz. ra átk. 11.000	

8. Hajó's és tea számla

18. Árnyék	15.000	20. Befir. Ker. Számlához	10.000
		Utómérlegnek	5.000
			<u>15.000</u>

9. Kovács Gaborszámola

29. Ker. Száml. fizetést	4000	23. Árnyék	10.000
Utómérlegnek	6000		
	<u>10.000</u>		

10. Váltószámla.

24. 3. havi váltó	12.000	26. Leszámlátalásért	12.000
-------------------	--------	----------------------	--------

17. Utómérleg (Vagyommérleg)

Pénzkészlet	16.274	Kovács G. tör.	6.000
Árnyék	8.000	Törlesztés	57.694
Kereszt. Számlánál	32.820		<u>65.694</u>
Berevenderés	3.600		
Hajó's és tea tart.	5.000		
	<u>65.694</u>		

15. Leirási számla

30. Leirásberend.	400	Eredm. sz. ra	400
-------------------	-----	---------------	-----

16. Eredmény számla.

Prém. fiz. ról áth.	1600	Intalék áth.	2500
Kamat "	180	Aranyereség	11.000
Helyiség sz. "	1200		
Költés sz. "	426		
Leirás "	400		
Net. tökérs. ra	9694		
	<u>13.500</u>		<u>13.500</u>

24.6.22

10) 200g of 6000 - ... ..
... ..
... ..
... ..
... ..

... ..
... ..
... ..
... ..

12) 200g of 2500 - ... ..
... ..
... ..
... ..

15) 200g of 800 - ... ..
... ..

18) 200g of 500g at 30m, 15,000 - ... ..
... ..

20) 200g of 10000 - ... ..
... ..

23) 200g of 500, 10000 - ... ..
... ..

not clear, 30 x 30 ...
28 ...
4 ...
... ..

24) - 200, 3, 12,000 - ... ..

26) - 12,000 - ... ..

... ..

28) 1200 - ... ..

30) 4000 - ... ..

... ..

30) 426 - ... ..

... ..

... ..

33000 - ... ..

... ..

... ..

... ..

... ..

... ..

... ..
... ..
... ..
... ..
... ..

... ..
... ..
... ..

... ..
... ..
... ..

... ..
... ..
... ..

... ..
... ..
... ..

14. §. Az ellenőrzés.

(Ponges, Die Organisation einer Grossbank; Buchwald, Technik des Bankbetriebs; Nagy Terenc, Kereskedelmi jog I.)

Már volt szó arról (105. l.), hogy a könyvvitel eljárnak, csak akkor felelhet meg, ha megbízható, ha az üzleti eseményeket pontosan és hűen tünteti fel. Erőnt szükség van olyan rendszerabájtásra, amelyek egyrészt lehetővé teszik a feljegyzések hűségének megállapítását, másrészt pedig szabálytalan kezelést megakadályoznak.

Valamely gazdaság azon bevételeinek összességét, amelyek arra irányulnak, hogy rendszeres kezeléseket és feljegyzéseket lehetséges megakadályozzanak, vagy a mégis előforduló rendellenességeket mielőbb felderítsék, nevezzük ellenőrzésnek.

Láttuk már a kettős könyvvitel gyakorlati példáin, hogy amint az elvél fogva, hogy minden üzleteseleményt úgy könyvelünk, hogy az egyik számlának tartozásával szemben a másik számlán megfelelő követelésnek kell állania, bizonyos ellenőrzés már magában a rendszerben van, mert emel az elvél következtében a tartóik oldalak összegének egyeznie kell a követel oldalak összegével.

Er az ellenőrzés azonban, amely magában a könyvelési rendszerben van, főleg arra irányul, hogy tévedésből, elírásból, stb. korottségból származó, n. n. számszerű hibák felfedezhetőek le-

En a számszerű ellenőrés.
gyenek. Ennek eszköze a novács.

Az élet tapasztalatai azonban sürkössé tették, hogy sít-
rasztások ellen védekezzenek, azoknak elejét vegyék. Erre a célra
kétféle intézkedés van: "Márattan vizsgálatok a pénztárban
és az értékeket (intékpapírokat, váltót stb.) kereső osztályok-
ban, amikor hozzáértő emberek bejelentés nélkül megjelennek
és megállapítják, hogy az értékhallowány a feljegyzések ered-
ményével a vizsgálát pillanatában egyezik-e? 2) szerves intéz-
kedések, az egyes osztályok és tisztoiselőik állandó ellenőrésére.

A sikkasztásnak ~~nyolc~~ két lehetősége van. 1) A vállalat
vagyona-hoz tartozó, abban már beemlévő értékek eltulajdoní-
tása, 2) a vagyonghoz csatolásra szánt értékeknek az odaesato-
ran nyílik a lalalom. Ennek a megmaradáhyozására szolgál nagy-
forgalmon vállalatoknál az a számszerű intézkedés, hogy
az egyes számlákat más és más könyvelő veseti, s minden vagyong-
váltás ~~két~~ esáttal két ember által könyvelhen nyer feljegy-
zést, a hamisításhoz tehát két ember egytértése kell.

Alkalom van a sikkasztásra azonban oly módon is, hogy
a pénztárban, vagy értékpapírosztályban, a beérkező átvetett
értékeket esehre teszik, s egyáltalán be sem vesetik a feljegy-
zésekbe, esáttal tehát az alapkönyvek teljessége szenved. Ennek
megmaradáhyozására szolgál az az intézkedés, hogy a postabontás

biroftásilag történik, s hogy az összes manipulációs osztályok ellenőréseire külön, parallel működő ellenőri szerveket állítsanak. Ezek ^{szerves} működésének alapfeltétele, hogy az a kezelőosztály a kezelő osztályok alapkönyveiket követlenül az értékek (készenlétek, váltó, értékpapír stb.) alapján vezeték, viszont az egyes osztályokban működő ellenőrök ^{arany} feljegyzéseiket az okmányok tehát csak így lehetséges, ha a kezelőosztály és az ellenőri összejátszik.

A kezelőosztályok által vezetett alapkönyvek arántán a kendéses könyvelés végett a főkönyvelésbe kerülnek, az ellenőrök feljegyzései pedig melléleteivel együtt az ellenőri osztályba utána számlóknak minden műveletnek és egyetetik az adatokat az okmányokkal, s így továbbítják a főkönyvelésbe.

A főkönyvelésében fut tehát össze a két parallel feljegyzés amelyet egyrészt a kezelő osztályok, másrészt az ellenőri vezet. A főkönyvelés, mindkettőt ellenőri, amely maga az értékeknek nevezhető, per hozzá, megbízhatóságában tehát nincs ok kételkedni.

Foglalkoztunk eddig az ellenőrésnek két fajaival:

1. a praxiszerű ellenőréssel, és

2. a biztonságimák nevezhető ellenőréssel.

Van az ellenőrésnek még egy 3. faja, amelynek az a felada

ta, hogy megállapítsa, hogy az íráslet rendeltetésének, céljának, a táktulajdonosok (résztvevők) akaratának megfelelően verethetik-e? Kellő haszonnal dolgozik-e, nem terhelik-e az igazgatóságot e ténen munkasítások? Ezt írásleti ellenőrésnek nevezhetjük. Ez résztvevőtársasági alapon szervezett bankoknál a felügyelőbizottság feladata, amelynek e négből jogában és egyúttal kötelességében áll a társasági ügyek menetéről tudomást szerezni (e négből az igazgatóság ülésein is résztvehet) és a társaság könyveit, iratait és pénztárait megvizsgálni. Ez utóbbi munkára azonban rendszerint nem rendelkezik kellő bizalommal, ezért szakértő bevonásával eszközlik, vagy

Errel befizertük a nevétgondoság szervezetének azt a tanulmányozását, amelyre további tárgyalásainkhoz szükségünk van.

Pénzüstereti Központ (1920 XXVII.)

1. Könyvek felülvizsgálata,
2. Belső ügykezelés
3. Üfletvezetés
4. Művelet

Történet

Luca Pacioli, 1494. Venetia. Summa de arithmetica, Præctatus per-
ticularis de computis et scripturis.

Draska. Lehrb. d. Komptabilitätswissenschaft. 1822.

15. §. Összefoglalás.

A nemzetgazdaság történeti kifejlődésének ismertetése, amint mondtuk, függőleges keresztmetszete után részletesebben foglalkozunk annak vízszintes keresztmetszetével, mai fejlettségi fokának szerkesztésével és annak alapelveivel.

Láttuk, hogy a vízszinten az egyes gazdaságok milliói közt mint öcedőjári öröksök dominálnak a nagybankok, ~~meljéknek irányítói, és~~ ~~üzemeltetői, a közpénzügyek kapitánya az igazgató-ság, séperete a keresési osztályok és irányítói a közpénzügyek.~~

És más szóval azt jelenti, hogy egyrészes a karatnak kell vezetnie az üzletet, amelynek kifejtésére is állandó meghatározására szerkesztésével és hatáskörénél fogva az igazgatóság aláadás; annak a megvalósítására, az életbe való átvételére azonban az üzlet terjedelméhez képest különböző, de igen terjedelmes szűri segédcsere, a hivatalnokai karra van szűri, amely az egyes üzletágak lebonyolítására alrotott egyes szakosztályokba csoportosítva végzi feladatát. Emellett a közpénzügy feladata mint láttuk, az, hogy az üzlet vitelét támogatja. 1

könyvitelnek szerepe tehát szekundár^{tr. rind}, az a kereső-
osztályok munkájához simul, a nélkül el sem képzel-
hető, de amellett terjedelmes gazdaságban szintén nél-
külözhetetlen, mert nélküle sem az üzlet áttekintése,
sem irányítása nem lehetséges.

A egész szervezettség rendeltetése, működésének
főcélja az, hogy minél nagyobb hasznot érjen el. En-
nek a rendeltetésnek megfelelően a célszerűség, gyors-
ság, és takarékoság szempontjainak rideg alkalmaz-
mása nyilvánul meg a szervezetnek minden rész-
letében is az irítéssel minden aktusában.

Mintán így megismertük, és nemelhetőleg meg is
értettük egy olyan nagy gazdaság szervezetét és mű-
ködését, amely kirárolag a szában a könyvitel he-
lyét és szerepét, amely gazdaság kirárolag a gazdaságo-
sági elvhez igazodik, megvan az alapunk arra, hogy
az állam gazdaságának szervezetét és annak szem-
vételét tanulmányozzuk. Tudjuk, hogy az állam nem
termelő, hanem fogyasztó gazdaság, s tudjuk azt is,
hogy az nem követheti kirárolag a gazdaságoossági elvet,

hanem más szempontokra is figyelemmel kell lennie. Meg kell állapítanunk tehát, hogy melyek azok az erők, amelyek az állam gazdaságában az gazdaságossági szempont érvényesülését befolyásolják, s mekkora azok intervenciója, s ezeknek a megállapítandó tényezőknek π számbavételével fog kellennie az állami gazdaság épületét felépítenünk és az állami számvitel helyét és szerepét megállapítanunk. Ezt a problémát kell a jövő felében megoldanunk.

Kolláczinné.

16. §. Az anyag áttekintése és elhatárolása.

Áttekintés a nemzetgazdasági anyag fölött.

A gazdaság. (Az ember céltudatos működése a szükségletei kielégítésére szolgáló javak megszerzésére és felhasználására.)

A gazdasági élet szervezete. Egyes gazdaságok milliói. Egyesek és társasalatok által vitt gazdaságok.

Nemzetgazdaság. (Valamely nép összes, egymástól bár független, de egymással mégis szoros kapcsolatban levő gazdaságainak összessége.) Világgazdaság.

Egyes gazdaságok egymással kapcsolatba léphetnek szerveződésintón. Csere, társadalmi és birtokosi szerveződés.

Gazdasági élet fizetői eszközei. Pénzeszköz, pénz, bankjegy, hitel, váltó, csekk, giro, clearing.

Hitelgazdaság korában élünk. A hitelnyújtással hivatalosra emelt fő tevékenység a bank.

Bankszervezet.

Könyvelés. (A valamely gazdaságban ^{be}fejezett vagyonszállások rendszeres feljegyzése.)

Könyvitel helye a bankszervezetben. (Bankok nagy hájók, melyeknek kapitánya az igazgatóság, gépezete a kereskedelmi osztályok, irányítója a könyvelés.)

Ellenőrzés. (Praxiszerű, birtokosi, üzleti.)

Mindent azért ismertettük, hogy az államgardálkodásának, háttartásának megújításához szükséges.

Az államháttartásának helyes felfogásában azonban nem csak az kell, hogy a gazdaságnak alapfogalmaival legyünk tisztában, hanem az is, hogy ismerjük az államéletét is abban a gazdaságának szerepét.

Mi az állam? Mi a lényege? Fogalma? Életvilágának? Gardálkodás. A gazdaság alapvető tünete. Az állam gazdasága a nemzetgazdaságának egyik tagja.

Termelő és fogyasztó gazdaság. Az állam fogyasztó gazdaság. Termelőnek nagyobb, mint bármely más gazdaság.

Mi a szervezeti a gazdaság szervezete idomul az állam szervezete.

Az államnak alapvető funkciója a közigazgatás, amely konkrét feladatok megoldásában áll. Megoldásukhoz kellenek anyagi eszközök, pénz.

Az állam jövedelmét tehát a közigazgatás használja fel, s nyomasztja is be.

Az államháttartás tehát a közigazgatásnak egy része. A közigazgatás jogi korlátok közt mozog. A korlátozás nem minden területen egyforma, de talán legerősebb gazdasági területben. Természetesen kell ezért erőset a korlátokat. Erősebbek a anyagiak és alábbiak. Erdemre és a túlsó nemre vonatkozhatnak. Elsők a rülköző pénzügyi törvények, utóbbiak a rülköző törvény és az eljárási szabályok. Mit és hogyan? A gazdasági eljárások is két csoportra oszlanak: szabványok, amelyek a közigazgatási eljárások általánosan vonatkozhatnak, s szabványok, amelyek csak az államháttartás igazgatásában irányadók. Az utóbbiak köre tartozik az

Meghatározás
mit gazdaság

állam gazdaságában történő vagyonváltások feljegyzése, az állami
 könyvitel, illetve számvitel. Ez részletesen szabályozva van.
 A könyvitel tehát közigazgatási feladat.
 A számvetésnek ingyköre azonban nem sorítható a könyvelésre, és
 ezért a számvetési tisztviselő elméleti kiképzésének is szükséges.

Az 1897. XX. T.C. törvény (95. §.) a számvetések hivatásának a könyve-
 lése kívül a közigazgatási számvetési szolgálatot is kijelöli,
 ami a gyakorlatban azt jelenti, hogy a számvetés sokra és utalvá-
 nyozás iránt intézkedő iratot, a ktát, az n. n. utalványrendeletet
 elkészíteni. Ez azonban vonatkozhatik esetleg egy szállításnyá-
 nak kifejtésére, ami egyszerű munka, de vonatkozhatik pl. illetmény
 rendszerére, amely esetben nem egy illetménytörvénynek, kormány-
 rendeletnek ismeretét, és általában tudását feltéleri
 fel. Ezt hozzájárulhat az, hogy az érdektel felebbre, vagy hibára
 hivatalból jöhetnek rá, amikor újabb illetménykiszabásra van szü-
 ség. Erre azonban felmerül a jogerő kérdése. Milyen van az érdektelnek
 szűrt joga? Es meddig? A hatóság korábbi intézkedése mennyiben és mi-
 kortól változtatható meg?

Közigazgatási bíróság elotti panasz.
 Mindenek a kérdések a közigazgatási eljárás jogi fontos kérdései.
 A számvetésnek tehát 1) könyvelési, 2) és ^{számvetési} közigazgatási jogi ismeret-
 tel kell bírnia.

Azonkívül, amit már fent említettünk, tudnia kell az állami, főleg
 pénzügyi hatóságok hierarchiaját, és saját szolgálati viszonyait.
 Ez utóbbiak főlegben kell szövegeznünk vonatkozólag kell néhány megjegyzést
 viszony az utalványozó hatósághoz.
 A könyvitel célja a gazdasági tanácsok. Tehát érdekesség, célko-

része van a gondállaadás vitele és a könyvitel közt. Harmonia, nem pedig ellentét. A soros viszony tehát nemcsak lehetséges, hanem szükség is. Az államnál a gondállaadást viszik az utalványozó hatóságok, a könyvitelt végzik a számviteli osztályok.

A közigazgatási segédszolgálat tevékenységét a közigazgatási szolgálat, minőségileg egyező az utalványozó hatóságok egyéb munkájával, a számvitelre csak célravezetői oldalról, munkamegosztás érdekében tartozik. Abban a munkában tehát fogalmozási és számviteli keret szolgálatában nem lehet. Alárendeltség a főosztályos főnöknek.

A könyvitel a közigazgatási munkára szintén szükséges, az utalványozó hatóság támogatására szolgál, tehát szintén alárendelve kell lennie, és ellenőrzés funkciójában biztosítása azonban ezt a szervezést nem plihálja.

Láttuk a magánjogi életben, hogy 3féle ellenőrzés van szükség: számviteli, biztonsgági (pénzügyi) és irati. Az utóbbit a r.t.-nál a felügyelő biztonsgági végzik. Az első kettő az államnál is egyező és magyarázatban ugyanaz, mint a r.t.-nál. Az irati ellenőrzésnek az államhatóságban a közigazgatási ellenőrzés felel meg. Ennek külön szerve a bef. állami számviteli osztály. Hogy ennek azonban az ellenőrzéshez szükséges anyag rendelkezése álljon, az utalványozó hatóságok működéséről tudni kell, szerveznie. Ezt követi a számviteli osztály, amelynek kell lennie az utalványozó hatóságtól munkában, hogy az utóbbi ne tudja megakadályozni a számvitelt a számviteli osztály irati részében. Ezt a törvény így fejezi ki, hogy a számvitel a közigazgatási segédszolgálat tevékenységében az utalványozó hatóságok alá, a számviteli ellenőrzés területében mellé van rendelve.

Ez azonban pszichológiailag komplikált. Innen van, hogy akár a közigas-
 gatók támogatásában előbbrendű és terjedelmesebb feladat, a száms-
 nevőség mellérendettségére túlsúlyosán van kidomborítva, aminek
 következménye disharmonia, antagónizmus a szolgálattal károsra.
 Ezt nagyon főképpen a fogalmasági és számsnevőségi szakbeli tisztviselő-
 minősítéseknek a szabályozása. Akár nem egyenlő a képzés, az elő-
 mégis koordinálva vannak, nem subordinálva. Ezen változtatni
 kell úgy, hogy a számsnevőségi tisztviselőt több közigazgatási jogot,
 a fogalmaságiak államszámviteltant tanulmányok és ezáltal egymással
 közelebb jöjjenek, sőt egy sírba kerüljenek.
 A képzés koordinált, a funkciók subordinált.

17. §. Az állam fogalma és lényege.

(Zellinek, Allgemeine Staatslehre. Anton Menger, Neue Staatslehre.)

Az ember társaslény. Embertársaira hat és azok hatásának ki van
 téve. Sok hatás sokszor kémpserítő. Kihorriban megéltet is elvető.
 Társadalmi jelenségek (nyelv, erkölcs, tudomány és művészi tevékeny-
 ség, közigazgatás) Erer egyénes, törvényi irányítást nélkülöznek, de van
 nál viszont ilyen arakat által iseretentett és veretett társas alakula-
 tot (különbört egyesületek, család, vállalatok, társulatok, egyház) is
 ilyen lefontosabb az állam. ^{Amint} idáig állammar tartottunk, az most
 megingott, országok megerinnek, nyak keletkeznek, csörremek, gyarapsza-
 nak, trónok megdőlnek, demokráciák, meg srovjethköntársaságok keletkez-
 nek, felsőházaat eltörölnek, neuretyjüliet választanak, nem tetörö-
 többséget nelegélnak, minrés, katona és paraszttanácsokat az alkotmány-
 ba hillesatenek, országok egész alkotmányát felforgatják, s nyomanatör
 a néper srovetségeit megalkotni aranják, a népi világot elperentálják,
 helyette a socializmusból teljes nyjármületesít ránják.
 Mi tehát az állam? Mi a lényeges elemei alkotásai, melyek e kört a chaos-
 sor változás kört is felidmerhetők?

Ha az állam társadalmi alakulat, megértéséhez először tisztármunk
 kell azt, hogy mi a társadalom? Lok értelmű szó. Aristoteles is ismeri
 a fogalmát, Cicero társulja először a societas szót minden sereverett em-
 beri körmület jelrésére. ~~It terméset jogi isrola theoridiban társadalom~~
 és állam kört némi különbséget tesz. A forradalom körüli időben Fran-
 ciaországban) Legáltalánosságban jelentő az emberer kört)

Az a tudomány, mely erre válasz ad, a politika. Ez az állammat elvont, elme-
 leti szempontból foglalkozik. Egy konkrét állam sereveretével a körfog foglalkozik.
 Az állam 1) társadalmi alakulat, 2) jogi intésmény.

Az egyes társas alakulatok nagyobb számmal vannak, s különbözök a nevint, hogy mekkora az ereje, az intenzitása az egyéget adó Róris célnek.

A legnagyobb az intenzitás azonban az összes társas alakulatok Róris az állammal, amelynek a legnagyobb számú állandó céljai és a legirányítottabb, legátfogóbb szervezete van. Az állam egyáltalában minden más ilyen szervezetalakulatot magában foglaló, egyes, amelyet változtatni lehet, sőt államból másiba való áttelepés útján, de egész földön is egyre fogy.

És az állami egyes külöleg a föld felületére egy adott, pontosan megjelölt területréssel van egybekapcsolva. Az államot tehát terület van, amely az államot alkotó embernek letelepülési helye.

Az államtól tehát annyit már tudunk, hogy embernek alkotója és ^{(együtt egy nép, nemzet,} hogy területe van.

Láttuk azonban, hogy azt is, hogy az aratati viszony, amely minden emberi egyesülést jellemel, tulajdonképen hatalmi viszony. Emberek parancsokhoz és emberek engedelmességnek. És a hatalmi viszony az államban annyira jellemző, hogy a nélkül állam nem is képzelhető. Az államot fogaiban tartóik tehát az is, hogy hatalma legyen, amellyel uralkodni tud. Uralkodni azonban azt jelenté, annyit tenni, mint valakinek saját aratát más aratára feltételül rákényszeríteni, azt más aratával szemben feltételül tekinteni. Ilyen hatalma csak az államnak van. Másoktól nem származtatható, saját jogán irányító hatalom. Van az államot ^{hatalmi} ~~hatalmi~~ viszony az államban belül is, az az azonban mind csak magától az államtól származik. Minden ilyen hatalom tehát az anarchia. Összefoglalva tehát a mondottakat az államot így definiálhatjuk, hogy az egy letelepedett népnek eredeti hatalommal bíró szervezete, céljainak elérésére.

1. Vízsga.

Kérdvény. Index, iskolai bizonyítvány. 36 K. vizsgadíj,
Közzetlemlél beadhato, vizsgadíj előre befizetendő. Alkábban
Ezör hivatali elöljáróikk intján adják be.
1K orvándybélyeg diplomáira.

Frásbéli, szöbéli. Nyilvános, hallgathatják.
Következő ján. Géu lesz.

Frásbéli feladatok:

Két példa a Éörönséges számtan gyakorlati alkalmazásaira.
(mindenfélé száralék, egyszerű és összetett kamat, különféle köth-
tés, és időmértékek, törlesztés, elgyűtés stb. kombinatív módjai.
III. gimn. oszt. anyag)

Egy példa egyszerű könyvvitelre.

2. Bochkor. Gazdasági számtantás rendszere.
Wallon. Alkassa Magyar állami számvitel kézikönyve.
Pap Antal.

Trautmann Henrik. A könyvvitel tanröngve. Franklin.

3. Kollagium. Számvéség kemmitatása.

4. Kérdvrenek tartózkodás nélkül.

5. Menyzi az előreprettésük?